

20984

B. i. 19. 4.

M. i. 19. 4.

Pitäjänkertomuksia.

III.

Historiallinen kertomus

Muolan eli Pyhäristin pitäjästä,

kirjoittanut

J. M. Salenius.

Kartalla ja yhdellä kuvalehdellä varustettu.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURA
HELSINKISSÄ.

Suomalaisen
Kirjallisuuden Seuran
Toimituksia.

47 Osa.

3 Nrkko.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,
1871.

N° 20984

Pitäjänkertomuksia.

III.

Historiallinen kertomus

Muolan eli Pyhäristin pitäjästä,

kirjoittanut

J. M. Salenius.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,

1871.

Aineisto:

I.	Muolan pitäjän asema	stw.	1.
II.	Maan laatu ja ala	"	"
III.	Muskaat	"	18.
IV.	Pitäjän muinaisuudesta	"	32.

I. Muolan pitäjän asema.

Muolan pitäjän kirkko seisoo 55 wirstaa Wiipurista itäänpäin. Rajapitäjinä owat Muolan entinen kappeli Walfjärwi, Kivennapa, Uusikirkko, Wiipuri ja Antrea. Ryttyisin kuuluu pitäjään vielä Heinjoen kappeli. Muola kappelineen kuuluu yhtenä nimismieskuntana Äyräpään kihlakuntaan, Wiipurin lääniin; lainlaatumisen suhteen yhtenä käräjäkuntana Äyräpään tuomaripiirin ja Wiipurin hovioikeuden alaan; kirkollisissa seikoissa Wiipurin rowastikuntaan Porwoon hippakuntaa; terveydenpä suhteen Muolan lääkärinkuntaan. Walfjärwi kuului vuoteen 1805 asti yhteen käräjäkuntaan Muolan kanssa, mutta sai sitte omat käräjät erikseen ¹⁾).

II. Maan laatu ja ala.

Se harjanne, joka kulkee pitäjän läwitse, jakaa sen kahteen erilaatuiseen osaan, eroittaen ne wedet, jotka juoksewat Wuokseen ja Laatokkaan päin, niistä, jotka juoksewat Suomen lahteen. Eteläinen ja läntinen osa pitäjää on tasaisempi, itäinen ja kaakkoisen mäkinen

¹⁾ W. 1784 asetettiin maaherrakunta (stathållaredömet). Se jaettiin 6 piiriin (kretsar). Muola kuului Wiipurin piiriin, Walfjärwi Kätkisalmen piiriin. Wiipurin piirioikeuden alle (Kreisgericht) kuului Swan Gregorewitz Czernischeffin lahjoitusmaa Walfjärwellä ja Muolasja sekä Natalia Petrowna Galitzinin tilat Muolasja. Wiipurin Niederrechtspflege'en kuului Andrei Petrowitz Schuwalowin maa Muolasja ja Walfjärwellä. — Sitä ennempänä oli Wiipurin kuvernementti jaettu kolmeen maakuntaan (prowinser): Wiipurin, Kätkisalmen ja Kymen kartanon (johon Savonlinnan piirikuntakin kuului). Walfjärwi ja Muola kuuluivat Wiipurin maakuntaan. — Katso: Topografische beschreibung der Wiburgschen Staathalterschaft, verfaßt im Jahre 1786 von Fr. Langell.

(Walfjärwen rajaa wästen). Edellisessä osassa on maa hieffa- ja multa-peräinen, paljon pieniä kiviä seassa; jälkimmäisessä on maa sawenskeinainen. Koko maan ala on 1,103,60 neliöwirstaa; 255,404 tynnyrin-alaa; 126,078 „hectares“; mainituista tynnyrin-aloista on 7,693 peltomaana, 15,729 niittymaana, 51,946 kastimaana, 62,850 kangana, 107 wuorina, 864 teinä ja pihoina, 61,744 soina, 17,790 saumalikkoina, 36,681 wesiä. Näistä tynnyrin-aloista mitattiin wuosina 1767—1809 71,000; wuosina 1810—1860 176,000. Wuolassa oli w. 1864 1,751 perhekuntaa (sawua), 997 taloa; keskimäärin luettu oli joka perhekunnassa 6,01 henkeä; joka talossa 10,55. Tynnyrin-alaa oli keskimäärin luettu joka talolla 256,17; joka perhekunnalla 145,86; joka hengellä 24,26. Peltomaata oli keskimäärin joka talolla 7,72; joka hengellä 0,73 tynnyrin-alaa. Pitäjässä oli wastamainittuna vuonna $116\frac{792}{1000}$ räksimanttaalia ¹⁾.

Pellot owat yleisesti sanoen pienet ja kehnot; sitä myöten kuin kansa köyhtyy ja kadottaa lehmiiään, hupenewat ne tietysti hupenemistaan ²⁾. Suowiljelykset eiwät tähän asti ole olleet suuria. Kaskepolttua ei paljon harjoiteta; muutama kymmenkunta wuosia takaperin sallivat herrat enemmän kaskewiljelystä; nyt sitä waan ruufataan Seinjoen puolella (Kistfeppälän ja Heikurilan alueella j. n. e.). Pällilän howin alustalaiset eiwät saa koskea yhtäkään puuta ilman lupaa; kaskea he eiwät ensinkään saa polttaa. Noin 30 wuotta takaperin oli tämä pitäjä wielä hywin warakas. Ujat muuttuwat. Nyt on Pällilän alue enimmäin köyhtynyt, koska tuon howin talonpoikia usein on mitä ilkeimmällä, kowimmalla tawoin kiristetty, rasitettu. Warakkaammat owat Kuusan ja Mälkölän lääniläiset. Wuonna 1868 oli Sormulan kylässä waan 2 taloa, johon ei wenään jauhoja ostettu. Mälkölän ja Kuusan lääniläisillä onkin pienemmät manttaalit ja sentähden myös pienemmät maksut ja wewollisuudet, waan Pälliläisillä on päinwastoin. — Seinämaat owat ylimalkain kehnonpuolisiet ja metsissä ei ole paljon syömistä eläimille; sentähden kansa Heinäk. 1829 ei tahtonut luopua niistä 12 kopekasta

¹⁾ Katto: Bidrag till Finlands officiella statistik III.

²⁾ Langelin sanoo jo 1786, että maanwiljelys oli huonompi kuin 80 wuotta aikaisemmin. W. 1706 oli Wipurin maaherrakunnassa 8,022 talonpoikaistaloa, w. 1786 ainoastaan 7,522 taloa; 500 siis autioina.

pankossa, jotta vuorokaudessa maksettiin ruunulta jokaisesta maaseudulle, laitumelle lähetetystä ruununhewoisesta. Sitä maksua tahtoivat ylimykset vähentää. Heinämaat ovat etenkin huonot Pällilän läänissä, paremmat Kuusan ja vielä paremmat Wuoksen puolella (Wuosalmella j. n. e.). Mälkölän omistajat ovat jakaneet Wuoksesta kohonnutta lisämaata talonpojilleen; Kuusan, Kistseppälän ja Pällilän herrat wilselivät sitä hoviensa alle kuuluwina niittyinä. Sittenkin kuuluu Kistseppälän herra pakoittawan talonpoikiaan maksamaan suuret summat Wuoksen laskemisesta, waikka heillä ei ole suurta hyötyä siitä. Pällilän herra tekee kentiestä samoin.

Ilmasta ja vuoden tulosta muinaisina aikoina pannaan tähän muutamia tietoja.

W. 1800 oli katovuosi; sentähden sääsi Wiipurin kameralihowi konsistoriumin kautta 10 p. Marrask. 1800, että ruununtalonpoikien ei tarwinnut maksaa rewisioniweroansa luonnossa, waan rahassa (ruis-tyunnyri = 2 rupl.; otrathyunnyri = 1 rupl. 80 kop.); pappien tertiali ja wiini-elot piti toki suorittaa luonnossa.

W. 1802 oli useassa kohdassa Wiip. lääninä puute sekä elosta että eläimien syötävistä ja kaikki 3 ensimmäistä vuotta tässä vuosifadassa olivat kehnot, jotta waramakasiinit joutuivat tyhjilleen. Ennenpäinä ostivat talonpojat usein eloa waramakasiineista wiinaa tehdäksään. Maalisk. 1799 säädettiin ettei saatu antaa, jos ei talonpojilla ollut todistusta papilta, että todellakin tarwitsewat ja kuinka suuri perhe oli.

W. 1804 oli Wuolasassa kesällä rutto hewoisissa, lehmisissä ja ihmisisäkin.

W. 1810 käski keisari tutkistella makasiineista ja asettaa uusia lisään, jott'ei kowin suuri hätä äkkiä syntyisi. Keisarin käskystä 17 p. Souluk. 1812 piti maaherran ostaa ja jakaa pellawasta sekä hampua tuskistuneille Wiipurin rowastikunnassa. Heidän työstä maksettiin. Samana vuonna asetettiin Turkuun „komitea elo-*apua warten Suomelle*“, koska kowa kato oli kohdannut vuodenkaswua. W. 1823 oli Wuolan pitäjässä suuri puute eläinten ruoasta, jonkatähden lääninhallitus ryhtyi apukeinoihin. W. 1825 täytyi Uchinin alustalaisten ppyhtää ruunulta lainaa omaaksi elakkeekseen, koska eläinten elättäminen siihen aikaan oli ollut heille lopen kallis. W. 1826 oli pitäjässä hyywin vähän elo-*waroja*; koto pitäjässä olisi ollut tarwis 750 tynnyriä

rukiita. Vuoden 1832 kesä oli sateinen ja kylmä ja edelliset kehnot vuodet olivat köyhdyttäneet kansaa. Siinä vuonna oli sato Muolasja seuraavaista laatuja: Ylämaan feuduisia ¹⁾ saatiin rukiista viides jywä, otrista kuudes ja kauraista neljäs tahti viides. Kirkkojärven, Jaskjärven ja Punnuksen feuduilla, joilla ei ollut mitään suowiljelystä ja waan hiukan kaswiljelystä, kaswoi kuin ylämaasfain. Ruistulo oli $\frac{1}{3}$ wähempi, kuin edellisinä vuosina. Nämät feudut eiwät ole $\frac{1}{2}$:kkaan pitäjää. Muuisa alhaisissa pitäjän osissa oli tulo aiwan hupa (Muolajärven ympärillä, Molasja j. n. e.), jotta ruis antoi kolmannen ja neljännen jywän, otra neljännen ja wiidennen, kaura kolmannen (eikä kelwannut siemeneksi ollenkaan). Sama oli asian laita Wuosalmella, Pölläkkäläsä, Mälköläsä j. n. e., sekä Heinjoella. Suot antoimat waan olkia eikä jywät leiwäksi suinkaan kelwanneet. Koska Wähäperon, Kämärän, Hilpulan ja Perkjärven asukkaat parhaasta päästä eliwät suo- ja kaswi-ruukista (pellot olivat pienet), niin tuli heille kova pula vuoden sateista ja hallasta. Eläinten ruokawarat olivat paremmat. Seuraawana kewäänä pyhdyttiin ruunulta lainaksi 500 tynnyriä. W. 1835 kewäillä pyhdyttiin taas elolaina hallitukselta; siinä vuonna pilasti kuuma pouta ja halla sadon; työtä ei saatu omassa pitäjäsä ja työ Wenään puolella ei antanut suurta voittoa. Köyhäin-komitea ilmoitti, että hallitukselta täytyi pyytää 560 t. rukiita, 600 t. kauroja. Heinjoella tarwittiin paitsi sitä 128 t. rukiita, 198 t. kauroja. W. 1836 tarwittiin vielä Kesäkuussa paljon eloa; ruunu ei enää antanut apua; eloa saatiin toki melaksi Rosenius'elta Wiipurisja. W. 1837 oli ruiskaswu kehu ja restit mafasiinaan sentähden mahdottomat.

Punamultaa ja ruostemaata löytyy kylä wesisissä kohdissa ja rauta-ainetta on järvien pohjissa runsaalta; Perkjärven korwessa (kankaalla) on rautamultaa paljon. Perkjärvelle aikoi ruhtinas Gailtzin joku aika takaperin asettaa rautatehtaan; se jäi sikseen, waikka rakennukset jo valmistuimat. Perkjärveltä on viime vuosina wedetty rauta-ainetta Nasaroffin rautaruuktiin Jaskjärven rannalla. Se ruukki seisoi ennen Rhyrylän rannalla; silloin tehtiin siellä kanuunan kuulia-kin, joiden tekeminen Nasaroffilla oli wuokralla; mutta nyt on wasta-

¹⁾ Ylämaaksi sanotaan sitä harjua, joka alkaa Punnuksen rannalta Himalan kylän kohdasta ja ulottuu kaakkoista suuntaa Riwennapaan päin. J

mainittu herra rakennuttanut uuden ruukin lähelle Pällilän homia omaksi ostetulle maakaistaleelle; se ruukki oli shynättävä Elokuussa 1869. — Telkkälän kylässä oli ennen kirpitsa-(tiili-)tehdas; sittemmin lähellä Pällilää Yskjärven päässä.

Muolan vedet: pitäjän lounais-osassa on Suulajärvi, josta Wamelmajoki Uuden kirkon kautta viepi wettä eteläänpäin Suomen lahteen. Luoteesen päin mainitusta järwestä on Perkjärvi, josta Perojoki juoksee luoteesen Wiipurin pitäjään ja siellä laskee Kärstilän järveen sekä sitte yhtyy Nätälän jokeen. Perojokeen tulee etelästä wettä Perkoisjärwestä (Kosjenoen kautta). Pitäjän länsipuolessa on Kämäräjärvi, josta wesi juoksee pohjoseen Kääntymäjoen ja Kotilammen kautta Koskuafelkään. Näistä Muolan wesijaksoista, joita nyt lyhyesti on mainittu, juoksee wesi Suomen lahteen tahti Wiipurin pohjoispuolella olewiin selkiin ja järwiin. Nytpä käännyimme niille wesille, jotka laskevat Wuokseen. Wuoksi juoksee pitäjän pohjoisimmasa osassa, jossa se wirtaa Paakolan koskea alas. Puratfin salmen kautta tulee Wuokseen wettä Äyräpään järwestä, johon paitsi pienempiä lisäwesiiä tulee wettä Muolajoen kautta Muolajärwestä, Ysäjoen kautta Yskjärwestä ja Kannilanjoen kautta Kirkojärwestä. Kirkojärven kaakkoispäähän laskee Wuotjoki, joka tulee Kivennawalta ja johon Muolan kaakkois-osassa yhtyy wettä Wuotjärwestä. Kirkojärven koillisrantaan laskee Punnusjoki, joka tulee Punnusjärwestä; tätä wiimeksi mainittua järweä kuuluu länsipuoli Pyhäristiin. — Kaltawesi on lahti, joka Wuoksesta pistää lounaasen päin Heinjoen kappeliin ¹⁾. Pitäjän muut pienemmät vedet jätetään tässä luettelematta.

Seuraawat suuremmat maantiet kulkevat pitäjän läwitse: Wiipurin ja Pietarin wälinen maantie, jonka warfilla on Pyhrylän, Hotokan ja Peron festikiewarit; Hotokalla yhtyy tähän maantiehen Käkifalmeilta tulewa maantie, jonka warrella wielä on Kuusan festikiewari. Muut tiet, suuremmat sekä pienemmät, jätämme mainitsematta. Muolan etelä- eli lounais-kolkan läwitse kiittää wastedes elwoyttävä rautahewoinen. Rautatie oli kesällä 1869 tekeillä Perkjärven seuwiilla. — Muolalaiset rakentawat ja kunnossa pitävät

¹⁾ Katso Muolan wesiä Suomi-firjassa wuodelta 1863. Witen wedet owat muuttuneet, supistuneet j. n. e. Wuoksen laskemisen jälkeen, en tiedä janoa.

maanteitä omassa pitäjässä ja paitfi sitä oli heillä jo 1840 Wiipurin pitäjässä tehtävänä yleinen Karjalan tie Papulan sillalta Kangas-
kapakkaan (Kostialaan) saakka sekä kaupungista Muolan rajalle asti. Se koettiin 1841 päästä vapaitfi tierafennuksista Wiipurin pitäjässä ja walittivat Majesteetille maaherran päätösfestä. Elof. 16 p. 1820
fääfi läänin hallitus uutta tienjakoa Muolassa. Lähemmin määrät-
tiin pitäjänkokouksissa 13 p. Toukok. ja 16 p. Soulok. 1821. —
Kaikki tiet Muolan pitäjässä eiwät tokaan ole Muolalaisten tehtä-
winä; Walfjärwöiset tekewät tien Wäärämältä Suwenajaan asti ja
Kuusalta Pasuriin päin. Kuusan siltakin on Walfjärwöisten huos-
tassa. Wiime vuosifadan lopulla olivat tiefeikat vielä järjettömästi
holhottuina. Sattuipa, että aitoja rakennettiin pitäjä- ja kyläteitten
ylitse; se kiellettiin Kesäkuussa 1804; wastedes ei saatu panna mi-
tään aitaa tien poikki kulkemaan, ei porttinielkaakaan. — Rhytiä käy-
wät Muolalaiset omassa pitäjässään. Ennen vuotta 1795 lähetet-
tiin Muolasta 6 hewosta Wiipurin hollipaikkaan; mukawuuden wooffi
muutettiin se seikka w. 1795 sillä tawoin, että 4 lähetettiin Suwen-
ajaan, 2 Rämärään. W. 1798 muistutettiin, ettei saa tulla postiin
ratfastaen (purilailta) waan säädyllisillä rattailta. Wuodesta 1800
alkain piti Muolalaisten taas joka wiikko mennä 7 hewosella Wiipu-
rin postipaikkaan ja neljällä Pasuriin ¹⁾). W. 1829 oli Muolalai-
silla „lukemattomia, taufoomattomia khyditsemisiä“; sentähden aikoivat
pyhtää vähentämistä lanan wedossa ja lumen lapioimisessa suurella
maantiellä. Mainittakoon vielä, että kuvernööri w. 1850 koetti ke-
hoittaa kansaa jättämään khyditsemisen wookralle, mutta kansa ei sii-
hen suostunut. Mies, jolla oli $\frac{9}{12}$ manttaalin tila, wäitti edellisen
wuoden kulussa saaneensa woittoa khytirahoissa yli 100 ruplaa ho-
peassa. Wiikossa saatiin Wiipurin ja Pietarin välisellä tiellä ta-
wallisesti 5 tahti 6 ruplaa. Se olihin helppo rahan hanffimiskeino,
tawararahtiin werraten. — Wuosien 1545—1550 luettelussa Suomen
kestikiewareista ja kippareista sanotaan, että Muolassa oli 1 rouwari ²⁾).

¹⁾ W. 1811 muutettiin khyditseminen Muolassa: 4 hewosta piti tulla
Pamppalaan, 4 Suwenajaan, 2 Rämärään, 2 Sairolaan, 2 Nigitaipaleeseen.

²⁾ W. 1600 oli kestikiewari Anders Mannisella Muolassa wapaus $\frac{1}{2}$
weronmaalla, 1 sawulla, 1 joutsella. W. 1605 oli Henrik Hilloisella kesti-
kiewariwapaus $\frac{1}{2}$ weronm., $\frac{1}{2}$ sawulla Kangaspellolla. W. 1676 oli Kan-
nilassa kestikiewaritalo. Kestikiewaritalo Kallolassa (Kangaspellon alla) wath-
dettiin wuoden 1681 komissionissa $\frac{1}{4}$ weronmaahan Kannilassa.

Wiipurin ja Pietarin välinen posti kulkee 2 kertaa viikossa Muolan kautta; Rhyrhläsä on postikonttori, joka niinkuin apteekkin on löytnyt siinä jo usea vuosikausi takaperin (tämän vuosikymmenen alussa ne asetettiin). W. 1803 puhutaan „jalkaposteista ja hewoisposteista“; edelliset saattoivat wankja yhdestä pysähdyspaikasta toiseen. Jos joku wanki pääsi karkaamaan, wastasi saattaja siitä. Nuot nimitykset merkitsiwät myös pysähdyspaikkoja (stationeja). Postiherroiksi, postipäällismiehiksi sanottiin niitä, jotka asuivat pysähdyspaikoissa. Warsinkin Pietarin puolella tapahtui, että postitalonpojat olivat uppiniskaiset näitä herroja kohtaan. Sitä vastaan finasi maakunnan kanslia ja maanomariatti. W. 1808 löytyi kirjankantaja, jonka piti kuletaa „die paquete aller kronsaßären“ niitten määräraikkaan. Posti- ja stafetti-rahast maksettiin saman vuoden Kesäkuussa. W. 1796 walitettiin jo siitä, että kirjaposti-talonpojat olivat wikkaliset maa-oukuden julistuksia kulettamassa. Muolalaisilla oli waikeampi työ kihlakunnan postin wiennissä, kuin muilla 3 pitäjällä kihlakunnassa, koska tuomari, ruunuwouti y. m. wirkamiehet asuivat täällä; siitä kuului walitus 1848.

Lauttoja on Muolassa 1 Pölläkkälän ja Wuosalmen kylien välillä. Ennen oli Moiniemen lautta Puratsin salmen poikki wietämä, mutta se salmi muuttui Wuoksen laskemisen kautta niin kaidaksi, että siinä nyt on silta. Kerrotaanpas, että wanha lautta-ukko illalla oli wakuuttanut walheeksi, mitä ihmiset uhosiwat weden laskemisesta. Namulla oli lautta jäänyt kuiville, waan ukko-parha ei elänyt kauan sen jälkeen.

Ennenkuin lähemme pitäjän ja'osta puhumaan, olisi metsistä wähhän sanomista. Ne owat täällä paljon harwentuneet; mutta lahjoitusmaiden omistajat pitävät toki tarkkan huolen niistä. Ruunun alle kuuluu metsää kummallakin puolella sitä maantietä, joka wiepi Wiipurista Muolan läwitse Pietariin päin, sillä sen maantien warrella on neljä kylää, Kangaspelto, Suwenoja, Rhyrhlä ja Parkkila, jotka kaikki kuuluwat Systerbäkin sawotan alle ja joissa asuu pelkkiä Wenäläisiä. Joka Wenään kylässä oleskelee muutamia kasakoita, jotka wahtiwat ruunun metsiä. Jos talonpoika tawataan ruunun metsää warastamassa, wiedzään hänet Systerb. sawottaan pamppua maistamaan tahi lahjoo hän kasakkaa metsässä 3, 5 j. n. e. ruplalla warauuden suuruutta myöden. W. 1800 oli juttu Systerbäkin ja Wa-

litzinin välillä metsistä. W. 1868 syksyllä käytiin raja ruunun ja herrain metsäin välillä. Puita näistä ruunun metsistä ei oteta muuhun tarpeeseen, kuin minkä ruunun talonpojat tarvitsevat rakennuksiinsa. — Metsien harvenemiseen Wiipurin läänissä ylimalkain mahdotti paljon vaikuttaa se utterra metsänhalkoominen, joka tapahtui tämän vuosifadan alussa sekä ennempänäkin ja josta tähän panemme muutamia ojoituksia. Silloin, näet, oleskeli maakunnassa paljon sotawäkeä; wikkasta liikettä näkyy useassa suhtein olleen Wiipurin läänissä. Wuosina 1789—1792 kulettiwat Muolalaiset hirsiä Kiwennawan metsistä Raiwolaa ja „Wotan“ sahoihin. Heidän piti sitta piiri-oikeudessa (Kreisdienst) walalla wannoen wakuuttaa, kuinka paljon metsää olivat kaataneet. Perossa oli 1793 kaksi sahaa, ala-saha ja yläsaha. Hakkaajat eivät saaneet hakata sen hoikempia puita, kuin semmoisia, jotka tyweltään olivat 13 tuumaa. W. 1797 syksyllä piti Muolasta joka weromanttaalilta wiedä Wiipurin kasarmiin osittelu-puita 4 kuintio-syhlä. Koko piirikunnasta wiettiin samoin ja saatiin 3 rupl. 50 kop. syhlästä. Samaan aikaan oli Muolalaisilla hywä rahansaalis hirvien halkaamisesta Systerbäkin metsissä. Maakomisariatint kaskyistä sääsi nimismies 7 p. Helmik. 1798, että kaikki Muolalaiset kulettaisiwat puita ruunun kasarmiin. Schuwaloffin läänistä wiesi jokainen talonmies tyhnyrin-alalta yhden syhlen puita Peron kasarmiin; Galitzinin alustalaiset yhtä paljon Muolan kasarmiin. Joka tyhnyrin-alalta wietäisiin paitfi sitä 4 wiiden syhlen pituista hirttä ja 6 neljän syhlen pituista hirttä suuren maantien (silloille?). Jos eivät talonpojat toisi, ostettaisiin hirsi kunnan kustannuksella. — W. 1804 wiettiin joka manttaalilta Muolassa 1 neljän syhlen pituinen ja 2 puolen wiidettä syhlen pituista hirttä Wiipuriin. Wuosina 1804, 1805 ja 1806 hakatuista ja kuletetuista puista saiwat Muolalaiset sitemmin 581 ruplaa 32 kop.; Kiwennapoisten kanssa yhdessä 772 rupl. 38 kop. pankossa. Ughinin alamaisille sallittiin 1801 hirvien halkaamisella ja kulettamisella Muolan ja Kääntymän sahoihin suorittaa rewisionielonsa ja muut rewisionikappaleet (ränteperfedlar), paitfi heinä. Kuusasassa oli wuoden 1805 aikoina lasitehdas; sinne kulettiwat talonpojat syksy-aikoina puita Kuusan metsistä. Samaan aikaan, kuin Muolalaiset näin-ikään mentasiwat metsissä, kulettiwat he myöskin paljon heiniä milloin mihinkin, milloin herroilleen, milloin ruunun tarpeeksi. Edellä on jo hiukan mainittu pitäjän niittyloista; tähän liitämme wielä

tietoja heinä-asioista. Vuonna 1790 löytyi Wiipurissa, Kyyrylässä, Säkjärwellä, Wilajoella, Haminaassa ja Serdopolissa ruunun heinä-
woroja ynnä muona-toimituskuntia (prowiantkominissioner). W. 1792
jäädettiin Syyskuussa, että ruhtinatar Galitzinin alamaiset Muolassa
(1,684 sielua) samana syksynä toisivat muonatoimituskunnalle Wiipurissa
550 puutaa ja seuraavana talvena neljännelle jääkäripataljonalle
Lappeenrannassa 1,675 puutaa ja kreivi Schuwaloffin alamaiset
(1,245 sielua) syksyllä Wiipuriin 474 puutaa $3\frac{1}{2}$ \mathcal{R} ja talwella
Lappeenrantaan 1,169 puutaa ja kreivi Tschernischeffin alamaiset
(281 sielua) Wiipuriin 370 puutaa weroheinää (gärbehö). Kuinka
suuret ruunun heinätarpeet olivat, nähdään siitä, että w. 1793 Wiipuriiin
tarwittiin 40,000, Sortawalaan 3000, Käikisalmeen 9000, Sawonlinnaan
5000, Lappeenrantaan 6000, Taawitin kaupunkiin 3000, Haminaan
30,000, ja Kymenkartanoon 17000 puutaa heiniä ruunuhewoiksille
paitti ositteluheinät (repartitionshö). Koko Wiipurin piirikunta
oli viime wuosifadan lopulla ositeltu („repartirt“) syksyllä hankkimaan
muonaa Haminaan ennen Syyskuun keskikohtia. Kameralihowin
osittelun mukaan antoivat Schuwaloffin talonpojat w. 1796 heiniä
usealle komennolle („komando“) 5 kopelasta puudalta. Syksyllä
ja talwella 1797 piti Galitzinin talonpoikien Muolassa tuoda
ositteluheiniä Käikisalmen makasiineihin 2,105 puutaa (3 puutaa
wafalta). W. 1796 seisoi Muolassa yksi jääkäripataljona; talonpojat
kumpaisenkin howin alalta kulettivat sille muonaa; edellisen wuoden
Joulukuussa piti Schuwaloffin talonpoikien kulettaa ositteluheiniä
aina Taawitin kaupunkiin saakka; ken ei totellut, sai sitte 1796 maksaa
30 kop. puudasta. W. 1798 piti Schuwaloffin alustalaisten wiedä
ositteluheiniä Welikalutzkan rykmentille Haminaassa. Rahassa
sai maksaa Ruusaan. Insensööri Bernitz tuli Haminaan talonpoikien
puolta pitämään, mutta, hänen poismenthä, menetteli rykmentti
talonpoikien kanssa; jollei heiniä tullut, osti rykmentti ja waati
sitte talonpojilta rahaa.

W. 1803 Marraskuussa piti talonpoikien tuoda „säätuheiniä“
Wiipuriin; Galitzinin läänistä 2 puutaa 25 \mathcal{R} wakan tihunnilta;
Dshinin läänistä 5 puutaa wakan tihunnilta. Jos eiwät tulleet
määrättyllä ajalla, saivat usein kulettaa heinänsä johonkuhun
rajapaikkaan saakka.

Maamittaukista ja rewisionista pitäjässä emme ole saaneet paljon tietoja. Tilastollisen virkakunnan luetteluista näemme, että Muolasja vuosina 1767—1809 on mitattu 71 tuhatta tynnyrin-alaa; vuosina 1810—1860 176,000 tynnyrin-alaa. — W. 1795 27 p. Huhtik. ilmoitti kollegianeuvos von Pirskoy, että hän kohta toimittaisi uuden rewisionin Kuusan hoviassa, jolloin papin kirkonkirjoineen piti olla saapuvilla, jotta saisi werrata edellisen rewisionin kanssa (um damit nach der vorigen Revision zu confrontiren). Pällilässä oli rewisioni Helmikuussa s. w. Vuonna 1798 sanottiin, että viime sodan kautta keskeytynyt rewisionimittaus alkaisi uudestaan hallituksen käskystä. W. 1800 oli tapahtunut rewisionin ojennus; Toukok. 1809 tehtiin vielä tutkistelu, jolloin w. 1800 poisunhotetut apanage- ja ruunun-talonpojat julistettiin wapaiksi ulosteoista vuosilta 1800—1809, mutta herrain alustalaiset määrättiin „promte“ maksamaan ruununweronsa vuodesta 1800 saakka. W. 1811 säädettiin Heinäk., että kaikki mustalaiset tarkasti lähetettäisiin maakomissariaattiin, koska Elokuussa rewisioni tehtäisiin. Wiipurissa oli silloin rewisionikomissioni. W. 1817 jaettiin Kannilan kylän peltomaat. W. 1827 Syyskuussa lähettäisivät Galitzinin talonpojat wulmahdilla warustetut miehet selittämään jutun weron maksusta (sitä tawasta, millä se maksettaisiin); talonpojat oliwat erimielisiä siinä kohdassa. W. 1839 oli määrätty, että isojako alkaisi Galitzinin alustalla; talonpoikien täytyi olla awullisina; itse tahtoivat he suorittaa aputyön luonnossa; se luettaisiin pois heidän reisupäiwistä. W. 1840 sanottiin, että isojako ja werolle laskeminen kohta toimitettaisiin Muolan seurakunnassa; talonpojat walitsiwat uskottuja miehiä.

Pitäjän voimme tässä jakaa kolmeen osaan: Pällilän alue, Olchinilaisten entinen alue ja Wenäänkylät ¹⁾). Pällilän aluetta löytyy kummallakin puolella Wiipurin ja Pietarin välistä maantietä; se on 73 $\frac{3}{4}$ uutta manttaalia; siihen kuuluu 49 kylää ja 148 taloa, jotka owat jaetut 465 lampuodin kesken; tähän ei vielä ole lukuun otettu itse hovi Dsjärwen rannalla, joka on 2 $\frac{1}{2}$ wirstan päässä mainitusta maantiestä ja yhtä etäällä Muolan kirkolta. Hovissa löytyy wanha rhytimaa ja fuuri karjanhoito. Kotokan kesti-

¹⁾ Katso tästä maamittari Lindbergin „Beskrifning öfwer Mohla soden“ Muolan arkistossa.

Kiewari on tämän howin alueella; 14 wirstaa siitä löytyy rautaruuffilaitoksia, joihin howilla on oikeus. Nowastin puustelli on 2 manttaalia; siihen kuuluu noin 700 thunyrin-alaan maata; kappalaisen puustelli (Djala) on $\frac{1}{4}$ manttaalia.

Oschinilaisten entinen alue on vuosina 1837—1840 myyty pieniin osiin; ne ovat seuraawat: 1) Kuusa 7 wirstaa Muolan, 32 w. Heinjoen kirkolta, lähellä Ähräpään järweä. Siinä on kassifertainen rakennus, suuri puisto hedelmäpuineen, kasvuhuone, mylly (2 kiviiparia) sekä olutwaprikka. Tähän kuuluu seuraawat kylät: Kuusa, Määttälä, Muola, Pöllätkälä sekä 2 taloa Kopralassa, 1 Hotokassa ja 1 Dinalan kylässä. 2) Mälkölä, 16 wirstaa Muolan, 16 Heinjoen kirkolta, Ähräpääjärven rannalla. Suuret rakennukset ja suuri rhyttimaa sekä mylly löytyy siinä (1 kiviipari). Tähän kuuluu Mälkölän kylä. 3) Wuosalmi (Wendelä) 26 wirstaa Muolan, 26 Heinjoen kirkolta, lähellä Wuosta. Suuria rakennuksia ja pitkuinen kasvuhuone löytyy tässä howissa. Tähän kuuluu Wuosalmen kylä. 4) Kistfeppälä, 26 wirstaa Muolan, 10 w. Heinjoen kirkolta, Kistfeppälän järven rannalla. Howilla on suuret, tasaiset pellot. Tähän kuuluu Kistfeppälä, Piriälä, Kättölä, Piikala ja Paakkola. 5) Heikurila, 23 wirstaa Muolan, 10 wirstaa Heinjoen kirkolta, Heinjoen tien warrella, somalla niemellä Heikurilan järven rannalla. Tähän kuuluu Heikurilan kylä. 6) Filpula 37 w. Muolan, 18 w. Heinjoen kirkolta; metsäseudussa, wähäisen ojan warrella. Tähän kuuluu Filpula N:o 1. 7) Kämärä N:o 1, 31 w. Muolan, 12 w. Heinjoen kirkolta; Pietarin maantien warrella. 8) Kämärä N:o 2. 9) Wähäpero N:o 1, 35 w. Muolan, 17 w. Heinjoen kirkolta. Pietarin maantien warrella; siinä on Peron testikiewari. 10) Kaukila, Kahkola, Kääntymä, Tuokola, Lahdenperä, Kurwila, Sawastila ja Wampala ovat wapaita ostomaita. Suuri osa Kaukilaan on rikkaan talonpojan Poutiaisen omana. (Kopralassa on myöskin ostomaita). 11) $\frac{9}{16}$ Wampalan ensimmäisestä numerosta; tässä on suuria rakennuksia ja suuri rhyttimaa. 12) $\frac{1}{32}$ Kurwilan ensimmäisestä numerosta; tässä on soma rhyttimaa.

Rhyrylän, Kangaspellon, Suwenojan ja Parffilan wenäläiskylissä on noin 1000 henteä. Wenäläisillä on täällä wähemät ulosteot, kuin Suomalaisilla, waan hywin kehnot peltomaat, jonkatähden owatkin köyhiä. Rhyrylässä on komea howirakennus, missä

nyt Masaroff asuu. W. 1803 rakennettiin tähän kylään myöskin wenään kirkko puusta sekä asuntohuoneita wenään papille ja diakonille. Pitäjääntupa, makasiini ja kestitiemiari on siihen myös rakennettu; myöhemmin rakennettiin kasarmi Rhyrhlän inwalitijoukkoille ynnä sen upseerille, wankihuone (ostrog) sotamiehen saattola waeltawia wankeja warten ja makasiini ruunun jauhoja warten. Kahden wirstan päässä Rhyrhlästä, lähellä Pällilää, oli ennen suuri wiinasawotta, jossa myös walmistettiin Eau de cologne'a ja lassa-öljyä, waan se sawotta on nyt monta vuotta ollut kiini.

Talonnumeroin, sawujen ja manttaalien luku jokaisessa Wuolan seurakunnan kylässä näkyy seuraawasta luettelosta:

Kylän nimet.	Talonnume- roin luku.	Sawujen luku.	Manttaalien luku.
Hanttula	3	8	1 $\frac{1}{3}$
Harmola	7	15	2 $\frac{1}{4}$
Hattula	2	10	1 $\frac{1}{4}$
Heikkilä	3	6	1
Heimala	2	6	2
Himala	2	14	1 $\frac{1}{2}$
Hotokka	1	4	1 $\frac{5}{2}$
Saarila	5	28	3
Hola	5	30	3 $\frac{1}{3}$
Jääskeläis	2	13	1
Kallais	4	9	1 $\frac{5}{2}$
Kannila	1	6	1 $\frac{1}{2}$
Karhula	2	16	1
Koivala	4	14	2 $\frac{1}{2}$
Kurkela	1	3	$\frac{1}{2}$
Kuusja	2	11	1 $\frac{1}{2}$
Lattula	2	4	1 $\frac{3}{2}$
Laawola	1	5	1
Lehtokylä	3	12	2 $\frac{1}{3}$
Leirilä	3	6	1
Myhkyrilä	3	12	1 $\frac{2}{3}$
Norffola	1	3	1 $\frac{1}{2}$
Dinala	5	13	2 $\frac{5}{2}$

Kyllien nimet.	Talonnume- roin luku.	Savujen luku.	Manttaalien luku.
Drola	2	9	$\frac{2}{3}$
Drawala	1	5	$1\frac{1}{3}$
Baakeli	1	2	$\frac{1}{4}$
Pasjila	2	4	$\frac{1}{2}$
Peikola	4	13	$1\frac{5}{6}$
Peippola	1	3	$\frac{1}{3}$
Perkjärvi	11	31	$4\frac{5}{12}$
Pihkala	2	7	1
Punnusniemi	11	55	$6\frac{3}{4}$
Pällilä	9	16	$2\frac{7}{12}$
Pyykkölä	1	5	$\frac{5}{6}$
Retukylä	2	6	$2\frac{1}{6}$
Sakkalila	2	4	$1\frac{1}{2}$
Saamola	2	5	$\frac{5}{6}$
Selola	2	6	$\frac{2}{3}$
Soittula	2	11	$1\frac{1}{4}$
Sokiala	1	4	$\frac{3}{4}$
Sormula	10	28	$3\frac{1}{12}$
Taperniemi	3	26	$2\frac{3}{4}$
Telkkälä	3	26	$3\frac{1}{2}\frac{5}{4}$
Termola	3	4	1
Turulila	1	2	$\frac{3}{4}$
Wesikkala	1	13	2
Wihola	5	20	$2\frac{2}{3}$
Raufila	3	37	$1\frac{7}{8}$
Kuusja	8	48	$4\frac{1}{6}$
Mohla	1	18	1
Mätkölä	9	44	$2\frac{7}{12}$
Määttälä	2	9	$1\frac{1}{6}$
Paakkola	2	20	$1\frac{1}{4}$
Pöllätkälä	6	18	$1\frac{1}{12}$
Rahkola	1	6	$\frac{1}{4}$
Wuosalmi	7	27	$1\frac{7}{24}$
Ryhyrlä	1	3	—
Suvenoja	1	1	—

Muolan emäpitäjään kuuluu paitsi sitä Kirkkoranta, jossa on pappila kaikkine torpparineen. Siinä on 1 numero, 2 manttaalia. Djalassa on ainoastaan kappalaisen puustelli, jossa on $\frac{1}{4}$ manttaalia, 1 numero. Kumpaisellakin papiapuustellilla on vähän metsää, kappalaisella ei paljon mitään.

Talonnumeroin, sawujen ja manttaalien luku Heinjoen kappelin eri kylissä näkyy seuraavasta luettelusta:

Kylien nimet.	Talonnumeroin luku.	Sawujen luku.	Manttaalien luku.
Jilpula	1	1	$\frac{1}{2}$
Heikurila	3	9	$\frac{5}{8}$
Kämärälä	1	2	$\frac{1}{6}$
Kurwila	3	19	$\frac{7}{12}$
Koprala	5	29	$2\frac{1}{12}$
Kääntymä	3	56	$1\frac{1}{3}$
Lahdenperä	2	10	$\frac{7}{12}$
Pihkala	1	5	$\frac{5}{12}$
Pirilä	2	5	$\frac{1}{3}$
Ristfeppälä	3	20	$1\frac{1}{8}$
Rättölä	1	14	$1\frac{1}{6}$
Savastila	1	12	$\frac{1}{2}$
Tuokola	2	8	$\frac{1}{2}$
Wampala	1	1	$\frac{2}{3}$
Wähäpero	1	5	$\frac{2}{6}$

Heinjoen kappalaispuustelli on otettu Rättölän frelsimaasta w. 1842. Se on Wähäjärwen rannalla, 2 wirstaa kappelin kirkolta; sillä ei ole manttaalilukua. — Muolan luffarilla ei ole puustellia; hän sai w. 1832 luwan rakentaa huoneita rowastin maalle.

Yhteenjä on Muolan emäseurakunnassa 58 kylää, 185 talonnumeroa, $94\frac{5}{12}$ manttaalia, 32 kylälukufuntaa. Heinjoen kappelissa on 15 kylää ja kylän-osaa, 31 talonnumeroa, $11\frac{1}{4}$ manttaalia, 8 kylälukufuntaa.

Edellä lueteltiin jo ne kylät, joissa talonpojat asuwat ostomailaan, wapaina herrojen wallasta. W. 1865 luettiin 133 talonmiestä, joilla oli omat konnut.

Myllyjä on pitäjässä 1 wesiinylly Kuusassa, 1 wesiinylly Muolan kylässä ja 1 Heinjoella. Kaukulan myllyn hävitti oikeus, koska sen sulkua nosti wettä läheisille niityille (pari vuotta takaperin). Pällilän pellolla on ollut tuulimylly, mutta se on tyhkönäin rappiolla.

Weroseikat lahjoitusmaissa owat erilaiset eri herrojen alueilla ja eri kylissäkin; enkä niistä woi antaa tarkempia tietoja. Pällilän alueesta toki mahdan liittää tietoja werojen suuruudesta, kun wast'edes lahjoitusmaiden olot otetaan puheeksi. Autiomaita karttuu karttumistaan ja niistä täytyy howinherrain suorittaa ulosteot. W. 1869 Tammikuusta Kesäkuuhun on Pällilän herra oman wäitöksen mukaan saanut maksaa autiomaita 6000 markkaa päärahoissa, pappien tuloissa, käräjäkapoissa, kyhdistemisestä, transporttikyhdistä j. n. e.

Siihen palowakuutukseen, joka pitäjässä wanhuudesta on ollut, pyyri w. 1840 myöskin Kyyrylän, Parikkilan, Suwenojan ja Kangaspellon kylät, waan niitä ei laskettu siihen.

Waramakasiineja on täällä alkuperältään ollut kaksi, Galitzinin talonpoikien ja Olhinin talonpoikien. W. 1809 oliwat ne jo olemassa. Siihen aikaan (w. 1809, 1810 ja 1811) nähdään, että usea talon-isäntä Galitzinin läänissä asetusten mukaan pani eloa makasiinin warastoon. W. 1810 7 p. Elof. jääsi Keisari, että makasiineja tarkasteltaisiin ja sittemmin, että semmoisia asetettaisiin kaikkiin seurakuntiin, missä niitä ei vielä ollut. W. 1813 saivat sitte papit käskyn kiihoittaa semmoisten perustamiseen, koska usea kunta vielä oli ilman. Ennen Maaliskuun loppua piti joka wuosi lähettää tilinteko talousseuralle. — Maaherra Klinkowströmin ehdotus waramakasiineista Muolassa hywäksyttiin kokouksessa 29 p. Syysk. 1822 ja wawistettiin keisarilta 27 p. Elof. 1823. Nuot molemmat makasiinit Pällilässä Galitzinin alamaisille ja Kuusassa Olhinin läänille aiottiin jo 1824 yhdistää yhdeksi kirkonmaällä, waan jutut wiivyttiwät sitä toimea monta vuotta. Siihen saakka oliwat howien hoitajat (rikosikat) niitä holhonneet ja sängen pahastikin; wawinkin Kuusan makasiini oli tyhkönäin kehnolla kannalla. Olhinin talonpojat jättiwät sitte jutun Olhinin perillisten kanssa Kuusan makasiinin waroista keskeen ja maaherran päätös sekä kirkonkokous määräsi 1828, että kirkon lähellä seisowa makasiini olisi yhteinen kumpaisellekin läänille. W. 1837 Huhtik. muutettiin vuoden 1823 makasiiniasäntö, koska uudet fressi-olot oliwat käsisä. Oikeus sen osallisuuteen olisi siitä lähtein hengen

eikä maan omana. Dikeus voi olla oma hankkima tahi peritty. W. 1840 oli makasiinissa noin 500 tynn. rukiita ja 200 t. otria. W. 1847 olivat useat makasiinit Wiipurin läänissä vielä rappiolla, koska kuvernööri 1 p. Helmik. julisti hyviä neuvoja ja tiedusteli niistä. W. 1848 olivat Heinjokelaiset täydessä toimesa ottaa osansa yhteisestä makasiinista, nuuttaaksensa sitä oman kirkkonsa lufelle.

Maakauppiaita on Kangaspellosa 1, Rhyrylässä 2; Kuusaan taitaa kohta tulla 1.

Ennenkain ryhdymme asukkaista puhumaan, mainitsemme muutamia muistoja menneistä ajoista, jotka ovat kiintyneet johonkuhun Wuolan kohtaan. Paakkolan alkuperäinen nimi uhotaan olleen Paakola, koska farkuri ensin asetui siihen ja alkoi perata erämaata pellosi. — Ristfeppälä on muutamain arwelun mukaan saanut nimensä siitä, että siinä valmistettiin ristiä. — Myhkyrilän pellolla on kiwi, jossa tuntuu lapsen ja lehmän jälkiä. — Passilan ja Telkälän wäliin oli „muinoinen kenraali“ Puntus tehnyt sillan, wiedäksensä sotajoukon Puntuksen joen yli. Siitä on järwitin saanut nimensä. De la Gardie, jota usein nimitetään keisariksi, kuninkaaksi, retkeili Mälkölän ja Warikkelan kautta sille salmelle, joka yhdisti Ayräpään ja Wuoksen; hänen kassansa pantiin siellä piiloon kiwen juureen, josta se sitte löydettiin. Toinen Puntuksen silta on Moiniemeltä 3 wirstaa Pasuriinpäin. — Wuolan linna (Möhla skans) on merkillinen jäännös muinoinista ajoista. Wuolan joen oikealla puolella, kaakkoiseen Wuolan kylästä ja suuren maantien eteläpuolella on nelikulmio wanhoja maa-walleja, jotka aikain kuluesja, ovat jotenkin painuneet. Niitten ympärillä on matala kairwanto, jossa wielä pitkin kesää kestää wettä, joka siihen karktuu kewäillä. Joka siwu tuossa walli-nelikulmiossa on noin 42 à 46 askelta. Noitten neljän siwun wälillä on sywänne ja koko linnoituksen yli kaswaa leppiä, koiwuja j. n. e. — Wuolan kylän pohjoispuolella on suurempia, jotenkin korkeita multa-wallijäännöksiä, jotka mutkistelewat nurkiksi ja pyöreiksi polwiloiksi. Sälellä on ainoastaan yksi pää awarammasta linnoituksesta, jonka muut osat ovat häwitetyt, tasoitetut; niillä seisoo nyt Wuolan kylä. Niiehien ja farkain wälillä näkyy tuolla, täällä joku wallin puolipiiri j. n. e. Sälellä olewan walli-osan ulkopuolella on kairwanto, jonka ulkopuolella myöskin on ollut matalampia wallituksia, waikka ne nyt eninmiten ovat pelloiksi tasoitetut. Tämä linnoituksen jäännös ympäröitssee Wuolan

tylää pohjoispuolella ja on Muolan joella erotettu tuosta mainitusta vähemmästä linnoituksesta. Eräs mies Muolan tylässä wakuutti, etteiwät wanhimmatkaan ihmiset tiedä kertoa mitään täällä tapahtuneista sotawehkeistä. — Kun Rhyrylästä mennään Suwenojaan, on wiimemainitun tyjän alussa, maantien wasemmalla puolella, sen kohdan wastapääsä, mistä tie poikkeaa Kuusaan päin, sangen epätasainen ja aaltoilewa potaattimaa, joka luultawasti ennen on ollut maa-linnoitukseksi. Se näkyy pentereistäkin. — „Mähla fians“ mainitaan w. 1711; mainitaan, että kreivi Nieroth aikoi 3 p. Elof. lähettää wafousjoukkoja kaakkois-Karjalaan ja etenkin asettaa wäkeä. Raswant-holmin sillalle ja „Mählan“ linnoitukseen. — Sotokan tahi Paakkolan tienoille wäitetään kerran olleen aikomus rakentaa kaupunkia. — W. 1707 24 p. Heinäk. oli tappelu Rhyrylässä. Wenäläiset ratsujoukot ahdistiwat siinä eewesti Tiesenhäusenin ratsujoukkoa, jossa oli eewesti Hastfartin rakuunoitakin. Tiesenh. asetui Wiipurin puolelle Rhyrylän tylää. Wiholliset ajoiwat hänen wasemman siwustansa pakoon Suwenojalle päin; siellä tuli 3 komppaniaa Wiipurin kaksinnusmiehiä („för-dubbling“) Wiipurista päin vastaan, jotta wiholliset ampumisella saatiin peräntymään Suwenojalta ja jättämään wasen siwusta rauhaan. Dikeaa siwustaa ympäröiwät Wenäläiset sillaita. Suurin osa meidän wäkeä kaatui. Harwat ryntäsiwät wihollisten läwitse ja pakeniwat fitte metsiin, syrjäpoluille. Wenäläisiä taifi olla pari tuhatta; metsissä wilahтели heidän jalkawäkeäkin. Tiesenhäusenilla oli noin 800 miestä; häneltä katofi tuohon tappeluun 1 ratsumestari, 1 luutnantti, 2 kornettia, 1 lippu ja wähän enemmän kuin 200 miestä. Majuuri Berendz joutui wangiksi, koska hewoinen kaatui hänen altansa. Tiesenhäusenin jälelle jääneet soturit peräntiwät peninkulman päähän Wiipurista, wihollisten liikkeitä wäijymään. Wenäläisten jalkawäki seurasti yhä jalestä metsää myöten, waan ei kerinnyt salwata Ruotsin wäeltä tietä. Eräs talonpoika oli löytänyt Rhyrylän tappelussa kadotetun lipun ¹⁾). Tson wihan historiaassa mainitaan muitakin Muolan paikkoja, esim. Mälkölä, Pero, Muolan howi j. n. e., waan ainoastaan siwumennen. Cronhjort retkeili täällä w. 1703. — W. 1558 käski kuningas Klas Kristerinpoika Hornin tarkastella Muolan tiluksia; aikomus oli Muolan nimismieskartanon lähelle rakentaa karjataloja

¹⁾ Katso „Lähteitä Tson wihan historiaan, I“ siw. 120, 225, 87, 91, 164, 81, 205 j. n. e.

(„afwelsgårdar“). Kustaa kuningas oli kuullut, että metsät ja kalastus-
 webet, olivat hyvät lähistöissä. Werotiloja („skattelägenheter“) oli
 siellä myöskin kylläitä. Jakob Mattsson pääsi woudiksi siihen ja sai
 Nuolan „nötslag’ista“ sarwiraawaita, jotta ensin pääsi alulle. Siihen
 aikaan tekivät Nuolalaiset päivätöitä Wiipurin linnaan (1559). —
 Måla oli ennen kuninkaan kartanona („konungsgård“).

III. Afukkaat.

Afukkaat Nuolan pitäjässä ovat yhtä sekalaista seurakuntaa,
 kuin muisfain kaakkois-Suomen pitäjissä. „Suurien Kuotsin sotien“
 jälkeen on näille autioiksi häwitetyille tienoille siirtynyt kansaa milloin
 mistäkin Suomen maan nurkasta. Suuren maantien warrelle on
 Pietari suuren ajoilta alkaen asettunut Wenäläisiä. Kuotsinnuokaisia
 sukunimiä ovat: Grön, Moisanter, Torkell, Sildebrand, Maydell ja
 Kaffi (Gagge) j. n. e. Suomen sukuinen kansa on täällä kahta suurta
 lahkoa, Sawakot ja Äyrämöiset. Kansan puku sekä murre ovat ihan
 Walfjärwöisten mukaisia; nämät seurakunnat ovatkin ennen kuuluneet
 yhteen. Walfjärwi oli silloin Nuolan kappelina, waan nyt ovat
 Walfjärwöiset Nuolalaisien filmisä aika-ihmisiä. Muodin suhteen on
 Walfjärwi Nuolan Pariisi; sieltähän uusia muotia waatteissa nähdään.
 Warmasta tytöstä, joka naidaan Walfjärwelle, sanotaan Nuolassa
 kerskailleen: „oikeinhan se wiedzään Walfjärwelle“; sinne Nuolan so-
 minnat ja rikkaimmat hempukat tawallisesti wiedzäänkin. Waatteen-
 parressa on Sawakoilla ja Äyrämöisillä eroitusta Nuolassa, waan
 muissa suhtein he jo ovat, aikojen kulussa, sulaneet yhdeksi kansaksi.
 Kentiesi ovat he toki Nuolassa wähäisen enemmän erillään toisistaan,
 kuin Walfjärwellä. Soittolan ja Karhulan kylissä on miltei pelkkiä
 Sawakkoja, waan sekaisin Äyrämöisten kanssa on niitä Saarilassa, Sant-
 tulasassa, Lehtokylässä, Sormulasassa ja melkein joka kylässä, warsinkin
 Olhivilaisten läänissä. Muutamia Väaskeläisiä nähdään myöskin
 pitäjän pohjoispuolessa ja Wiipurin—Kätsjalmen välisen maantien
 warrella tawataan Wiipurin partta, joka on melkein Sawakopuwun
 mukainen. Murteen puolesta ei enää tunnu eroitusta Sawakkoin ja
 Äyrämöisten välillä. Kyllähän toisinaan kuulee Sawako-naisen hal-
 weksiwaisesti puhuvan „Äyrämöiskielestä“, niinkuin oikeasta „patois“-
 murteesta ikään, waan eroitus Sawakkoin ja Äyrämöisten kielten wä-

lillä taitaa ilmaantua ainoastaan waatekappaleitten nimityksissä: Åhrämöinen Janoo „kalinikki“ (Scherting), Sawakko „kalinko“ j. n. e. Kerran kysyin Sawakko-naiselta, haastawatto Åhrämöiset toista murretta, kuin muut ihmiset. Hän wastasi: „Koh, ne maasydämmen ihmiset haastawat niin lompjuttawat lustisti“. Seikka taitaa olla semmoinen, että syrjässä asuwien kieli on raa'empi, kuin teitten warvilla oleskelewain. — Miesten puwuisissa ei ole muuta eroitusta Sawakkoin ja Åhrämöisten välillä, kuin että edellisillä on leweä kaulus paidassa, jälkimäisillä kaita. Kun Åhrämöispoika pääsee warman ja warakkaan tytön sulhoffi, käypi hän Sawakoksi. Samoin muuttuivat naiset, warakkaiksi päästyään, usein Sawakoiksi, jos eiwät ennen ole semmoisia. — Wuoksenpuolisissa kylissä pitävät naiset hihatonta wiittaa, jommoista Walkjärmellä en ole huomannut. — Puku Wuolasfain kadottaa vähittäin omituisuuttaan; miesten parressa nähdään se jo selwästi. Siniset ja mustat „paltot“ owat tawallisimmat. — Kansan näkö on ruma; kaunistu ihmistä tuskin koskaan saa nähdä näillä tienoilla. Sotafin säännötöntä, halpaa ilmaantuu miltei joka kaswoisissa. Naiset owat etenkin ilkeät, suuret, tanakat, kuin miehet, ja wanhentuwat hywin aikaisin näöltään. Siihen mahtaa olla syynä heidän raaka, saastainen elantofin ja se siwottomuus, törkeys, joka jo lapsuudesta saakka yhä kohtaa heidän silmiä. Siwistys on vielä hywin alkuperäisellä kannalla; lufuhalu vähäinen, waikka jo w:n 1860 paitoilla pitäjänkirjasto kappalaisen Ålbergin toimesta saatiin asetetuksi. — Niinkuin ulkonäöltäkin woisi päätätä, owat Wuolalaiset weltommat, vähemmin toimeliaat, kuin naapurit, Walkjärwöiset. Walkjärmellä on joka toinen mies höylä-, kirwes-mies tahi seppä; Wuolassa saapi semmoisia etsiä. Kattaita ja rekiä täällä sentähden ei laiteta likimaillekaan niin paljon, kuin Walkjärmellä, eikä niin siwästi. Hewoiskauppaa Wuolalaiset eiwät myöskään harjoita niinkuin Walkjärwöiset. Kun Walkjärwen teikarit tulewat sunnuntaina Wuolan kirkolle hylpeilemään, tunnetaan heidät jo heidän komeista, resoriniefoista kiefilöistäkin. Walkjärwöisten wilkas petollisuus, joka on kuuluisa ympäri maakuntaa, taitaa muun muassa puuttua Wuolalaisilta tahi vähintäkin olla vähäisempi heillä ja se ei suinkaan ole kaaritettawa asia. Parisniekkoja on Walkjärmellä miltei joka nurkassa, Wuolassa vähemmin. Rahaa pyytävät Wuolalaiset enimmiten rahdinajolla, rätinkerjuulla, työllä Wenäällä ja parfin kiskomisella. Pajun parkkia käywät kiskomassa

Wiipurin tuolla puolellakin. Matkawat wähän niittyin ontistajille ja tuomat sitte kuormallisen parffia kotiin; sitä puidaan riihessä ja wiedään sitte Pietariin karwarille kaupaksi. W. 1808 kysyiwät Wiipurin karwarit parffia; lupasiwat 30 kop. puudasta. Pahimmin kiristetty ja köyhthynyt on kansa Pällilän läänissä; se on sentähden myös hiljaista, waan warowaa luontoa, ja luottamaton; maata wiljellään etenkin kehnosti tässä pitäjän osassa; rahtia käydään paljon. Käsitöissä owat Pällilän alamaiset aivan huonot. Walkjärwen rajaa masten asuu jotenkin monta parisniekkaa. Olhinin entisessä läänissä on kansa ylmäskain warakkaampi ja tykenee myös paremmin työhön ja maanwiljelykseen. — Tawat owat Muolasassa hywin samallaiset, kuin Walkjärvellä. Kotot rakennetaan Truhannusaatoksi samalla tawoin (korkeiksi, hoikeiksi, kuin tornit ikään). Muolalaisilla on tapana lyödä puupilkku johonkuhun tien warrella olewaan petäjään, kun wiewät ruumista kirkolle. Siihen seisattuwat juomaan. Taitawat arwella, ettei wainaan henki pääse sen petäjän siwutse kotiin kummittelemaan. Samasta syystä wiewät ruumista aikawauhitia kotoa. Hääjuhliissa on se eroitus, että tupakaiset Muolasassa aina pidetään lauantai-iltana, Walkjärvellä sunnuntaina. Semmoisissa tilaisuuksissa lauletaan monenlaisia runoja, loruja ja lenkkilöitä, waan Kalewalan mukaisia runoja täällä ei muisteta ollenkaan. Pantakoon tähän esimekkinä „tupakka-juttu“; se on ruokoton, niinkuin useimmat uudemmat laulut täällä, waan pahimmat kohdat jätetään tässä pois.

„Tässä on juttu juteltawa, Tupakast' on tutkittawa, Mutta asta aljettawa, Jutun juonehen ruweta. Mistä on tullut tupakka, mistä on siihen siemen saatu, mist' on alku aljettuno, mitä warten se on walittu, tämä yrtti tähdellinen, mie nyt mielin muistutella, ja kertoa kuullen kaikkein. Muinen tulki kunnan tyttö, se oli ihmehen ihana, kaikilta jo katsottuna; henkikin hywälle haifi, jota jokainen halasi, suwaitsiwat suuret pienet, koturit ja matkamiehet. — — — — —. Mutta surma tappoi poisi — — — — —. Hauta oli tehty hiekkamaahan, kankahalle kaiwettuna; kussa ei kuultu eikä nähty, ruohon koskaan kaswaneena, ilmaantui ihana yrtti, tämän tytön haudan päällä. Se kaswoi kukat koriat, lehdet suuret ja soriat; tuota ei tunnettu alusta, waiikka kaikki katseliwat; wähhittäin tuli tutuksi, nimi ensin annettihin; sitte wasta waalittihin, siintä siemen korjattiine, kaikkiin paikoihin kylwettiin. Kellä nyt on wähänkin mieltä, ei tästä saa

ketään kieltää, olkoon se nuorta eli vanhaa, wierasta eli omaa kansaa, piikaa taikka renkii, hitto heitä voi nimittää jokaista henkii. Jos joku olis sijäll' eli ulkon', joka tahtoo, hän tonnaamaan tulfoon, ja jos joku ei siintä ensin huoli, kyllä hän siihen wähittäin tottuu, kun hienoo haistaa ja maistaa, piipusfa polttaa ja paistaa ja sitte vielä wiimein suullaanfin maistaa. Piipusfa polttaa on myös walta, waan jos ei jokainen sitä niin malta, hän mahtaa hampaalla purra ja lehdin latwasta murtaa. Se on juuri niinkuin naisen halu — — — — —

Murre on täällä jotenkin kirjakielen kaltainen. Ennen on kenties suurempia omituisuuksia löytnyt, waan ne owat luultawasti kuuluneet pois sen kautta, että Wuolalaiset rahtireisuiilla j. n. e. owat harjoittaneet uutterraa keskuutta muitten maakuntain asukasten kanssa. Siitäkin syystä, että nämät seudut suurien sotien riehuessa muuttuivat autioiksi ja että tänne sitte tulwaili kansaa usealta Suomen maan kulmalta, voi selittää sitä seikkaa, ettei erinomaisempia omituisuuksia löydy tässä murteessa. Muutamissa suhtein eroaa tämä murre toki enemmän tawallisesta kirjakiielestä ja paitsi sitä on paljon wenäänkielisiä sanoja sekaantunut siihen, niinkuin täällä laulettuin arkkiveisujen milloin surumieliset milloin iloiset nuotit muistuttawat mieleemme wenään kansalauluja. Eräs kowuus, lopen runsaitten kaksoisääntiöitten kammominen ja muutamissa tapauksissa sattuma kerakkeen kertominen owat omituisuuksia tälle murteelle; sillä on wähän sama luonto, kuin näitten tienoitten kuuwalla, hiekkaisella maaperällä, yksitoikkoisilla kannerwikoilla ja jyrkiksi mylleröitetyillä mäillä. Tämä murre ei kuitenkaan ole niin kowa ja karkea, kuin Sakkolan murre; täällä esimerkiksi ei koskaan sanota kakra, waan kaura, ei nakraa, waan nauraa; ylimalkain käytetään täällä usein u, kun Sakkolaisilla on k, t tahi p. Sanojen keskellä ei juuri jätetä pois ääntiöitä, mutta päätteitten loppusfa jääpi loppu-ääntiö ja heikko n usein kuulumattomiin.

Wuolan murre käyttää usein kowia ääntiöitä ennemmin kuin pehmeitä ja mediae; esim. tuhma (ei tyhmä); lusti (ei lysti); kappu (ei kippu).

Ä käytetään toisinaan e:n sijassa; esim. kärjä (ei kerjä); mänen (se kuuluu täällä tawallisesti „mään“, niinkuin „ajattelen“ kuuluu „aattelen“).

Toisinaan on kuitenkin tällä murteella media, missä muilla murteilla on kowa ääntiö; esim. ikkuna (ei akkuna); liska (ei liska).

Syhyitä ääntiöitä käytetään toisinaan ennemmin kuin luonno-

taan pitkiä; esim. lattia (ei laattia); toisinaan fattuu toki päinwas-
toin; esim. piispa (ei pispa).

Muolan murteessa pidetään toisinaan kaksoisääntiöitä parempana,
kuin pitkää ääntiötä tai ylimalkain kuin kaksi yhtäläistä ääntiötä
peräkkä; esim. myön (ei myhn); tien (ei te'en); inf. tehä; tiwettä
(ei teewettä); mutta jo substantiivon ensimmäisessä muodossa werbosta
„myön“, niinkuin se täällä äännetään („myhä“), nähyy, miten lopen
useain erikaltaisten ääntiöitten yhteen-sattumista kartetaan. Kun kohta
kaksoisääntiöitten uo, yö, ie jälkeen kerakkeen poisjättämisen kautta tulisi
seisomaan joku ääntiö, niin muuttuu kaksoisääntiö pitkäksi ääntiökfi.
Tässä on muistaminen, ettei d tässä murteessa juuri koskaan kuulu;
esim. tehä, nähä (ei tehdä, nähä); se kerake, joka muuten olisi
seijonut d:n edellä, ferrotaan tässä sen sijaan. Esimerkiksi, miten kaksois-
ääntiöt muuttuvat pitkiksi ääntiöikfi, mainittakoon: syhä (ei syöbä); juua
(ei juoda); tiän tahi tiien (ei tiedän); wiä (ei wiedä); tuua (ei tuoda);
lyhä (ei lyöbä); ruu'an (ei ruo'an). Myöskin sanan lopussa muuttuu
kaksi wierekkää seisovaa erikaltaista ääntiötä pitkäksi ääntiökfi, jolloin edel-
linen kerake ferrotaan, jos edellinen tavut on lyhyt; sillä Suomen kieli
koettaa aina säilyttää trochaeo-luonnettaan; esim. sinuu (ei sinua);
kouluu (ei koulua); sajuu (ei saijua); tuolii (ei tuolia); sotti (ei
sotia); reppii (ei repiä); lattoo (ei latoa); rekkie (ei rekeä); ryppyy
(ei rypphä); ihmisiin (ei ihmisien).

Tämä murre säilyttää ylimalkain tarkasti Suomen kielen trochaeo-
luonnetta; niin äännetään esim. genit. sanasta reki ree'en; sanasta wäki
wää'en; sanasta mäki mää'en; sanasta weji wee'en.

Praesens-ajan 3 pers. yksik. muuttuu pitkä e pitkäksi o:kfi tahi
ö:kfi; esim. kuuloo (ei kuulee); tekköo (ei tekee).

Semmoisia ääntämisiä, kuin Sawon moa (maa), täällä ei koskaan
kuulu. Jos se ylimalkain on totta, että sitä enemmän kaksoisääntiöitä
kuuluu, kuta lännemmäksi ja pohjoisemmaksi mennään Suomensuomisten
kansain alueilla, niin se kaiketi Sawon ja Karjalan suhteen on totta.

Pitkä a ei muutu pitkäksi o:kfi, niinkuin Sawon sanassa pahoo
(pahaa); eikä i muutu e:kfi monikon i:n edellä, niinkuin länsi-Suo-
messä. Monikko eriaa yksiköstä tämmöisissä sanoissa päätteellä -lo, -lö.

ß käytetään toisinaan R:n sijassa; esim. pohmelo (ei kohmelo);
juoppo (ei juokko).

Ts käytetään aina, kun useassa muussa murteessa on ht, tt tai sj; esim. metsä (ei mehtä j. n. e.); samoin käytetään tr, kun muualla kuuluu hr; esim. keträän (ei kehään); otra (ei ohra).

Supistettavain nimiköjen nominatiivissa ei kuulu mitään keraketta (h, k, t) tai aspirationia lopussa; esim. wene (ei weneh j. n. e.).

K katoaa myöskin s:n ja toisinaan t:nkin jälestä; esim. kosi, genit. kosen; keski, genit. kesen; pitempi sanasta pitkä.

Kerakkeitten l, r, h jälkeen katoaa k tyhkönä, eikä muutu j:ksi, niinkuin useassa muussa murteessa.

T ei muutu d:ksi, kun sitä pehmitetään, vaan katoaa peräti; esim. pi'in (pidin); toisinaan kuuluu sen sijaan w; esim. keskuwen (ei keskuuden); suwen (ei suden).

Laatusana „pitkä“ ei superlatiivissa kuulu pisin, niinkuin Turén väittää, vaan pitin.

Kerakkeitten kertominen tapahtuu aina kaksitekijäisissä sanoissa, kun pitkän ääntiön tai kaksoisääntiön edellä tulisi seisomaan yksi ainoa kerake ja tämän kerakkeen edellä on lyhyt ääntiö; esim. tuppaa (ei tuppaa); sisää (ei sisään: n kuuluu hywin vähän lopussa); systi (ei sytiä); sikoi (ei sikoja); perään (ei perään).

Nimiköistä. Maisukuinen päätte -tar on täällä outo.

Objekti pannaan täällä partitiivoon (infinitiivoon) useammin, kuin maamme läntisemmissä murteissa; usein silloinkin, kun luulisi, että määrätyn objektin sija välttämättömästi olisi käytettävä.

Monikon infinitiivissa käytetään usein päätte yi (eikä yjä), ui (eikä uja), oi, öi (eikä oja, öjä, oita, öitä), ii (eikä ia); esim. harawoi; talloi (taloja); koirii; tuppii; halkoi (halkoja); tetrilöi (tetrilöitä); harakoi j. n. e.

Monikon genitiivissa kuuluu päätteet oin, öin (ei ojen, öjen) sekä iin (ei ien); esim. paikkoim (paikkojen); susiin (susien).

Pääte iten, iden ei kuulu, vaan tavallisesti ien, joka tavallisesti muuttuu iin:ksi (jos ei i jo ole yhtynyt kaksoisääntiöksi jonkun edellisen ääntiön kanssa).

Supistettavilla nimiköillä on monikon genitiivissa femmoisetkin muodot kuin warkein (warfaitten).

Monikossa kuuluu useimmiten päätte -lo, lö.

Niissä paikkaa osoittavissa sijoissa, jotka päättyvät ääntiöllä, jääpi viimeinen ääntiö tavallisesti kuulumattomiin; esim. tuwasʹ; tuwallʹ (adesf. ja allat.); kirkoltʹ; niin translatiiviosafin; esim. siis; hywäks; luoks.

Illatiivon lopussa ei kuulu.

Eräs sija päätteellä -nt(a) on sängen tavallinen; esim. kotont, siint (sanasta se).

Laskeusanat. Viimeinen ääntiö sanoissa yksi, kaksi, kolme, viisi ja kuusi kuuluu harvoin.

Semmoiset laskeusanat, kuin 21, 34 j. n. e. muodostetaan samoin, kuin ruotsinkin kielessä, jotta sanotaan kakskymment yks, kolmkymment neljä j. n. e. (ei yksikolmatta, neljä neljättä j. n. e.).

Usemot. Seuraavia omituisempia muotoja mainitaan tässä: Mie, genit. miun, infinit. minnuu; monikossa nom. myö, (infinit. meitä), genit. meidän, illat. meihin. Sie infinit. sinnuu, genit. siun; monik. nomin. työ, (infinit. teitä), genit. teidän.

Hää, (infinit. häntä, genit. hänen), illat. hännee(n); monik. nomin. hyö, (infinit. heitä), genit. heidän.

Objektisijat meiat, teiat, heiät kuuluvat toisinaan; yksikössä miut j. n. e. tuskin.

Suffixia täällä käytetään harvoin ja tavallisesti on silloin ni muuttunut -in:ksi, si -is:ksi. S-n käytetään useemmin kolmannen persoonan suffixina, kuin -nsa. Päitji sitä löytyy kolmannen persoonan suffixina -se; esim. toinen toiseese kansa; Hää mänj kottiise (kotiinsa).

Tää (tätä, tään j. n. e.) kuuluu monikossa Nää, näitä, näien j. n. e. Tuo kuuluu monikossa nuo, noita, noien j. n. e. Se (sitä, sen j. n. e.) kuuluu monikossa ne', niitä, niien j. n. e.

Siintä käytetään useammin, kuin siitä.

Sana ken on täällä melkein outo.

Ääntämisen puolesta ovat omituiset: jokkuu (joku), jokkainen, molloot (molemmat). Sanat Eräs ja Muuan ovat oudot.

Tekosanat. Ääntiö i ei aina kuulu lopussa imperfekton 3 persoonassa yksit., esim. anto (antoi). Kun i edellisen kerakkeen kanssa tässä muodostaisi sanan toisen tavuen, tulee sana siis nyt yksitavuiseksi ja viimeinen kerake kuuluu pehmeältä; esim. mänj, tulj.

Praesens-ajan kolmannessa persoonassa monikossa jätetään usein w pois päätteestä; esim. wettäät (wätävät); antaat (antavat); imper-

fekton samassa personassa jätetään tavut wa, wä pois; esim. wettiit (wetiwät); antoit (antoiwat), kantoit (kantoiwat). Tässä t ei pehmene n:n jälkeen.

Koncessiwon 3 pers. yksik., niinkuin praesens-ajanin 3 pers. yksik., kuuluu pitkä o, ö (eikä pitkä e); esim. antanoo, tehöö, kuulo, tekköö.

Optatiwoa käytetään ainoastaan 3 pers. yksik. ja monik.

Imperatiwoa käytetään 2 pers. yksik. ja monik.; jälkimäisellä on pääte =kaa; esim. tulkaa, antakaa j. n. e.

Imperatiwon ensimmäisen personan sijassa monikkoa käytetään kehoittaessa praesens-aika passiwossa; esim. männää(n) (= menkäämme); lyhää(n) (= lyökäämme). Passiwon praesens-aika käytetään paitsi sitä aktiwon praesens-ajan ensimmäisen personan sijassa monikossa.

Substantiwo-muodot passiwossa hylkää Nuolalainen kielopin korkeasti oppineille tekijöille.

„Verba reflexiva“ ovat harvinaiset, etenkin i'-päätteiset.

Kolmas persona yksikössä päätteillä =kse ja =ihe on yksinensä käytetty näillä seuduilla; esim. lähättihe (= lähettihe); lähätäkse (= lähetaikse). Molemmat nämät muodot käytetään täällä eninmiten imperfektona. Reflexiwon sijassa käytetään muuten =un ja =yn päätteisiä werboja tahi pannaan „itse“ objektiiviksi tavallisen transitiwon jälkeen.

Kieltoanan optatiwo kuuluu älköön, älkööt.

Imperatiwo kuuluu älä, älkää.

Katso Walfjärwen ja Nuolan murteista Suomi, toinen jaks, 8 osa siv. 515, 516 ja 517.

Luettelut syntyneistä, kuolleista ja vihityistä Nuolan seurakunnassa alkawat täydellisinä w. 1812. Sitä aikaisemmilta vuosilta löytyy toisellaisen kaawan mukaan tehtyjä luetteluita vuodesta 1794 saakka. Useimmat luettelut ovat ennen w. 1812 tehdyt sillä tavoin, että luetaan adventista seuraamaan adventtiin.

	Syntyneitä.		Syntyneiden luku.	Kuolleita.			Stipillä täp- neitä penttiä.	Sihittyjä paria.
	Mp.	Kp.		Mp.	Kp.	S:a.		
Adv. 1794— adv. 1795	149	135	284	111	121	232	3801	67
" 1795— " 1796	141	136	277	93	68	161	3873	67
" 1796— " 1797	129	153	282	77	59	136	3700	64
" 1797— " 1798	167	137	304	135	125	260	3538	78 1)
" 1798— " 1799	183	131	314	143	93	236	3570	
" 1799— " 1800	104	123	227	—	—	450	3693	
" 1800— " 1801	115	105	220	—	—	319	3607	
" 1801— " 1802	—	—	250	79	71	150	3540	
" 1802— " 1803	115	123	238	143	151	294	3612	
" 1803— " 1804	—	—	292	—	—	179	3682	
" 1804— " 1805	—	—	275	—	—	176	3734	
" 1805— " 1806	—	—	272	—	—	156	3786	
" 1806— " 1807	—	—	239	—	—	202	3828	
" 1807— " 1808	—	—	221	—	—	486	3697	
" 1808— " 1809	—	—	274	—	—	238	3760	
" 1809— " 1810	—	—	304	—	—	185	3908	
" 1810— " 1811	—	—	277	—	—	184	4011	

Vuonna.	Syntyneitä.			Kuolleita.			Sihittyjä paria.	Stipendilapsia.	Naisia jotka ovat synnyttäneet.		Suolleina syntyneitä.
	Mp.	Kp.	S:a.	Mp.	Kp.	S:a.			Kasvoi- ja.	Kol- moisia.	
1799	—	—	280	—	—	305	48	—	—	—	—
1800	—	—	230	—	—	470	63	—	—	—	—
1801	—	—	243	—	—	313	62	—	—	—	—
1802	—	—	274	—	—	183	76	—	—	—	—
1803	—	—	247	—	—	251	56	—	—	—	—
1804	—	—	282	—	—	187	65	—	—	—	—
1806	—	—	267	—	—	153	54	—	—	—	—
1807	—	—	253	—	—	223	35	—	—	—	—
1808	—	—	205	—	—	466	98	—	—	—	—
1809	—	—	270	—	—	230	72	—	—	—	—
1810	—	—	286	—	—	213	52	—	—	—	—
1811	—	—	276	—	—	210	58	—	—	—	—
1812	134	133	267	114	107	221	41	8	3	—	11
1813	146	124	270	122	110	232	56	4	1	—	13
1814	147	136	283	66	87	153	64	4	7	—	8
1815	149	143	292	115	109	224	64	5	4	—	6
1816	143	138	281	110	86	196	50	3	3	—	8

1) Tästä alkain vuoteen 1812 saakka löytyy kaksinkertaisia luetteluita, nimittäin koko vuodelta ja adventistä adventtiin. Sihittyin parien luku on vaan pantu vuosi-luetteluihin.

Vuonna.	Syntyneitä.			Kuolleita.			Käsitettyjä karta.	Määrä-lapsia.	Maisia, jotka ovat synty- täneet.		Kuolleina syntyneitä.
	Mp.	Hp.	S:a.	Mp.	Hp.	S:a.			Kasvoi- sia.	Kol- molisia.	
1817	146	117	263	121	115	236	60	4	3	—	12
1818	148	158	306	83	66	149	66	4	3	—	16
1819	141	144	285	104	96	200	86	6	2	—	14
1820	140	132	272	103	130	233	87	7	1	—	4
1821	162	162	324	103	92	195	65	5	5	—	12
1822	154	140	294	107	101	208	31	10	5	—	9
1823	149	159	308	136	120	256	46	2	7	—	11
1824	122	121	243	138	110	248	50	5	2	—	20
1825	143	130	273	151	148	299	85	2	6	—	17
1826	172	153	325	152	126	278	73	3	6	—	16
1827	152	152	304	87	106	193	97	10	8	—	17
1828	169	176	345	92	104	196	85	11	2	—	10
1829	183	175	358	141	161	302	71	5	9	1	21
1830	173	184	357	107	81	188	87	11	6	—	17
1831	153	145	298	116	116	232	68	10	7	1	15
1832	169	156	325	124	130	254	51	4	3	—	13
1833	151	138	289	157	153	310	59	4	5	—	12
1834	146	133	279	108	134	242	61	4	8	—	21
1835	159	133	292	138	120	258	49	7	7	—	14
1836	124	128	252	134	132	266	58	4	1	—	10
1837	145	120	265	140	129	269	87	5	4	—	6
1838	184	146	330	118	117	235	62	13	8	—	5
1839	160	148	308	112	102	214	67	12	4	—	13
1840	149	128	277	146	111	257	59	5	2	—	10
1841	171	152	323	104	88	192	72	8	7	—	9
1842	160	153	313	146	122	268	67	10	3	—	18
1843	164	167	331	115	129	244	43	6	5	—	12
1844	138	167	305	127	119	246	56	7	4	—	8
1845	170	170	340	96	91	187	84	12	4	—	12
1846	149	128	277	175	132	307	70	8	1	—	8
1847	111	114	225	112	111	223	65	—	1	—	7
1848	144	116	260	127	81	208	81	7	3	—	6
1849	168	160	328	144	120	264	73	4	1	—	13
1850	186	189	375	112	113	225	80	7	9	1	12
1851	173	176	349	135	121	256	70	7	5	—	11
1852	198	177	375	149	148	297	61	8	2	—	6
1853	180	162	342	167	167	334	76	7	5	—	14
1854	179	188	367	192	197	389	77	11	8	—	12
1855	175	160	335	219	226	445	85	6	7	—	9
1856	210	224	434	130	105	235	106	7	5	1	9
1857	188	168	356	146	147	293	67	12	6	—	6
1858	170	172	342	139	136	275	73	6	5	—	10
1859	189	166	355	153	170	323	191	3	11	—	10
1860	222	198	420	222	184	406	99	9	4	—	17
1861	223	199	422	149	136	285	83	13	4	—	11
1862	190	203	393	165	186	351	105	8	12	—	13
1863	158	176	334	110	110	220	70	4	7	—	9
1864	220	209	429	158	158	316	81	8	5	—	8
1865	187	213	400	181	192	373	71	11	9	—	20
1866	203	159	362	230	229	459	64	3	7	—	7
1867	181	191	372	145	174	319	76	3	7	—	9
1868	169	183	352	237	246	483	45	6	8	—	12

Symin ikäisinä ovat kuolleet: vuonna 1799 2 henkeä yli 90; 7 yli 80 vuoden vanhana. Vuonna 1800 1 sadan vuoden vanhana, 1 95, 2 92, 2 91, 4 90, 1 89, 1 88, 5 87, 2 86, 2 85, 1 84, 3 83, 2 82, 3 81, 7 80 vuoden vanhana. Vuonna 1801 3 yli 80; vuonna 1802 1 80 w. vanh.; vuonna 1803 1 80 w. vanh.; vuonna 1804 1 84, 1 85 w. vanh.; vuonna 1806 2 yli 80 w. vanh.; 1807 2 yli 88 w. vanh.; 1808 1 82; vuonna 1809 1 80 vuoden vanhana; vuonna 1810 1 87 w. vanh. j. n. e.

Wäenluku-luetteluita löytyy joka viidenneltä vuodelta vuodesta 1815 alkain. W. 1812, jolloin nämät seudut ensi vuonna kuuluvat Pormoon piispan alle, oli Wiipurin kontrahdisja seuraavaisesti väkeä.

Antrealla 6,662.

Koivistosja 4,078.

Kivennawalla 5,006.

Muolassa 6,803.

Mudella kirkolla 5,862.

Kuolemajärmellä 2,379.

Rakin kappelissa 2,401.

Itse Muolassa oli 2,617 miesp., 2,750 naisp.; Heinjoella oli 696 mp., 740 np.; yhteensä siis 3,313 mp., 3,490 naisp.

Wiipurin suomal. seurakunnassa 1,273.

” ruots. ” 412.

” saksal. ” 362.

Kortesaaresja 391.

Tytärsaaresja 199.

Lamansaaresja 340.

Wäenluku-luetteluita Muolasta ja Heinjoelta.

Vuonna.	Koko seurakunnassa.			Muolassa.			Heinjoella.		
	Miesp.	Naisp.	Summa.	Miesp.	Naisp.	Summa	Miesp.	Naisp.	S.a.
1815	3547	3699	7246	2844	2918	5762	703	781	1484
1820	3751	3838	7589	2953	2992	5945	798	846	1644
1825	3874	4030	7904	3036	3129	6165	838	901	1739
1830	4219	4172	8391	3268	3225	6493	951	947	1898
1835	4295	4202	8497	3316	3243	6560	979	959	1937
1840	4430	4391	8821	3462	3455	6917	968	936	1904
1845	4592	4548	9140	3609	3547	7156	983	1001	1984
1850	4684	4688	9372	3661	3697	7358	1023	991	2014
1855	4744	4712	9456	3720	3696	7416	1024	1016	2040
1860	4735	4727	9462	3676	3677	7353	1059	1050	2109
1865	4927	4947	9874	3844	3829	7673	1083	1118	2221

Luettelu muutamista kansan siivostyksen kokeneista asioista.

	Edellisen viiden vuoden luettelumukaan.		Tapia opettuja.		Eufonia.	Summitouluja.	Syltouluja.	Rippilasten luku.		Ripille läsketuita.		Mitä 20 m. manheina.
	5-15 vuotia.	15-20 vuotia.	Rantorilla.	Koulunsaartta.				Rentillä.	Yrityillä.	Rentillä.	Yrityillä.	
1854 Nuolasja	1476	803	11	247	24	—	—	119	80	67	65	14
— Heinjoella	393	142	6	83	7	—	—	27	27	19	11	—
1858 Nuolasja	1479	809	14	250	31	—	—	47	128	14	80	—
— Heinjoella	398	141	12	101	8	—	—	30	35	21	25	1
1859 Nuolasja	1479	809	66	519	32	—	—	90	121	69	74	2
— Heinjoella	398	141	17	123	8	—	—	27	36	13	18	1
1860 Nuolasja	1418	708	130	534	32	6	—	129	100	90	49	4
— Heinjoella	391	188	19	121	8	—	—	43	46	11	11	—
1861 Nuolasja	1418	708	146	331	32	40	—	99	141	65	86	6
— Heinjoella	391	188	23	77	8	8	—	57	47	28	23	—
1866 Heinjoella	422	194	34	207	8	7	—	60	50	48	—	—

Saetun sotawäen komppaniaa oli 23 miestä jaettuina Nuolan pitäjän ruoduille: muut komppanian sotamiehet jaettiin naapuripitäjille. Noista 23 miehestä olivat useimmat viimevuosina muukalaisia „Suomenpuolelta“. Muokalaiset eivät enää halunneet sotawäkeen.

Muolan pitäjän herra Seiniöjen lapsetin asukkaat vanhuksin ja niiden puolesta jaettuna.

Koko talonpoikaistaluyden.	Esoallaikäisiä.	Perheitä, joissa on yli 15 henkeä.	Suöyhiä, jotka saavat työhien tuosaa.			Suotti töyhiä.			Katseltunutta naimattomia naisia.			Sipäärlapset.		Sähtöläisiä.	Korpoisten rennit.	Branhoja talonpoikia, torpparia, lästäläisiä, jotka ovat jättäneet maanruutta.	Korpparia, joissa on maita.	Talonpoikia muitten fonnulla.	Talonpoikia omlia fonnulla.	Sitten ja lautapalvelijoita.	Sätärpalvelijoita.	Pruunupalvelijoita.	Stitunpalvelijoita.	Bappia.	Kotilaita.	Muonna.
			Gratp.	Mitp.	11	10	18	36	24	19	Gratp.	Mitp.	19													
7208	10	36	13	11	10	18	36	24	19	—	97	1120	40	64	58	24	819	3	—	—	—	1	4	2	—	1815
7527	4	52	—	—	14	9	52	27	23	2	197	1171	16	42	108	9	840	3	—	—	—	1	3	2	—	1830
7857	9	33	—	—	33	20	33	15	9	5	127	992	96	231	102	38	820	1	—	—	—	1	4	2	—	1835
8314	24	42	—	—	19	13	42	16	10	10	209	1109	95	363	18	850	—	—	—	—	—	1	4	2	—	1840
8574	16	33	—	13	23	14	33	25	13	14	553	1348	157	171	78	862	—	—	—	—	—	1	4	2	—	1845
8589	30	40	—	—	35	18	38	3	14	24	252	1405	70	156	53	792	112	112	—	—	—	1	4	2	—	1850
8579	40	36	25	25	46	22	38	9	16	35	207	1374	190	353	52	579	117	111	—	—	—	1	4	2	—	1855
8574	36	36	23	23	29	10	38	10	15	15	55	1521	216	415	59	611	111	115	—	—	—	1	4	2	—	1860
9206	31	33	61	43	36	30	53	12	17	26	56	1597	146	384	61	639	115	119	—	—	—	1	4	2	—	1865
9217	32	32	43	43	41	19	80	21	21	24	180	1789	105	225	103	732	119	133	—	—	—	1	4	2	—	1865
9249	20	29	22	15	39	24	80	21	24	22	255	1757	27	312	110	744	133	—	—	—	—	1	4	2	—	1865

Wenäläiset edellä mainituissa menään kylissä elävät hyvin erilänsä Suomalaisista, waikka jo 160 vuotta owat olleet täällä. Naiskauppoja ei synny heidän välillä ja Wenäläiset halweksiwatkin Suomalaisia. Melkein kaikki wenäläiset miehet ymmärtävät täällä suomea, wenafotpa hyvin wähän. Suomalaisissa taas ei ole sitä wihaa Wenäläisiä vastaan, kuin huomataan länsi- ja sydän-Suomesa. Wallaswäki näissä tienoissa ottaa usein wenakkoja piiioksi ja lapsenlifoiksi; warsinkin oli se muotina $1\frac{1}{2}$ kymmentuntaa vuotta takaperin. Silloin pidettiin aika-hywanä, jos waltojen (pappien j. n. e.) lapset oppiwat wenättä; se oli muka äidinkielenä. Wenafot owat paljon siistimmät, kuin Suomen talonpoikaisnaiset Karjalassa. Paitti kehnoa maaruukia harjoittawat Nuolan Wenäläiset kauppaa, kaalin ja rhytimaan hoitoa sekä kalastamista. Kaloja onkin jotenkin runsaasti Yskjärwessä, joka on ihan Rhyrylän lähellä. (Mainittakoon tässä siwumennessä, että harjuksia löytyy Wuoksessa ja siinä joessa, joka juoksee Kirkkojärwestä Hyräpään järween, saadaan suuria säynäitä sekä korttikaloja (korpiaisia). Toutaimia saadaan Wuoksen syrjäwefistä sekä Kuusan joesta). Useimmat Nuolan Wenäläisistä pystywät hyvin kaikellaisiin käsistöihin, kirpitsain walmistamiseen, muuraamistyöhön, weisto- ja rakennus-työhön j. n. e. — Wenäläiset pyrkivät entisinä aikoina joka järwelle kalastamaan, waan heitä on estelty. Ennen wettiinkin kaiken talwea hienofilmäistä nuottaa Punnuksessa ja Kirkkojärwessä; sentähden owat kalat wähentyneet. W. 1800 käski Pällilän herra Yskjärwen ympärillä asuwia talonpoikia kawattamaan Rhyrylän Wenäläisiä, kun kalastamassa käiwät ja ottamaan heistä $\frac{1}{4}$ kaloista. Jo 20 p. Kesäk. 1796 oli alhaisempi maa-oikeus kieltänyt kalanpyytämistä haawiloilla futu-aikana; haawit olivat tykkönään häwitettämät. — Yksi wärjärei asuu nyt Rhyrylässä. W. 1795 asettui siihen karmari ja säämyskän walmistaja.

Syntiä pitäjässä ei ole paljon ja kalastamista harjoitetaan wähän nuotalla, merroilla, rhyllä, ongella, werkkoloilla ja tokeilla. — Uuden kirkon rajaa wästen on suurempia metsiä; siellä on karhuja, ja susia löytyy yltäympäri. Hirwiä on Nuolassa nähty hyvin usein etenkin talwella. Kesällä on niitä myöskin tapettu uimalta Wuotjärwen sekä Wuoksen ylitse. Tuonnoin talwella elettiin eräässä kylässä monta wiiikkoa hirwen lihalla, waan sakoitettu ei ole. W. 1800 kuului useasta Wiipurin kuwernementin osasta walitukfia petojen enenemisestä;

jahdit olivat laiminlyödyt; sentähden säädettiin Lokakuussa 1800, että jahdit taas pantaisiin toimeen; werkkoja, keihäitä, pyssyjä j. n. e. oli hankittawa.

Siveystunto on Muolalaisissa alhaisella kannalla. Herrain kovat kiskomiset ovat synnyttäneet wiefkautta ja sammuttaneet monta hyvää kipinää ihmisten mielisjä. Saureus on yleinen, waikkei äpä-rälapsia paljon synny. Murhaa ei usein tapahdu eivätkä Muolalaiset ole niin tunnetut warfaudesta, kuin Walkjärmöiset; jälkimäistä sanotaankin sentähden piuweikki (warfaiksi); edellisten köllit ovat: „hölmöt“, „surmantappajat“ ja „Pyhäristin putropusjit“. Taika-usko on vielä yleinen; noitakeinoina käytetään wanhoja kiwi-aseita, joita sentähden täältä woisi kerätä paljonkin, jos niitä waan saapi näkyville, waan niitä pidetään salassa, niinkuin itse taika-uskoin. Kerran sanoi ämmä, joka myi pois kiwensä: „nyt wiedzään kaikki meidän epäjumalat“. Papille tunnustawat sairaat usein „maajumalistaan“ ja poppamiehistä. Walkjärmellä olen kuullut uhottawan, että Muola on lopen rikas noidista. Vuoden 1740 kinkereissä ilmoitettiin, että eräässä talossa Kääntymän kylässä harjoitettiin julmaa epäjumalan palvelusta. Summeffia ei huolikaan, että lahjoitusmaitten asukkaat ovat alhaisella sivistyksen kannalla ja että heidän kristillisyys on waan ulkonainen, sillä he ovat vielä jossakin määrin kiertokansain (nomadien) tapaisia.

IV. Pitäjän muinaisuudesta.

Pitäjän muinaisuudesta antaa M. Afander paimenmuistossaan seuraamia tietoja:

Äyräpään (Ägräpään, Eurapään) kihlakunta on mitä aikaisimmin historialta tunnettuja paikkoja Wiipurin läänissä; siihen kuului nykyiset Muolan, Kivennawan, Uudenkirkon ja luultawasti myös Walkjärwen paikkakunnat, siis suurempi ala, kuin nykyään kuuluu samanimiseen kihlakuntaan ¹⁾. Ensimmäistä kristillistä seurakuntaa Wiipurin itäpuolella kutsuttiin paikkakunnan nimellä Äyräpää (Eurepää). Vuos-
tenin aikakirjassa sw. 228 luetellaan niitten kymmenen kirkon par-
wessa Suomen maalla, joihin kuninkaalla, vuoden 1352 kuninkaan
kirjeen mukaan, oli jus patronatus, ainoastaan Äyräpää ja Wiipuri

¹⁾ W. 1539 luettiin Äyräpään kihlakuntaan: Zääski, Muola, Hanttola
Uusikirko ja Wiipuri.

näisjä feuduisja. Mainitulla nimellä puhutaan fitte hywin kauan tästä feurakunnasta. Suomalaisen Pyhäristi-nimensä fai tämä pitäjä fitte fitä ristikirkosta, joka sille rakennettiin ja joka entisnä aikoina löytyi kuwattuna kirkon sinetisjä ¹⁾. Ruotsalainen nimi Helgekors kyrka tawataan myöskin wanhoisja kirjoisja. Wuolan järwestä syntyi wielä neljäs nimi, Wuola (Möhs), tälle feurakunnalle; se on nyt yleisimmin käytetty kirjoisja ja kirjatielesjä. Vyhhemmän ajan (1669—1679) oli Wuolan pitäjä määrätty annex'iksi toiselle teologian lehtorille Wiipurin lukiosja. Noin 1640 fai Wuola kaksi kappalaista, toisen emäseurakunnalle, toisen Walkjärwen kappelille. Molemmat kappalaiset näyttävät toki alusja ajuneen emäkirkon lähellä. Wuonna 1738 pääsi Walkjärwi omaksi feurakunnaksi siten, että sen kappalainen nimitettiin kirkkoherraksi ja kaksi pappia on Walkjärvellä ollut wuodesta 1747 saakka.

Mainittawa on se seikka, että senaatin arkiston tietojen mukaan näyttää siltä, kuin ne kylät Wuoksen tienoisja, jotka sittemmin luettiin Walkjärwen feurakuntaan ja kuuluwat Schuwaloffin frelssi-tiloihin, wielä wuonna 1743 oliswat kuuluneet Wuolaan. W. 1753 luetaan ne kuitenkin jo Walkjärwen pitäjään. Kentiesi pantiin ne wasta silloin Walkjärwen entisten kylien lisäksi, kun Walkjärwi fai kaksi pappia (1747). Siitä on kentiesi se tapa saanut alkunsa, että Walkjärwen Wuoksentakoiset wieläkin, kun aikowat mennä omalle kirkollensa, sanowat: „mennään Walkjärvelle“.

Wuoden 1745 waiheilla rakennettiin Heinjoelle rukoushuone, josja Wuolan papit joka kolmas sunnuntai toimittiwat Jumalan palvelusta ²⁾. W. 1843 22 p. Kesäk. julistettiin Heinjoki kappeliksi, jota oma pappi holhoisi. Armollisella säännöllä 13 p. Lokak. 1864 pantiin Heinjoelaisien melwollisuudeksi ilman emäseurakuntalaisten apua yksinänjä palkoittaa kappalaistaan ja kirkonpalvelijoita sekä rakentaa ja kunnosja pitää kirkko ynnä kappalaisasuntonsa, jota wastoin heidät

¹⁾ Toiset luulewat, että pitäjä on saanut Pyhäristi-nimensä niistä kivilöistä, jotka löytywät kirkkomaalla ja joihin on piirretty ristiä. Kaksi sammaltunutta kiweä on, näet, muutettu wanhalta kirkkomaalta nyhyiselle. Kumpaisjeenkin on uurrettu ristin kuwa ja kansantarina wäittää, että niitten lähellä ennen kastettiin pafanoita.

²⁾ Bertaa wuoden 1728 manttaaliluetteloa, siw. 43 tässä kirjasja.

vapautettiin melmollisuudesta rakentaa kirkkoa ja kappalaisasuntoa Muolan emä-seurakunnassa.

Oltoon tämä lausuttu alku-johteeksi; muista kirkollisista asioista puhumme edempänä.

Pitäjän ja'osta, asuffaitten luvusta ja werolumuista julistamme tässä seuraamia tietoja.

W. 1544 oli Kristi Seppesen neljäskunnassa Hans Hin-
 san'in „nötzlagi“ (nautakunta): 29 talonifäntää; Kurfwi Kaupin nötzlagi:
 22 talonifäntää; Nils Synfeln'n'in nötzlagi: 24 talonifäntää; yhteensä siis
 75 talonifäntää. „Molan“ neljäskunnassa Nils Ägest'in nötzlagi:
 19 talonifäntää; Thomas Nilsson'in nötzlagi: 24 talonifäntää; Lauri
 Toikan nötzlagi: 26 talonifäntää; yhteensä siis 69 talonifäntää. Kaupi
 Wunokasen neljäskunnassa Pował Hyttisen nötzlagi: 24 talon-
 ifäntää; Joan Leinosen nötzlagi: 18 talonifäntää; yhteensä siis 41
 talonifäntää. Nils Peikolasen neljäskunnassa Olli Kuposen
 nötzlagi: 16 talonifäntää; Khlme Kaupin nötzlagi: 21 talonifäntää;
 Henrik Kaurosen nötzlagi: 14 talonifäntää; yhteensä siis 51 talon-
 ifäntää. Raikkansa löytyi 244 sawua. Wuonna 1545 löytyi 271
 sawua. Nimismiehen („lensman“) neljäskunta ja Kurfwi Kaupin nötz-
 lagi „tekiwät työtä linnassa“ („flottet“). W. 1546 sanotaan, että pi-
 täjänsä oli kalastuspaikka, joka joka wuosi tuotti tuloa milloin miten-
 kin. Samuja oli silloin 318 ja joka sawulta tehtiin 6 päiwätyötä.
 Kuninkaankartano oli täällä; se oli wanhuudestaan nimismiehen hoi-
 don ja käytännön alla; siihen kuului kaksi peltoa.

Wuonna 1569 jaetaan Muolan pitäjä seuraawaisesti:

Per Kieckuisen nötzlagi: 10 weronmaata („skattar“), 18
 sawua, 40 jousta;

Heyno Mekelesen nötzlagi: 10 weronm., 30 sawua, 58
 jousta;

Ures Mannisen nötzlagi: 10 weronm. 27 sawua, 42
 jousta;

Hendrik Perisen nötzlagi: 10 weronm., 19 sawua, 39
 jousta;

Sören Pauckasen nötzlagi: 10 weronm., 23 sawua,
 39 jousta;

Mads Hepopän nötslagi: 10 weronm., 29 sawua, 46 joustä;

Anders Hintfasen nötslagi: 10 weronm., 43 sawua, 68 joustä;

Jönns Kastahafen nötslagi: 10 weronm., 28 sawua, 38 joustä;

Oluff Rättöfen nötslagi: 10 weronm., 31 sawua, 45 joustä;

Niels Soickasen nötslagi: 10 weronm., 26 sawua, 35 joustä;

Michill Teppoisen nötslagi: 10 weronm., 20 sawua, 30 joustä;

Hendrich Wunuckasen nötslagi: 10 weronm., 23 sawua, 39 joustä;

Jhannus Hetasen nötslagi: 10 weronm., 24 sawua, 34 joustä;

„Anders Blomanns“ nötslagi: 10 weronm., 23 sawua, 33 joustä;

Oluff Turulisen nötslagi: 10 weronm., 34 sawua, 53 joustä; Majesteetin lampuoteja oli „å Nemis och Butikkala gods“ (2 sawua, 2 joustä). Koko pitäjässä oli perintötillallisia 398, täyhiä weronmaita („fulla skattar“) 152½, nötslagia 15, joutfia 680 (lampuodit yhteen luettuina).

B. 1575 oli kunink. majesteetin lampuoteja 2; frelsilampuotia 19; läänitystalonpoikia („förläningsbönder“) 2; weronmaita 158½; sawuja 374; joutfia 573 (frelsijoutset yhteen luettuina); frelsisawuja 41, nötslagia 13, kilttejä 17. Samana vuonna oli autiona ja Wenäläiseltä turmeltuna koko „Eurepesä“ 110 weronm., 336 sawua, 4 majesteetin lampuotitilla, 260 joustä, 11 nötslagia. Muolassa oli autiona: 2 tilaa Pölpulassa, 1 Patelilassa, 1 Kurffwilassa, 3 Kannilassa, 1 Peiffwehffwisä, 6 Walkiamatlassa, 2 Sarkoylassa, 1 Punnusjerffissä, 4 Herennemen kylässä, 2 Saustralassa, 1 Ryhysä, 3 Nelliehysä, 1 Nemisbyssä, 3 Drauannemen kylässä, 1 Pehkolassa (yhteensä 10 weronm., 33 sawua); 2 Kyrkerffissä, 4 Ystejerffissä, 4 Herennemesä, 2 Nemis'issä, 2 Waelmassa, 1 Molajerffissa, 5 Walkiamatlassa, 3 Nurmis'issa, 1 Medzfä'n kylässä, 2 Sormulassa, 2 Santulassa (yhteensä 10 weronm., 27 sawua); 2 Pirilässä, 2 Herennemesä, 2 Buticka-

laäsa, 3 Drawannemesjä, 8 Kackolasäsa, 8 Nemis'issä (yhteensä 5 weronm., 20 sawua). Koko kihlakunnassa joutui 52 sawua autioiksi w. 1575.

W. 1580 jaetaan Wuolan pitäjä näin: Per Kättofen nötslagi: Kendemän kylä (4 asujaa), Pihlpolan kylä (2 asujaa), Heinjochi (kylä) (2 asuj.), Pakilänkylä (1 asuja), Heinjochi (4 asujaa), Pihkala (3 asujaa), Heikurala (3 asujaa), Pirile (3 asujaa), Nällin kylä (1 asuja), Kistiseppälä (2 asujaa); yhteensä 10 weronm., 25 sawua, 27 jouta. — Lasse Hytien nötslagi: Cäprala (1 asuja), Häätäkala (1), Cäprala (3), Pihkala (1), Ofelinen (2), Nyby(1), Kämmärä (5), Kangaspelto (3), Ainala (1), Terwola (1), Ainala (1), Kusa (7); yhteensä $10\frac{5}{4}$ weronm., 26 sawua, 26 jouta; „Utbyjord“ 1. — Joan Kastafen nötslagi: Mälchöle (7 asujaa), Pakola (3), Pöllekele (3), Kellile (2), Pakola (1), Mättöla (2), Kusa (5), Mättele (2), Käistila (2), Pakelila (3), Kyrköstrand (1), Molajerffwi (4); yhteensä $9\frac{3}{4}$ weronm., 32 sawua, 33 jouta; „utbyjord“ 1, autioita weronmaita $\frac{3}{4}$, autioita sawuja 3, autioita joutia 3. — Oloff Mäkelesen nötslagi: Pärchojerffwen kylä (8 asujaa), Molajerffwi (4), Taprinemi (7), Mola (4), Yschjerffwi (1), Särmla (2); yhteensä 10 weronmaata, 26 sawua, 28 jouta. — Pääfwall Kyren nötslagi: Yschjerffwen kylä (3), Kurmiskylä (4), Harwola (1), Kurmis (1), Harffwola (2), Kurmis (3), Ketukylä (2), Hätula (2), Wesikala (1), Kurmis (1), Telchele (1); yhteensä 10 weronm., 21 sawua, 23 jouta. — Hans Mumufafen nötslagi: Wesikala (1), Kurmis (1), Yschjerffwi (1), Haruola (2), Kyrköstrandh (1), Haruola (3), Särmla (1), Kyrköstrandh (2), Saustala (1), Kyrköstrandh (2), Telchele (3), Sarmila (2), Telchela (1); yhteensä 10 weronm., 21 sawua, 24 jouta. — Pääwall Kerkofen nötslagi: Sädiala (3), Saustala (3), Jutikala (1), Sarchola (1), Saustala (1), Nemis (1), Kuppola (2), Nemiskylä (6), Pitiskylä (1), Jutikala (1), Sarchola (4), Nemis (1), Kuhlmalä (1), Kurmis (1); yhteensä $10\frac{5}{2}$ weronm., 27 sawua, 29 jouta. — Saustala (1), Sauhola (1), Walchiamatta (2), Sauhola (12); yhteensä $10\frac{1}{2}$ weronm., 16 sawua, 1 (?) joutfi. — Majesteetin lampuotia mainitaan Nemis- ja Jutikkalan tiloilla; Nemistila tuotti 4 panna rukiita, 4 panna maltaita; Jutikkala 3 panna kumpaistakin (werossa, „i ränta“). Kumpaisellakin tilalla oli 1 sawu, 1 joutfi. — W. 1580 oli Kyrä-

pään kihlakunnassa autioita ja poltettuita 525 jousta, 555¹ weron-
maata (?).

W. 1590 mainitaan wasta ferrotut majesteetin lampuodit Niemistilalla ja Sutikkalan tilalla ja paitfi sitä sääntötila („stadgagods“) Peippola. — W. 1595 oli Muolassa, Kiwennawalla ja Undella fir-
kolla poltettuina ja häwitettyinä 20½ weronm., 605 sawua, 827
jousta, 2 tuninkaan lampuotitilaa (2 jousta). W. 1590 oli Muo-
lasa seuraawia kyliä: Heinejoki (17 asujaa, 14½ sawua, 20 jousta);
Pitppula (1 as., 1 saw., 1 joutfi); Kändimele (3 as., 2 saw., 4
jousta); Pirile (6 as., 5 saw., 7 jousta); Kristinseppele (6 as., 5
saw., 7 jousta); Koprala (7 as., 4½ saw., 8 jousta); Heidurila
(3 as., 2 saw., 3 jousta); Raikola (12 as., 10½ saw., 12 jousta);
Paikola (6 as., 3½ saw., 6 jousta); Pöllefelä (8 as., 6 saw., 8 jous-
ta); Walimo (2 as., 2 saw., 2 jousta); Wofalmis (7 as., 3½ + ⅙
saw., 7 jousta); Mälkölä (8 as., 6½ saw., 8 jousta); Usthylä (7 as.,
4 saw., 7 jousta); Peiwefimi (4 as., 3 saw., 4 jousta); Woxis
(18 as., 17 saw., 17 jousta); Woufiala (8 as., 5 saw., 8 jousta);
Kowohela (3 as., 3 saw., 3 jousta); Woxis (1 as., 1 saw., 2 jous-
ta); Sauhola (5 as., 4 saw., 4 jousta); Kostiala (4 as., 3½ saw.,
4 jousta); Raikala (4 as., 3½ saw., 4 jousta); Wunudala (4 as.,
3 saw., 3 jousta); Nirkkola (5 as., 5 saw., 5 jousta); Teppola 3
as., 3 saw., 3 jousta); Lhkola (3 as., ei yhtäkään sawua eikä jousta);
Lemmittylä (8 as., 3½ saw., 6 jousta); Langila (4 as., 2½ saw., 4
jousta); Saustala (13 as., 9½ saw., 13 jousta); Kambala (1 as.,
1 saw., 1 joutfi); Harpala (1 as., 1 saw., 2 jousta); Kuppola (5
as., 3 saw., 4 jousta); Sutichala (9 as., 6½ saw., 11 jousta); Telc-
tale (6 as., 4 saw., 6 jousta); Hattola (4 as., 3½ saw., 5 jousta);
Walfeamatta (28 as., 22 saw., 40 jousta); Ketutyle (5 as., 1½ saw.,
3 jousta); Ohala (1 as., ei yhtäkään jousta eikä sawua); Turulila (3 as.,
1½ saw., 3 jousta); Kannila (4 asujaa, 3½ saw., 5 jousta); Koirala (9
as., 7 saw., 9 jousta); Paikelila (3 as., 3 saw., 5 jousta); Mättale (5 as.,
3 saw., 5 jousta); Kusa (4 as., 3 saw., 4 jousta); Peikola (7 as., 4½
saw., 8 jousta); Sarkola (4 as., 3 saw., 6 jousta); Sofiala (4 as., 2½
saw., 4 jousta); Niemis (14 as., 11½ saw., 19 jousta); Persile (7 as.,
6 saw., 10 jousta); Tesfeleins (3 as., 3 saw., 3 jousta); Perfojerffwi
20 as., 13½ saw., 20 jousta); Korhola (2 as., 1 saw., 1 joutfi);
Puhkölä (2 as., 1 saw., 2 jousta); Arala (3 as., 1½ saw., 3 jous-

ta); Taprinemi (10 af., $6\frac{1}{2}$ saw., 9 jousta); Dynala (8 af., $5\frac{1}{2}$ saw., 11 jousta); Lauola (3 af., 3 saw., 3 jousta); Terwola (2 af., 1 saw., 2 jousta); Kallola (2 af., 2 saw., 2 jousta); Toichala (1 af., 1 saw., 1 joutfi); Kangaspelto (2 af., 1 saw., 2 jousta); Pihtala (1 af., 1 saw., 1 joutfi); Hotochala (1 af., 1 saw., 1 joutfi); Leppela (1 af., $\frac{1}{2}$ saw., 1 joutfi); Kämerä (2 af., $1\frac{1}{2}$ saw., 2 jousta); Lillpero (2 af., 2 saw., 2 jousta); Weichola (6 af., 5 saw., 8 jousta); Murrerff (16 af., 12 saw., 16 jousta); Mola (6 af., 4 saw., 6 jousta). — Frelsilampuoita löytyi: a) Clas Åkesonin (17 af., 11 saw., 20 jousta); b) Clas Flämingin (3 af., 3 saw., 6 jousta); c) Erik Tönnesonin (14 af., 10 saw., 19 jousta) ¹⁾. — W. 1590 oli Muolasja kaittiansa: 133 $\frac{3}{8}$ weronmaata, 155 $\frac{1}{2}$ ajuttua sawua, 138 autioa sawua (sawujen koko summa: 293 $\frac{1}{2}$), 241 ajuttua jousta, 185 autioa jousta (jouttien koko luku: 426). Nötslagia oli 13; ruunun lampuoita 2 (2 jousta). Frelsilampuoita oli 24 (45 jousta).

W. 1600 oli Muolasja 330 $\frac{1}{2}$ saw., 446 jousta, frelsilampuoita 41 (19 $\frac{3}{4}$ weronm., 27 saw., 69 jousta), 1 sääntötalonpoika, 2 „utbysjord“, 1 pappi; muuten niinkuin w. 1590:hin. Muutamille talonpojille (12 Muolasja, Kivennawalla ja Uudella kirkolla) oli annettu „yhden vuoden wapaus“, koska olivat olleet wankkeudessa Wenäjällä; läänityksiä mieluijeksi ajaksi semmoisille talonpojille, jotka uutterasti olivat ottaneet osaa sodassa, mainitaan paljon 1500-luvun lopulla. W. 1600 olivat muutamit ajukkaat karanneet Wenäjälle. Frelsilampuoita oli silloin Muolasja: Thomas Ålkesonin nötslagisja (10 weronm., 14 saw., 35 jousta) 22 talonpoikaa; Joan Leinosonin nötslagisja (10 $\frac{1}{2}$ weronm., 13 $\frac{1}{2}$ saw., 34 jousta) 21 talonpoikaa. W. 1601 luetellaan Muolasja, Kivennawalla ja Uudella kirkolla yhteensä 131 knaappia, joilla oli „wapaus“ ratsupalweluksensa tähden (53 weronm., 123 $\frac{1}{2}$ saw., 222 jousta). — Vuoden 1605 maakirjassa luetellaan knaapit näin: Pihtalassa 1, Melköilesje 1, Peiffwefimesjä 1, Pustilahdella 1, Walimosja 1, Hambalassa 1, Siparilassa 1, Teppolassa 1, Kambalassa 1, Wunukalassa 1, Kirkolassa 1, Kalkalassa 1 rhyttäri, Walfiamattassa 3 knaappia, 1 rhyttäri, Jutikka-

¹⁾ Clas Flämingillä oli 1575 laamannintulot („ränta“); hänellä oli jo 1580 samanvertaiset tilukset täällä kuin 1590. Clas Åkesonilla oli w. 1580 19 saw., 22 jousta. Anders Nilssonilla (linnawouti Wiipurisja) oli w. 1580 19 saw., 29 jousta.

lasfa 1 knaappi, Punnusnemesjä 2 kn., Peikolasfa 1, Telkelesjä 1, Koiralasfa 1 rhyttäri, Kufasfa 1 knaappi, Paekelilasfa 1 kn., Kopralasfa 1 kn. ja 1 rhyttäri, Toikalasfa 1 kn., Wiholannasfa 1 kn., Taprinemesjä 1 kn., Perfilesjä 2 kn., Bellilesjä 1 rhyttäri, Saekalilasfa 1 kn., Seloilasfa 1 kn., Lehtokyläsjä 2 kn., Hanttulasfa 1 kn., Soittulasfa 1 kn.; Elas Akesfonilla oli 17 frelsilampuotia; Anders Nilssonin leskellä 12 lampuotia.

Muolasfa, Kivennawalla ja Uudella kirkolla (hynnä Kaudajärwen neljäskunnasfa) mainitaan w. 1615 45 rhyttäriä ja knaappia, jotka tekivät ratsupalwelusta sekä 2 tiedustustalonpoikaa („kunsfapsbönder“), joilla oli wapauksia.

Samana vuonna (1615) oli Kendumelan kyläsjä 3 afujaa, Tääkolasfa 3, Lahenpohiasfa 3, Piepolasfa 1, Kurwilasfa 4, Sausatalasfa 1, Wampalasfa 6, Piekalasfa 5, Pirilasfa 6, Kristijäppalasfa 6, Rahtkolasfa 3, Kaukilasfa 10, Mätkalasfa 11, Paackoilasfa 4, Pölkkelälasfa 10, Wäfalmesfa 8, Usikyläsjä 5, Päiwätivesjä 3, Pustintlahdella 1, Drawaniemesjä 5, Mättalasfa 8, Kufasfa 2, Peikolasfa 7, Telkaläsfa 9, Soekialasfa 3, Punnusniemesjä 15, Drawialasfa 2, Saekoilasfa 6, Tutikkalasfa 8, Noufialasfa 5, (ne kuuluivat Sigfrid Jöransfonin alle), Nurmjärwellä 18, Waelmalasfa 2, Töröho, Höröho ja Turulins 4, Pöppöläsjä 3, Mannisenniemesjä 1, Pykilasfa 1, Lauelasfa 6, Hambalasfa 15, Siparilasfa 15, Teppoilasfa 4, Lämmittyläsjä 5, Kambalasfa 1, Niementyläsjä 2, Koifwulasfa 5, Harpalasfa 1, Weikolasfa 7, Wunuckalasfa 4, Kostialasfa 8, Nierkoilasfa ja Sippoilasfa 8, Kaekalasfa 4, Sauholasfa 11, Walkiamattasfa 34, Langilasfa 6, Kupoilasfa 5, Sawalassfa 4, Mnyähyriläsjä 6, Himalasfa 6, Alistalassfa 8, Bentjäläsjä 8, Ilmoilasfa 6, Kyllästiläsjä 5, Puikolasfa 7, Torfilasfa 3, Aiwuhalassfa 3, Karfialasfa 4, Pilpolasfa 2, Kosfilasfa 5, Kamajauholasfa 3, Uttulasfa 2, Harmalassfa 4, Tarpilasfa 8, Naumalassfa 4, Piekalassfa 6, Saekalassfa 4, Heimalassfa 5, Selailassfa 2, Kallaiskyläsjä 13, Lectokyläsjä 9, Jarilassfa 15, Karhulasfa 7, Hanttulasfa 7, Soittulasfa 3, Lawoilasfa 3, Lillererosfa 2, Kämäräläsjä 1, Väppeläsjä 1, Hätkalassfa 1, Piekalassfa 2, Häitwuilasfa 2, Käpralassfa 6, Kangaspellosfa 2, Paakilassfa 2, Toikalassfa 1, Kalloilassfa 2, Terffuoilassfa 4, Dinnahallassfa 10, Wiholassfa 2, Pyktoilasfa 3, Oralassfa 4, Jäskalassfa 5, Nätkäilassfa 4, Taprinemesjä 15, Perkajerffwellä 22, Perfilassfa 9, Sormoilasfa 9, Harffuo-

lasja 14, Wesikalasja 9, Nurmis'isja tahi Heikilasja 5, Karhilasja 2, Verilasja 6, Pellilasja 8, Ketukyläsä 5, Hattolasja 7, Oyalasja 1, Turuilasja 4, Koiralasja 9, Kannilasja 5, Loholasja 3, Moilasja 4, (3 läänitystä: Hans Krögierille, Pier Pälson'ille ja Hans Strälman'ille), Mattikalasja 2, Päivalasja 3, Myksilasja 2, Leinahallasja 2. Ruunun talonpoikia oli 1; sääntötila Peippola tuotti 4 tynn. eloa, 1 lampaan werosja („renta“).

W. 1635 oli koko Muolan pitäjässä $200\frac{1}{2}$ weronm., 624 (7) taloa, 2 ruunun lampuotia, 1 sääntötalonpoika; asukkaita oli harmalta; paljon wäkeä oli „karannut“; ryyttäriä oleskeli melkein joka kyläsä; 1630-luvulla nähty toki usea autiotila jälleen joutuneen wiljelyksen alle. W. 1636 oli mainituista weronmaista $2\frac{1}{2}$ fressi-weronmaina, ja taloista 6 fressitaloina. Koko „Eurepen“ kihlakunnasja oli w. 1637 $384\frac{1}{8}$ weronm., 1,324 taloa; prebendiweroja („prebendestattar“) 32, taloja 72; ruununataloja 4, sääntötaloja 3; fressimanttaalia 49, weronmaita $24\frac{3}{8}$; 1 sääntöniitty. Autioina oli: $287\frac{5}{8}$ weronm., 994 taloa; prebendiweroja $24\frac{1}{2}$, taloja 49; ruununataloja 2; sääntötaloja 2; fressiweronmaita $7\frac{3}{8}$. — W. 1633 sanotaan, että Muolasja oli autioina niitten perästä, jotta oliwat karanneet, kuolleet ruttoon, oliwat otetut sotawäkeen tahi muuten köyhtyneet: 39 tilaa, $9\frac{7}{8}$ weronm., 59 taloa. Saman vuoden 18 p. Lokokuuta pidettiin tarkastelua Åhräpään kihlakunnan asukkaitten kansja heidän köyhyyden ja saamattomuutensa tähden. Tarkastelu tehtiin ylimaaherra („Generalstathällaren“) Åke Drenstjernan wulmahdin mukaan. Lainluttija Bertill Hansson, nimismies Oluff Larsson, kirkkoherra Gregorius Henrici Karhu, Abraham Göransson Nirkko ja lautamiehet oliwat toimittajina. Peräti köyhiä ja sotapalvelukseen otettuja oliwat asujat $8\frac{1}{8}$ weronmaalla, 14 talolla ynnä 1 sääntötalonpoika Muolasja.

W. 1633 4 p. Jouluf. tuli kirje, allekirjoitettuna „Muolan kappalais-kartanosja“, jossa majuri Dirich Wälsäldz'in ryyttäriä syh-tetään tehnosti warustetuiksi kaikissa suhtein; asian laita oli paran-nettama. Muolasja oli hänellä 29 ryyttäriä. Åke Drenstjernan kuitista nähty (11 p. Refäf. 1635) että hän oli käynyt Muolan kartanosja („Måla gård“) ruunuun asioisja.

W. 1641 mainitaan Muolasja fressiweronmaita $18\frac{3}{8}$ (40 taloa). Autioina wuodesta 1626 wuoteen 1642 oli $15\frac{5}{2}$ weronm. (83 ta-loa), $\frac{3}{4}$ fressiweronm. (3 taloa).

Vuoden 1649 maantaluettelossa on pitäjän seuraavaisesti jaettu: Valkiajärvi: 23 talonifantää, Kirkkola 5, Nurmijärvi 9, Valimo 2, Wuoris 10, Nyby 5, Koufiala 4, Sauhola 4, Valkmatta 11, Suontafos 9, Punnusjärvi 15, Kyrkjärvi 7, Tefelä 8, Hitois 7, Yskjärvi 19, Jarila 5, Wätjärvi 12, Ilola 4, Perfojärvi 2, Mälajärvi 11, Kangaspelto 6, Koprala 5, Kuufaby 10, Pölläkälä 6, Mälkölä 4, Heinäjoki 15.

W. 1652 oli Vuolaesa kaittiansa 18½ mantt., 18½ weronm., 40 taloa vanhaa freslimaata. Muita freslimaita oli 113½ mantt., 56½ weronm., 169 taloa.

W. 1654 jaetaan Vuolan asukkaat näin:

Kändemelä: 4 tilaa (23 henteä); Täfola 1 tila (2 henteä); Lahdenperä 1 tila (2 h.); Kurwila 3 (5); Wampala 1 (3); Kätölä 2 (7); Piriä 1 (1); Kistsepälä 3 (6); Koprala 5 (16); Heikurila 2 (7); Kaskola 1 (4); Kaukila 2 (5); Mälkölä 5 (19); Pölläkälä 4 (13); Pakola 1 (5); Wäsalmi 2 (7); Nyby 4 (15); Päiwäkivi 4 (12); Drawaniemi 4 (17); Lavola 3 (10); Pöypölä 1 (3); Mannisnemi 1 (3); Turulila 1 (2); Usufala 1 (3); Piitila 1 (3); Valimo 2 (9); Nurmijärvi 7 (28); Siparila 10 (28); Liitola 5 (15); Kambala 1 (4); Teppola 4 (20); Kirkkola 5 (24); Kaskola 4 (7); Weikola 3 (12); Wunufala 3 (8); Kästiaala 4 (12); Sauhola 5 (15); Koufiala 4 (13); Valkiamatta 13 (43); Kartiala 5 (16); Puckola 2 (5); Koskila 3 (11); Naumala 2 (9); Aliskala 2 (8); Saakalila 1 (5); Ilmola 2 (9); Bentzela 3 (9); Heimala 2 (10); Selola 3 (14); Himala 1 (1); Sawala 2 (7); Himala 7 (28); Kupola 3 (17); Sarkola 4 (11); Punnusnemi 1 (5); Tefelä 3 (14); Lattula 5 (13); Hattola 3 (5); Kyrkjärvi 12 (19); Koivala 4 (14); Lehtokylä 2 (12); Jarila 5 (17); Karhula 1 (6); Hantula 1 (8); Soitula 3 (14); Yskjärvi 11 (33); Partila 4 (23); Ysolupälläs 5 (13); Pärkilä 5 (19); Kuusa 9 (32); Lillepero 1 (4); Kämärälä 2 (7); Hotokala 1 (3); Kangaspelto 3 (16); Terwola 3 (13); Tapriniemi 5 (19); Perfojärvi 3 (12); Ilola 4 (17); Lavola 1 (3); Wihola 1 (3); perattuja ¹⁾ taloja: Piipula: 2 tilaa (3 henteä); Wäsalmi 1 (2); Turulila 1 (2); Dinahala 5 (12); Harpola 1 (2); Ilola 1 (2); Vierilä 1 (2); Mälkölä 2 (4); Nurm-

¹⁾ Perattuja = „upptagne“.

järvi 1 (2); Tarpila 2 (4); Weikola 1 (2); Kallais 1 (1); Kallola 1 (3); Jutikala 2 (4); Lemmitylä 2 (4); Wihola 1 (2); Sawola 1 (2); Puikola 1 (2); Djala 1 (2); Perfojärvi 2 (6); Retukylä 1 (2); Pällikä 2 (4); Terwala 1 (2); Kupola 1 (7); 3 kirkonmiestä mainitaan, 4 lautamiestä pitäjässä.

W. 1655 oli Muolasja perintö- ja ruunutiloja: $106\frac{1}{4}$ weronm., 361 taloa, 1 sääntötalo. Ruununlampuotia oli 2. Frelsimaaata oli $93\frac{5}{8}$ weronm., 265 taloa. Wanhaa frelsä oli $18\frac{5}{8}$ weronm., 40 taloa.

W. 1656 mainitaan 1 sääntöniitty.

W. 1657 oli ruunulle säilynyt tuloja $74\frac{2}{3}$ weronmaasta, $149\frac{1}{2}$ manttaalista, 262 talosta, 1 sääntötalonpojalta Muolasja. Väänityksiin, sotawäen alle laskettuihin tiloihin, autioihin ja saamattomiin tiloihin luettiin $125\frac{5}{2}$ weronm., $250\frac{5}{8}$ mantt., 365 taloa.

W. 1670 kuului Muolasja hewoiswäen alle $3\frac{3}{4}$ manttaalia, rauunain alle $8\frac{1}{8}$ mantt., wasta pestattujen rauunain alle $23\frac{3}{4}$ mantt., jalkawäen alle $\frac{5}{2}$ mantt. (kutsutaan kaikki „sotawäen frelsiksi“). — W. 1680 kuului Muolasja papistilojen alle $2\frac{3}{4}$ mantt.; ruunun tiloja ilman erinäisiä rasituksia („ograwerade“) ja sotawäen tiloja oli $117\frac{1}{4}$ mantt.; frelsitiloja oli: säteritiloja $61\frac{7}{2}$ mantt., autioita 113 mantt. Jos vielä luetaan ne tilat, joista ruunulle edelleen tuli tuloja, niin jaadaan jummassa $420\frac{1}{4}$ mantt.

Wuonna 1682 oli Muolasja $227\frac{1}{2}$ ruunun mantt., $194\frac{5}{8}$ frelsimantt. — Hewoiswäen manttaalia oli $19\frac{1}{8}$, jalkawäen mantt. $1\frac{1}{2}$; nimismiehen ¹⁾ ja festifiwarien $\frac{1}{2}$; sotawäen wapaassa hallussa olevia ja rasittamattomia manttaalia oli $71\frac{6}{7}$; frelsimanttaalia oli $119\frac{1}{4}$.

Wuoden 1682 tilikirjoista nähdään, että jalkawäen alle Muolasja kuului 12 taloa. Wadstenan sotawäen huoneelle oli vuoden 1681 komissionissa annettu 1 talo (Päiwätiwesjä). Hewoiswäen korkeampain ja alhaisempain päällikköjen alle kuului 35 taloa; ryyttärien alle $89\frac{1}{2}$ taloa (Walfjärwi yhteen luettuna).

W. 1694 löytyi prebendiveroja Ystjärvellä, Pakilasja, Wiholasja, Pärkilässä, Kämärälässä, Kuusassa, Lattulasja ja Sormolasja.

¹⁾ W. 1681 pantiin Taitalan nimismieskartanon alle $\frac{1}{2}$ weronm. Harwolasja. W. 1569 oli Moolan nimismiehellä Simon Busbas (?) wuotiseksi elatuskaksi kiskalunnan ruiista 2 puntaa, 2 pannia, „Sendningsbudhydrogh“ 8 puntaa.

Etteivät muodet 1696, 1697 ja 1698 olleet hyvät. Vuolantaan pitäjässä, nähdään pitkistä rästiluetteloista ja semmoisista muistoonpanoista, kuin seuraavat: „kuollut kaikkine wäfineen“; „ei jättänyt yhtään jälkeensä“; „karannut peräti köyhänä“; „waeltaa kerääjänä“. Korforestien summa oli 379 tynn., 4 t.; 2168 taalaria, 22 äyriä, 16 pennintä.

W. 1708 oli Vuola seuraavaisesti ajuttu: Häikarila 2 asujaa (1 autiotalo); Hättöfala 1 asuja (1 autiot.); Harfwala 8 asuj. (1 autiot.); Herkilä 3 (2 aut.); Hättula 4 (1 aut.); Himala 4 (1 aut.); Häimäla 2 (3 aut.); Häntula 3 (2); Illiälä 1; Jäskeläis 3 (1); Järila 6 (3); Illola 5 (3); Kyrkjervi 1; Kändämälä 5; Kurfwila 3 (1); Kaukila 4 (3); Käprala 7 (2); Kannila 4; Koriala 4 (4); Kuusa 5; Kämärälä 2; Kangaspelto 4 (1 aut.); Kallola 1 (1 aut.); Kurkila 1 aut.; Karhula 2 (2 aut.); Kallais 5 (2 aut.); Lahdenperä 1; Lillpäro 1 (1 aut.); Lafwola 3; Väirilä 5 (2 aut.); Voimola 1 (1 aut.); Lehtokylä 5 (2 aut.); Mälkölä 11 (1 aut.); Matikala 1 aut.; Mätälä 5 (1 aut.) Myrtilä 4 (2 aut.); Märkola 1 (1 aut.); Ahnahala 9 (1 aut.); Ahrola 3; Arawalla 1 (1 aut.); Aialla 1; Pikkala 5 (3 aut.); Pakola 2; Pöllätälä 8 (2 aut.); Pukila 1; Pöppölä 1 (1 aut.); Punnusniemi 5 (8 aut.); Pertola 5 (1 aut.); Pasfala 2; Pylola 1 (1 aut.); Perfojerfwi 12 (2 aut.); Perssilä 6 (1 aut.); Pällilä 8 (4 aut.); Pakililla 1 (1 aut.); Rättölä 3; Pihpula 2; Ristjäppälä 3 (3 aut.); Raakola 1 (1 aut.); Rättukylä 3 (2 aut.); Saawastila 1; Säckiala 3 (1 aut.); Sormola 5 (3 aut.); Sällola 2; Säckalila 1 (2 aut.); Särtula 2 (1 aut.); Tookola 3 (1 aut.); Turulila 2 (1 aut.); Täikala 1 (1 aut.); Terfwola 5 (2 aut.); Taperniemi 4; Täskälä 5 (3 aut.); Wuosalmi 7 (2 aut.); Wampala 2 (2 aut.); Wäskälä 4.

W. 1728 oli kenraalimajuri Schuwaloffin frelsitiloilla seuraawat kylät: Heinjoki Cappel ja Rättölä 5 miesp., 5 naisp.; Lahdenperä 5 miesp., 5 naisp.; Wampala 3 mp., 3 np.; Saawastila 4 mp., 4 np.; Kurfwila 6 henkeä; Tokola 4 henkeä; Pihkala 6; Tokola 12; Kändemälä 37; Heiturila 4; Pirilä 2; Kaukiala 13; Raakola 2; Ristjäppälä 17; Käbbrola 25; Kämärä 3; Mählagård 7; Mälkölä 26; Hättökala 2; Lillpäro 3; Pakola 8; Wuosalmi 16; Pöllökälä 20; Kusa 34; Mälfusa 15; Peipola 2; Mätälä 6.

Kenraaliluutnantti ja kuvernööri Gregori Petro-

witz Schennizofin läänissä: Kämärä 2 henkeä; Kusa 3; Turulila 4; Käirala 8; Pakelila 3; Pällpärä 1; Kannila 2; Päitola 21; Säckiala 8; Punnusniemi 29; Saswola 12; Arafwala 5; Myhäkilä 7; Himala 5; Kettukylä 3; Tätkälä 13; Heimala 6; Sälola 4; Pihtala 2; Kallois 4; Lehtokylä 10; Jarila 16; Karhula 11; Santola 8; Säitula 6; Wäfikala 5; Harfwola 6; Sormula 19; Heikilä 6; Hattula 4; Leirilä 5; Pällilä 20; Rättala 2; Mola 25; Pärtojerfwi 13; Pykölä 5; Ohrala 2; Jäskäläin 6; Norkola 2; Tappri-nemi 22; Terfwola 6; Dinahala 14; Wihula 14; Saswola 2; Kirkojerwi 17; Djala 10; Yskjerfwen howissa 5. — Ainoastaan täyhtäsmuuisia henkiä on tässä otettu lukuun.

Talonisäntiä oli samana vuonna Schuwaloffin frelsitiloilla: Heinjoen Cappelisä ja Rättöläsä 1, Lahdenperällä 1, Wampalassa 1, Saswastilassa 1, Kurfwilassa 1, Tokolassa 1, Pihtalassa 1, (Tokolassa oli kauppias Sefemanin sahamylly sahurine, rouwarine ja seppineen); Rändemäläsä 2 (siinä oli kauppias Kiek'in sahamylly); Heikurilassa 2, Piriläsä 1, Kaukialassa 2, Kahtolassa 1, Kistsepäläsä 3, Kåbbralassa 5, Kämäräsä 1, Wuolan kartanosä 1, Mälköläsä 6, Hätäläläsä 1, Pällpäräsä 1, Pakolassa 2, Wuojalnessa 6, Pöllökäläsä 6, Kusassa 6, Yläkufassa 2, Peipäläsä 1, Mätäläsä 2.

Schennizofin (Tschernisheffin) frelsitiloilla oli talonisäntiä seuraawaisesti: Kämäräsä 1, Kusassa 1, Turulilassa 1, Käiralassa 2, Pakelilassa 1, Pällpäräsä 1, Kannilassa 1, Päitolassa 4, Säckialassa 1, Punnusnemessä 6, Saswolassa 2, Arafwalassa 1, Myhäkiläsä 2, Himalassa 2, Kettukyläsä 2, Tätkäläsä 3, Heimolassa 2, Sälolassa 2, Pihtalassa 1, Kallois'issa 2, Lehtokyläsä 3, Jarilassa 6, Karhulassa 2, Santolassa 2, Säitulassa 2, Wäfikalassa 1, Harfwolassa 3, Sormulassa 7, Heikiläsä 2, Hattulassa 1, Leiriläsä 2, Pälliläsä 5, Rättalassa 1, Molassa 5, Pärtojerfwellä 3, Pyköläsä 1, Ohralassa 1, Jäskäläisessä 2, Norkolassa 1, Tappri-nemessä 3, Terfwolassa 2, Dinahalassa 3, Wihulassa 4, Saswolassa 1, Kirkojerswellä 2, Djalassa 3, Yskjerfwen howissa 1. — Kenraaliluutnantti Tschernisheff muutti menään talonpoikia Wuolan pitäjään: Kangaspeltoon 9 taloa (52 henkeä lapsine päiwineen); Kyrölään eli Pärfilään 14 taloa (perhetun-
taa) (74 henkeä); Partilaan 9 taloa (40 henkeä); Yskjerfwen kartanoon 1 perhetunnan (14 henkeä). Ne menään talonpojat, jotka ei-

wät harjoittaneet mitään maaruukkia, waan kauppa, olivat luvultaan 14 (3 perhettä).

W. 1740 oli Tschernischeffin frelstitiloilla Muolasssa 163 miesp., 148 naisp., yhteensä 311. — Wenään talonpoikia oli Partilasssa 5 perhekuntaa (12 henkeä, luultavasti waan täpplikaswuisia); Perssilässä 7 (15 henkeä); Kangaspellolla 6 (15 henkeä); — yhteensä 22 miesp., 20 naisp. = 42.

Kenr. maj. Schuwaloffin frelssissä oli w. 1740 128 miesp., 108 naisp., yhteensä 236.

W. 1753 oli Schuwaloffin lahjoitusmaalla Muolan pitäjässä 259 miesp., 218 naisp., 27½ mantt., 70 taloa, 71 ruokakuntaa, joista jokainen maksoi 6 ja 18 äyriä; 83 ruokakuntaa, joista jokainen maksoi 3 ja 18 äyriä; 83 henkeä, joista jokainen maksoi 24 äyriä; 394, joista jokainen maksoi 12 äyriä. — Sääntötiloina („stadgalägenheter“) mainitaan (yllämainittuun summaan luettuina) Suhmar-nemen niitty, josta lahjoitusherra nautitsi weron (räntan); Kändymän wanha saha (Matami Sach. Suttfoff hoiti sitä ja wastasi werosta); Kändymän uusi saha (myöskin hänen huostasssa); Muolan ruunusaha (jekin ruunun sahamylly, niinkuin edelliset) — (Matami Waeger hoiti sitä ja wastasi werosta); Tokolan ruunun sahamylly (kauppamies Christian Seseman hoiti sitä ja wastasi werosta).

Tschernischeffin lahjoitusmaalla oli w. 1753 345 miesp., 267 naisp., 80½ mantt., 158 taloa, 133 ruokakuntaa, joista jokainen maksoi 6 ja 18 äyriä, 77 ruokakuntaa, joista jokainen maksoi 3 ja 18 äyriä; 54 henkeä, jotka maksoivat 24 äyriä jokainen, 558, jotka maksoivat 12 äyriä jokainen. — Kirkkojärwen papispuustelli oli 2 mantt., Djala ¼ mantt.

„Selostretenskoï“ wenään talonpojat Partilasssa, Pärkilässä ja Kangaspellosssa oli 42 miesp., 42 naisp.; heillä oli 5½ mantt., 12 taloa; heitä oli 12 ruokakuntaa, jotka maksoivat 6 ja 18 äyriä jokainen, 16 ruokakuntaa, jotka maksoivat 3 ja 18 äyriä jokainen; 84 henkeä, jotka maksoivat 12 äyriä jokainen. — Wenään papin puustelli oli Pärkilässä; se oli 1 N:o, 1½ mantt., 1 talo.

W. 1755 mainitaan kylä „Ohto“ Muolasssa. Samana vuonna oli koko Muolan seurakunnassa 1074 miesp., 1016 naisp. (Wälkjärwellä oli s. vuonna 1289 admissi, 1084 non admissi).

W. 1765 oli Schuwaloffin lahjoitusmaalla 380 miesp., 319

naisp., 146 talonwäen, toweritsain ¹⁾ ja torpparien ruokafuntaa, 59 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa; 123 henkeä, jotka maksoivat 24 kopekkaa; 576, jotka maksoivat 12 kop. Sääntötilat olivat samat kuin w. 1753.

Tschernischeffin lahjoitusmaalla oli $76\frac{1}{2}\frac{6}{4}$ mantt., 154 taloa, 272 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa, 39 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa; 81 henkeä, jotka maksoivat 24 kop., 828, jotka maksoivat 12 kop.; 506 miesp., 403 naisp. Kyyrölän wenäläisten alle kuului paitfi sitä $3\frac{7}{2}$ mantt., 4 taloa, jotta koko summa oli $80\frac{3}{4}$ mantt., 158 taloa. Kapakka mainitaan Wäärämällä. „Selostretenskoï“ wenään talonpoitfia oli: 50 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa; 3 henkeä, jotka maksoivat 24 kop.; 131, jotka maksoivat 12 kop.; 70 miesp., 64 naisp. ²⁾

W. 1775 oli Schuwaloffin lahjoitusmaalla Muolasfa: Heikurilasfa 3 talonifäntää; Hotokala luettiin Käbralaan N:o 2; Kändymäsä 3 talonifäntää, Kurwilasfa 2, Raufialasfa 3, Kufasfa 9, (Kufasfa oli myhly, herran hovi ja nimismiehen afunto); Käbralasfa 5; Kämäräläsä 2, Sahdenperäsä 2 (kauppamies Sefeman ykfi niistä); Pällpärosfa 2, Mälköläsä 9, Mätäläsä 2; Muolan kartanosfa („Mähla gård“) afui rouwa Wägerin perillifet; Dinala luettiin Käbralaan (N:o 4 ja 5); Pihtalasfa 1, Piriläsä 2, Paokolasfa 2, Pöllätäläsä 6, Pihlpulasfa 1, Rättöläsä 1, Ristfeppäläsä 3, Rahtolasfa 1, Sawastilasfa 1, Tuokolasfa 2, Wampalasfa 1, Wuosalmella 7; Kändymäsä oli 2 sahamyhlyä, Muolasfa 1, Tuokolasfa 1; Suhmarniemen wero („ränta“) oli lahjoitus herran omana.

Summa Schuwaloffin lahjoitustiloilta: 161 ruokafuntaa (talonwäen, toweritsain ja torpparien); 62 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa; 148 henkeä, jotka maksoivat 24 kop., 804 henkeä, jotka maksoivat 12 kop.; 520 miesp., 432 naisp.

Tschernischeffin lahjoitusmaalla oli: Harwolasfa 5 talonifäntää, Santulasfa 3, Heimalasfa 2, Himalasfa 2, Heikiläsä 3, Hattulasfa 1, Hotokalasfa 1, Jarilasfa 6, Jäskeläis'isä 2, Molasfa 5, Kämärä-

¹⁾ = „bolagsmäns“.

²⁾ W. 1774 oli koko Wiipurin guvernementisä 128,409 henkeä; w. 1785 176,854 henkeä; w. 1799 184,267 h.; w. 1805 197,589 henkeä. Semmoifina wuosina, joina suurin kuolewaisuus olifi wallinnut, mainitaan wuodet 1350, 1588, 1603, 1657 ja 1710. Katfo: Eangellin yllämainittu teos.

lässä 1, Kartulassa 2, Kallais'issa 4, Kannilassa 1, Käivalassa 4, Kuusassa 2, Kurkelassa 1, Lehtokylässä 3, Lawolassa 1, Veirilässä 2, Pattulassa 1, Leinolassa 1, Lillpärässä 1, Myhkyrilässä 4, Nordolassa 1, Oravalassa 2, Dinalassa 4, Oralassa 2, Pihkalassa 1, Punnusniemesä 11, Peifolassa 4, Passilassa 1, Pihölässä 1, Perjärvellä 9; Patelila kuului Kuusaan (N:o 2); Pällilässä 5 (1 niistä oli hominherra); Peippolassa 1, Kätykylässä 3, Sormulassa 9, Soitulassa 2, Selolassa 2; Sadalilassa 1, Sawolassa 1, Sosialassa 1, Telkälässä 3, Terfwolassa 2, Taberniemesä 3, Turuilalassa 1, Westikalassa 1, Wihoilassa 6. Summa täältä frelsiltä: 76 $\frac{1}{4}$ manttaalia, 154 taloa, 308 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa, 43 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa; 105 henkeä, jotka maksoivat 24 kop., 1268, jotka maksoivat 12 kop.; 736 miesp., 637 naisp.

„Selostretenskoj“ wenään talonpojilla oli Ystjärwellä, Pärfilässä, Parfilassa, Kallolassa, Kangaspellolla ja Toikasassa 9 $\frac{1}{2}$ mantt., 16 taloa; 48 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa; 1 henki maksoi 24 kop., 136 12 kop., heitä oli 72 miesp., 65 naisp.; papiapuustelli oli Pärfilässä N:o 1, 1 $\frac{1}{3}$ mantt., 1 talo. (Wassilei Tarasiew oli jo 1765 wenäläisten kastellanus). Kallola ja Toika sanotaan olleen wiljeltyinä Rhyrlän alla; niin oli asian laita w. 1765:kin.

W. 1780 mainitaan sääntötiloina (stadgalägenheter) Huhmar-nemen niitty, Kändymän 2 ruunun sahamyllhyä (tuotti („räntade“) 537 rupl. 89 kop.); Kuusan ruunun jauhomylly (tuotti 2 rupl. 62 $\frac{1}{2}$ kop.); se oli Schuwaloffin huostassa; Wuolan kartano (tuotti 2 rupl. 37 $\frac{1}{2}$ kop.); Wuolan ruunun sahamyllhy (tuotti 240 rupl. 22 $\frac{1}{4}$ kop.); Tuokolan ruunun sahamyllhy (tuotti 164 rupl. 50 kop.).

Schuwaloffin lahjoitusmaalla oli sam. vuonna 606 miesp., 500 naisp., 189 henkeä, jotka maksoivat 24 kop., 917, jotka maksoivat 12 kop.; 163 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa, 78 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa. — Tschernisheffin lahjoitusmaalla oli 787 miesp., 708 naisp.; 119 henkeä, jotka maksoivat 24 kop.; 1376, jotka maksoivat 12 kop.; 300 talonwäen, toweritsain ja torpparien ruokafuntaa; 55 läfsijäinten, sahurien ja käsityöläisten ruokafuntaa. Wenään talonpoikia oli samoisissa kylissä, kuin w. 1775, 84 miesp., 89 naisp.; 2 henkeä maksoi 24 kop.; 171 12 kop.; heitä oli 52 ruokafuntaa.

Langeln mainitsee sinä teoksessaan, josta jo on wirfetty, että

ruhtinatar Galitzinin tiloilla Muolassa oli 50 kylää, 1850 miesp., 1848 naisp.; $76\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ mantt.; 154 taloa; kreivi Czernischewin tiloilla Muolassa oli 6 kylää, 296 miesp., 302 naisp., $9\frac{1}{2}$ mantt., 16 taloa. Kreivi Schuwaloffin tiloilla oli 26 kylää, 1328 miesp., 1325 naisp., $27\frac{3}{4}$ mantt., 70 taloa. Nämät kaikki tilat olivat suuremmaksi osaksi mittaamatta.

Muolan asutusten sukunimistä vanhempina aikoina annetaan tässä muutamia oswiittoja.

W. 1543 tawataan Peer Ristseppesen neljäskunnassa seuraavia oudompia sukunimiä ja ristinimiä: Kurffua kau, Hejdoin, Pyrrin, Kau Saulain, Ando Kendema, Sauast, Pida (suk. n.); Kau Saucka, Hörsten (suk. nimi); Sidu Bedu, Tuuti Wendo, Hendo (sukun.); Kaijstola, Imon (sukun.); Muolan neljäskunnassa: Hano (ristin.); Thannon (ristin.); Milkon (sukun.); Pollita, Kaupinn (sukun.); Packa (sukun.); Toikon, Kollon, Terwon (sukun.); Mons Kuttuka; Wepsen, Uskilain, Ilmatton, Sauuan, Hemi (sukunimiä); Per Thannus; Piukan (sukun.); Keppa Per; Märon, Kulkhyrill, Andon, Lijon, Hartoka (sukunimiä); Kosfi Pappon; Kau Kaskin; Kaupe Wuntesen neljäskunnassa: Puikuran (sukun.); Kilma kau; Mörkin (sukun.); Nilo Peijulaij; Ando Himo; Hetton, Wampon, Kousien, Kiuroin, Papo, Dijnia (sukun.); Niels Peijkulafen neljäskunnassa: Kylme kau; Poukulan, Warmq, Yllan, Mijkaron (sukun.); Kangas Jacobson; Ruskin, Jakonn (sukun.); Hans Tepposen neljäskunnassa: Siton, Weifan (sukun.); Swen Nyo; Walki per; Ilma (sukun.); Musta kauppi; Waipien, Painkon, Heltin, Wuifan, Sarka, Maijan, Ramon (sukunimiä); Lasse Hettames; Houro, Dijnihan (sukun.); Säätäömies Mattz Perüdi (24 „kilttiä“ mainitaan, 2 „Liberi“).

Wuoden 1560 manttaaliluettelossa löytyy näitä nimiä: Nimi miehen neljäskunnassa; Matz Ahreisen nötslagissa (20 sawua): 1 Smedh, 3 Wiholain, 2 Soliain, 1 Refoin, 1 Holin, 1 Kepoin, 1 Parckine, 1 Drawa, 1 Bertulin, 1 Ägrein, 1 Egreiline, 1 Pappuine, 1 Beckaine, 1 Lafwoine, 2 Beckaine; Simon Beckosen nötslagissa (29 sawua): 1 Jestsleine, 1 Thannus, 1 Midine, 1 Beckine, 1 Norckoi, 1 Käpsann, 1 Kaukalimbine, 1 Kepsuine, 1 Nälline, 1 Laurune, 2 Loukoine, 1 Khypanen, 1 Hännine, 1 Lafwone, 2 Ilmetthyin, 3 Sauoine, 2 Medkäleine; Joann Kallafen nötslagissa (31 sawua):

1 Kallonen, 2 Hytieinen, 1 Juoinen, 1 Puosti, 1 Kistin seppe, 1 Heidurain, 1 Mäninen, 1 Pihlainen, 1 Hannupoika, 1 Nöylli-
kuku, 1 Terwoinen, 2 Lauoinen, 1 Bengtinpoika, 1 Toika, 1 Ho-
tocka; Hans Papusen nötslagisja (26 sawua): 1 Olkänen, 1 Pa-
puinen, 1 Lappalaine, 1 Kialaine, 1 Moinen, 1 Löndaine, 1 Kalin-
tyrä, 1 Kaufalempine, 1 Korfiainen, 1 Sanduinen, 1 Viikoinen, 1 Kahuit-
tu, 1 Pajjari, 1 Säuvoinen, 1 Paadaine, 1 Saffuolain. Päään
Kettesen neljäskunnassa; Anti Hintzaisen nötslagisja (42 sa-
wua): 2 Hintzainen, 1 Kondulainen, 1 Pölkke, 2 Sijndoine, 1 Kai-
piainen, 1 Ölindu, 1 Moukoinen, 1 Korpelain, 1 Kahkoine, 2 Melline,
1 Suninpoika, 1 Molköinen, 1 Paadainen, 1 Pakainen, 2 Pihlainen,
1 Wijntica, 1 Kurki, 1 Hintzane, 2 Ihamaine, 1 Junttoine; Per
Koprasen nötslagisja (28 sawua): 1 Perinen, 1 Mateinen, 1 Tottoi-
nen, 1 Wampainen, 1 Lahonen, 1 Saudainen, 1 Kurffwi, 1 Toocko;
2 Kasainen, 1 Papuinen, 1 Juntti, 1 Haemelein, 1 Kahkoinen,
1 Kylväe, 1 Koprainen; Per Kistiseppesen nötslagisja (30 sawua):
2 Heidurain, 1 Kistiseppe, 1 Sauastine, 1 Wampaine, 1 Rhyd,
1 Madoine, 1 Soroi, 1 Pihlainen, 1 Kettoinen, 1 Kauraine,
1 Lauripoida, 1 Rendemän, 2 Pirinen, 1 Kurffwinen, 1 Hupainen.
Nils Soickasen neljäskunnassa; Hans Soickan nötslagisja (26
sawua): 1 Hytöijnen, 1 Lappalainen, 1 Myttine, 1 Laulainn, 1 Sou-
kainen, 1 Aniainen, 1 Dinahaine, 1 Pirine, 1 Kuraeinen, 1 Mirinen,
2 Mustaine, 1 Seppe, 1 Kerstinen, 1 Riuttine, 1 Papuinen, 1
Satilaine, 1 Pessinen; Lauri Himasen nötslagisja (16 sawua):
1 Sackoinen, 3 Peikolain, 3 Himaine, 2 Tepponen, 1 Podrain,
1 Solmonen; Suni Kastasen nötslagisja (23 sawua): 1 Kahoinen,
1 Kastas, 1 Leinonen, 1 Hetoinen, 2 Metteinen, 1 Kauroine,
1 Wunnufaine, 1 Kahkahattu, 1 Sutarine, 1 Turulinen. Simon
Kilisen neljäskunnassa; Lauri Myhrisen nötslagisja (24 sawua):
1 Wendeinen, 2 Seppe, 1 Kupoinen, 1 Warmainen, 1 Myhrine,
1 Kurppa, 1 Kistiseppe, 1 Soukainen, 1 Kadoinen, 1 Tanilaine,
1 Ciuku, 1 Nepo, 1 Wendeinen, 1 Ranno, 1 Karialainen, 1 So-
fiaine; Jönß Myrkisen nötslagisja (28 sawua): 1 Myrdinen, 1 Wei-
konen, 1 Lapuetaelaine, 1 Partaine, 1 Hämaine, 1 Herckaine, 1 Pakä,
1 Sofiaine, 1 Hultuinen, 1 Korfo, 1 Pihlainen, 1 Leskinen, 1 Dra-
waine, 1 Mannine, 1 Romera, 1 Pyhä; Antti Lauoisen nötslagisja
(35 sawua): 1 Nerfwinen, 1 Paadoinen, 1 Saffuoinen, 1 Karialainen

1 Harappainen, 1 Nordoinen, 1 Kostainen, 1 Turulinen, 3 Lauoinen, 3 Drawainen, 2 Kadainen, 1 Eitijalka, 1 Saeskeinen, 2 Saffwolaine, 1 Niudainen, 1 Martifaine, 1 Hodoine, 1 Peppoine, 1 Bertuline. Summa 358.

Mainittawa on, että useilta firjoisfa puuttuu sukunimi. Useilla on waan ruotsinmukaiset nimet Oloffson, Powelsjon j. n. e. Useilta mainitaan sukunimi ensin, ristinimi sitte, niinkuin Unkarisfakin on tapana. — Ristininimistä ja liifanimistä luettelataan nämät: Petar, Lauri, Olli, Simo, Karffua Lauri, Peni lauri, Heino, Penttu, Suni, Oraua Mohus, Pönd Matts, Pausu, Kos, Hyrri, Wihti Heidi, Sida pecko, Heinuola Mohus; Pasfi Jöns; Kaupi; Kantta Martti; Hattu Antti, Philpus, Rihipecko, Wirsu Hans, oja Matti. — W. 1543 eriävät sukunimet paljon wastamainituista.

W. 1598 owat seuraawat oudommat nimet huomattawat: Hupa lauri, Wendeinen, Kolki, Kippa (sukun.); Harmu Norchoin, Hennine; Peer Wappu; Khyreinn; Soittu (sukun.); Tardinn, Wunuchain, Wendrin, Kahkain, Kästiain, Sauhoin, Kämpälä, Lemmitty, Weikoin, Sauhopä (sukun.); Kuppain; Särki (sukun.); Sofiain, Pasuri, Haerchin, Langinn, Piski, Dikajalka (sukun.); Osudainn, Kuparinn; 208 talonpoikaa luotellaan; paitfi sitä 2 wapaata talonpoikaa („fribönder“) (Thomas Teppoin, Jören Olsson). Päällekirjoitusella „läänityksiä“ luotellaan 12 talonpoikaa; päällekirjoitusella „öde och brende“ luotellaan 329 nimeä. Niemis-tila oli äsken perattu („optaget,“); siinä asui ruunun lampuotia, niinkuin Jutichalan tilallafin.

W. 1622 luotellaan Nuolasfa 631 talonpojan nimeä. Paitfi sitä sääntömiehiä, 2 ruunun talonpoikaa ja Peipolan tilalliset; frelsilampuotia oli 19 Kuusassa, Parckilassa, Olkoilasfa ja Sormoilasfa Clas Åkesfonin alla, 6 Lattulasfa Clas Flämningin alla, 17 Kaurolasfa, Njämpäässä, Mälajerfwellä ja Hofwilasfa Anders Nilssonin alla. Niistä nimistä, jotka eiwät löydy mainituissa, 1500-luvun firjoisfa, mainittakoon nyt: Per wenäläisen poika, Wängas, Pöroni, Pupulain, Winiä, Möhäin, Piutuun, Kodain, Kuusfeli, Peppo, Niudain, Paakurain, Wiskain, Saackoin, Westnaskali, Törö, Myrkö, Lappa Martti, Lamppu, Nälkä päll, Forsfas, Wenäläin, Hällö, Penttinen, Rickuin, Arpoin, Hänni, Ilmoittu, Leswasfa, Trappu, Persfinen, Kasa, Rutilain, Hyrkäs, Huttu, Hotzfoin, Ahmain, Rikeri, Jälköin, Wiiru, Wendär, Myhkyrä, Wiskari, Haitta, Pennain, Kuhmoin,

Autifain, Ondroin, Wari, Myna, Kolloin, Hondroin, Paucain, Kauada Wainida, Ronduin, Makarain, Sirduin, Kaupi Kannus, Sacalin, Patriidain, Luiskar, Toucar, Klostarin, Watzelin, Hyrikein, Kildin, Kengäin, Kämäinen, Leijnein, Leucka, Kentzeli, Armin, Mäns Humbus, Hofwienen.

Mitä weroseikkoihin tulee, saamme miitata Walfjärwen pitäjän kertomukseen siw. 76—78; 1500-luvulta lisäämme seuraavia tietoja.

W. 1541 maksettiin joka täydeltä weronmaalta „margelds“ rahoja $4\frac{1}{2}$ äyriä; nahkarahoja 1 äyri; kanarahoja 6 penninkiä, munarahoja 6 penninkiä; ruista 4 panna; maltaita 5 panna; kauraa 1 panni. Täydelliset weronmaat olivat yhteensä 140.

W. 1543 oli täysiä weronmaita 130; 30 weronmaata kutsuttiin „Liberi“; jokainen semmoinen werokunta maksoi $4\frac{1}{2}$ äyriä rahassa, 1 pannin ruista, 2 panna maltaita, $\frac{1}{2}$ pann. kauraa.

Paitfi yllämainitut werot (vuodelta 1541) suoritettiin w. 1543 joka nötslagista 1 nauta, 2 lammasta, 2 sianhylkeä, 1 „gjeste“, lammak, 4 jänistä, 4 lintua, 1 panni wehnää, 1 punta woita; nötslagia oli 16. — Oli 4 sääntömiestä (stadgamän); jokainen maksoi 2 äyriä, 6 penninkiä; 2 panna ruista. „Kiltejä“ ¹⁾ oli 19; jokaisesta kiltistä maksettiin 3 äyriä. Terwarahat suoritettiin neljäskuntia myöten (neljäsk. oli 5); jokaisesta neljäskunnasta maksettiin $4\frac{1}{2}$ äyriä. Sawuja oli 210; jokaisesta sawusta tehtiin 6 päivätyötä.

Summa vuodelta 1543 koko Wuolan pitäjistä: werorahoja 90 Marffaa; nahkarahoja 16 marffaa, 2 äyriä; kanarahoja 4 marffaa $\frac{1}{2}$ äyriä; munarahoja 4 marffaa $\frac{1}{2}$ äyriä; sääntörahaa 9 äyriä; Kiltirahaa 7 marffaa, 1 äyri; terwarahaa $2\frac{1}{2}$ marffaa $2\frac{1}{2}$ äyriä; weroruista 7 lästiä, $7\frac{1}{2}$ puntaa, 1 panni; maltaita 9 lästiä, 10 puntaa, 2 panna; kauraa 2 lästiä, 1 panni; lehmiä 16, lampaita 32; „Nöthebettrings“ lampaita 12; sianlihaa 32 hylkeä; woita 16 puntaa; „gjeste“, lampaita 16; jäniksiä 64, lintuja 64; wehnää 2 puntaa, 4 panna; päiwätöitä 1260.

W. 1578 oli Wuolasja 357 werotalonpoikaa („ffattebönder“). W. 1580 oli tässä pitäjässä („Selgefors kyrka“) ²⁾ 133 $\frac{2}{3}$ weronmaata,

¹⁾ Katso tästä nimityksestä ja silloisista rahasekä mitta-määristä Walfjärwen pitäjän kertomus siw. 76—78.

²⁾ Katso senaatin arkistosja: „Hans Buddes räkenskap för Wuola, Kiffnebb och Nykyrkie sochner 1580“.

282 sawua, 347 jousta, 13 nõtslagia (ja 3 $\frac{5}{8}$ weronmaata päällisellä); ruununlampuotia 2 (2 jousta); fresfilampuotia 41 (57 jousta); 1 sääntömies; — pääwero suoritettiin täysiä werolukuja („fullskattetal“) myöten; jokainen täysi weronmaa oli niin suuri, että siihen vuosittain voitiin kylwää noin 4 tahti 5 puntaa. Jokaisesta täydestä weronmaasta suoritettiin: 1 Marffa werorahaa, 7 panna weroruista, 7 panna weromaltaita, 4 panna kauraa, 1 werolammas, 1 werolintu, 2 kanaa, 5 muna, 6 naulaa humaloita, 8 naulaa woita, 6 naulaa suola, 1 naula siianlihaa, 12 naulaa lihaa, 12 naulaa kuivaa kalaa, 5 parmasta heiniä, 12 kupoa olkia. Sawulukua myöten (joka „fullfätis“-taloa kutsuttiin sawulksi) maksoi joka sawu ja fresfitalonpoika (paitsi Kausajärwen (?) prebenditalonpojat ja ruunun lampuodit) sawurahaa 18 penninkiä, pitalirahaa 6 penninkiä; paitsi sitä suoritettiin sawulta 6 päivätyötä (fresfitalonpojat eivät tokaan tehneet mitään päivätyötä). Muutamista niityistä („engier“) Molajerffwellä ja Perfejerffwellä, joita kutsuttiin kilteiksi, maksettiin jokaisesta kiltistä 3 äyriä rahassa. Nõtslagiwero ¹⁾ suoritettiin sillä tavoin, että joka nõtslagista maksettiin: kylkimestarirahoja 3 äyriä; weropapuja 1 panni; kihlakunta-ruista 1 punta 2 kylmettiä; 1 nauta ja 1 sika; 1 tynnyri suolaista kalaa; 7 jänistä; 1 punta 8 naulaa talia; 1 „öllträ“; 1 kuorma puita, 1 sitomus („klofwa“) tuohia. Joka pitäjistä maksettiin myöskin 1 „gingerds“ lehmä. Papisweroa maksettiin joka sawulta: woirahaa 12 penninkiä; kalarahaa 6 penninkiä; joka joutsesta 6 penninkiä kirkorahaa; 2 kylmett. ruista tahti otaa. Luffariweroa maksettiin joka sawulta $\frac{1}{2}$ kylmett. ruista tahti otaa. Kirjurweroa maksettiin 6 penninkiä joka weronmaalta. Woutiweroa maksettiin joka nõtslagista 1 panni ruista tahti maltaita. Niismiesweroa maksettiin joka nõtslagista 3 panna ruista. Laamanniweroa maksettiin joka nõtslagista 1 panni ruista; Herashöninweroa 1 panni ruista joka nõtslagista. — Ruunun lampuodit suorittivat 2 puntaa ruista, 2 puntaa maltaita.

W. 1605 oli Wuolasja 200 $\frac{1}{2}$ weronm., 517 $\frac{1}{2}$ sawua tahti manttaalia, 2 ruunun lampuotia, 33 fresfilampuotia, 1 sääntömies; — pääweroa maksettiin joka weronmaalta 2 marffaa rahassa, 9 tynnyriä eloa, 6 naulaa humaloita, 12 naulaa woita, 1 lammas, 2 pun-

1) Joka nõtslagisja oli 10 weronmaata.

taa lihaa, 4 parmasta heinää, 4 kypoa olkia. Joka samulta suoritettiin $2\frac{1}{2}$ kappaa eloa, 18 penninkiä samurahaa, 6 penninkiä pitältrahaa, 6 päivätyötä, 2 kuormaa puita. Peippolan sääntötilasta maksettiin 8 panna eloa ja 1 lammas vuosittain. Suhmarniemen sääntöniitty oli nyt Hindrik Tättin huostasfa; siitä maksettiin $1\frac{1}{2}$ marffaa rahassa. W. 1580 oli se samanveroisena laamanni Clas Aklesjonin huostasfa.

W. 1616 maksettiin pääweroa ja sääntöweroa, niinkuin 1605:kin. Epätietoiset kappaleet ("omisse partzelar") olivat autioitten taloin wero („öbäs hemmans ränta") ja sakkorahat. Apuparsfelit suoritettiin Wiipurin linnaa warten sen säännön mukaan, jonka Arffwäd Tönneson oli saanut w. 1607; joka weronmaalta suoritettiin $\frac{1}{2}$ puntaa woita, 1 punta lihaa, 4 kappaa papuja ja herneitä, 4 jahatuffia, 2 kappaa kaalia sekä nauriita. Paitfi sitä tehtiin päivätyötä ja kuletettiin puita Wiipurin linnaan ja karjakartanoihin (Muolasta, Uudelta kirkolta ja Kiwennawalta tehtiin 1323 päivätyötä ja kuletettiin 340 kuormaa puita). Koko joukko parselia muutettiin toisellaisiksi, koska talonpojat eiwät mahtaneet suorittaa niitä. Tihunti („tiende") maksettiin werolukua myöten. Retunnahanwero ("Räffins skatten") suoritettiin rahassa jokaiselta kokonaiselta weronmaalta, koska nahkoja ei ollut saatavana; tämä wero taifi mennä Wiipurin linnaan. — Wallirakennusrahat („Wallarbets päningar"). Kirjeen mukaan wuodelta 1607 piti jokaisen pariskunnan tehdä 3 päivätyötä, mutta Arwid Tönnesonin kirjeen mukaan piti jokaisen pariskunnan maksaa 12 äyriä Wiipurin linnaan. Talonpoikien täytyi maksaa weroa Ruotfin komisariusten ja Englannin lähettilästen ylöspidoksi (se oli kirjeen mukaan wuodelta 1615, 20 p. Heinäk. Tufholmasta). Joka weronmaalta suoritettiin $\frac{1}{2}$ panna ruiista, 4 naulaa woita, 6 naulaa lihaa ja kalaa, $\frac{1}{2}$ härkää, $\frac{1}{3}$ lammasta, 2 kanaa, 10 munaa; nämät parsfelit muutettiin toisiksi, jotta niitten sijaan maksettiin eloa, kalaa, lehmiä, lampaita, lintuja ja kananpoikia. Runinga s wero („konungsgården") maksettiin kirjeen mukaan wuodelta 1615 (2 frelsitalonpoikaa ja 2 puolta weronmaata sekä 4 torpparia luettiin samanvertaisiksi, kuin 1 kokonaisen weronmaan omistaja) — (ryhttärät ja knaapit olivat wapaudetut näistä maksuista). Joka weronmaalta oli maksettawa 20 kappaa ruiista, 6 kappaa kauraa, 1 naula humaloita, 2 naulaa woita, $\frac{1}{2}$ puntaa lihaa, 1 naula talia, $\frac{1}{2}$ härkää, $\frac{1}{3}$ lammasta, $\frac{1}{3}$ hanhea, 1 kana,

10 munaa, 1 parmas heiniä. Kuokawero („Råstgården“) maksettiin sotawäen elatukseksi kirjeen mukaan vuodelta 1616 2 p. Helmik. Joka sawulta suoritettiin 1 tynnyri eloa, 4 kappaa kauraa, 4 naulaa woita, 1 punta lihaa ja sianlihaa, $\frac{1}{4}$ lammasta, $\frac{1}{16}$ härkää, 1 parmas heiniä. Papiswero. Papit maksoivat sotatarpeisin jokaisesta 64 täydellisestä sawusta, kuin heillä oli seurakunnassaan. Tynnyriapu suoritettiin (kirjeen mukaan vuodelta 1616 28 p. Helmik.) waltakunnan welan maksamista warten. Joka weronmaalta maksettiin 2 tynnyriä ruista, jotka ylöskannettiin rahassa. Merimieswero („Sjö-folksgården“). Kirjeen mukaan vuodelta 1616 27 p. Tammi. piti Wuolan, Uuden kirjon ja Kiwennawan talonpoikien maffaa merimiesten tarpeisin joka sawulta tahi talolta 5 kappaa eloa, 1 naula woita, 5 naulaa lihaa. Kirjeen mukaan vuodelta 1616 13 p. Maalisk. maksettiin paitfi sitä lotjain ja proomujen tarpeisin joka sawulta 16 naulaa hamppua, 7 naulaa piikkaa, $\frac{1}{8}$ tynnyr. terwaa. Nämät parselit muutettiin elofsi ja terwaffi.

Kirkkotihuntia maksettiin Wuolasta w. 1682 186 tynn., 26 $\frac{2}{3}$ kappaa; tertialia 62 t., 8 $\frac{8}{8}$ kapp.; wiini-eloa 6 tynn.; tuomiokirkontynnyr. 2 t.; rowastitynn. 1; piplianpainamisen tynnyri 1; Wadstenan sotawäen huoneesen 5 tynn., 12 kappaa. — Manttaalia mainitaan 93 $\frac{3}{8}$.

Seuraawa luettelu osoittaa, millaijet eri-maksujen summat „wanhuudesta“ olivat Wuolassa vuoden 1698 kirjojen mukaan:

	Veronmaata.			Manttaasia.			Taloja.			Weroha-			Korforahat			Gloa.		Huma-		Boita.		Eihoa.		Lammas-			Heinä-		Oskikupoa.		Puukuormaa.		Päivätöitä.		Summa.				
		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.		pen.	Äyriä.	Zaal.			
Dikeat weromat.																																							
Katelin wanhap fresfit	200 1/2	400 1/2		627 119	20	8	200	2	16	1853	60	1/2	120	1	400	3 1/2	200 1/2	800 1/2	800 1/2	1254	3762	6899	7	15 1/2															
Katelin wanhap fresfit		18 1/2		40																																			
Öäntöstalot.		1		1																																			
Ruunun lampuodit.		2		2						4							1																						
Yksi ruunun niitty.										7																													
Summa	200 1/2	418 1/2	670 119	20	8	200	2	16	1864	60	1 1/2	120	1	400	3 1/2	201 1/2	800 1/2	800 1/2	1254	3762	6924	23	15 1/2																

	Reitkapu			Katennusapu			Salpeteriapu.			Ruunun niitty			Summa.																											
	Zaal.	Äyriä.	penint.	Zaal.	Äyriä.	penint.	Zaal.	Äyriä.	penint.	Zaal.	Äyriä.	penint.	Zaal.	Äyriä.	penint.																									
Dikeat werot																																								
Katelin wanhap fresfit	2902	14	16 2/3	600	8	30	960	3	3				11362	1	7 3/4																									
Öäntöstalot	135	2	20 1/6	27	30	20 1/6	30	20	20				193	20	20 1/6																									
Ruunun lampuodit								1	17					9																										
Yksi ruunun niitty								3	2					26																										
Summa	3037	17	13 1/6	628	6	6	995	10	12				11586	5	4 1/6																									

Mitä Wenäjän mallan aikaan tulee, niin maksut Wuolan pitäjässä w. 1734 suoritetiin seuraawaisesti: $19\frac{1}{4}$ weronmaata, $38\frac{1}{2}$ manttaalia, 94 taloa maksoi wuotisesti 308 taal., 2 äyriä, $17\frac{1}{2}$ penninkiä rahassa; 170 thnn., $6\frac{1}{2}$ kappaa eloa; retki-apua: 147 taalaria, 22 äyriä, $3\frac{2}{5}$ penninkiä rahassa, 57 t. $3\frac{3}{4}$ kappaa eloa; rafennus-apua: 57 taal., 4 äyriä; salpeteri-apua: 143 taal., 30 äyriä; firkkotihuntia 76 t., 5 kappaa; raawasrahoja („bofskapspengar“) 76 taal., 5 äyriä, 8 penninkiä; fyytirahoja: 114 taal., 8 äyr.; päivätyörahoja 114 taal., 8 äyriä; linnanrafennusrahoja 38 taal., 2 äyr., 16 pennink.; apupuihin („hjelpwed“) 11 rupl., 24 kop.; ruoturahoja 141 taal. — $79\frac{1}{8}$ weronn., $158\frac{1}{2}$ mantt., $320\frac{1}{2}$ taloa maksoi wuotisesa werossa 1181 taal., 1 äyr., 9 penninkiä rahassa; 738 t., $8\frac{1}{2}$ kappaa eloa; retki-apua: 613 taal., 7 äyr., $7\frac{1}{2}$ penninkiä, 237 t., $5\frac{5}{8}$ kappaa; rafennus-apua 237 taal., 6 äyr.; salpeteri-apua 490 taal., 24 äyr., 12 pennink.; firkkotihuntia: 316 taal., $7\frac{1}{2}$ äyr.; raawasrahoja 316 taal., 8 äyriä; fyytirahoja 474 taal., 12 äyriä; päivätyörahoja 474 taal., 12 äyriä; linnanrafennusrahoja 158 taal., 4 äyr.; apupuihin 40 rupl., 2 kop.; ruoturahoja 480 taal., 24 äyr.

Wenään talonpojat eiwät kuuluneet näihin eri-luokkiin.

Tähän liitän vielä ne tiedot weroseikoista, jotka löytywät Sangell'in mainitusssa teoksessa. Hän jakaa ruunun tulot kahteen luokkaan: alituiset ja fatunnaiset. Alituisiin luetaan 6 eri-lajia: 1) pääwero fannettiin ukaasin mukaan wuodelta 1783 3 p. Toukok., niin että 14 henkeä, jotka maksoiwat 3 ruplaa, suoritti 42 rupl.; 1816 henkeä, jotka maksoiwat 1 rupl. 20 kop., suoritti 2179 rupl., 20 kop.; 86,471 henkeä, jotka maksoiwat 70 kop., suoritti 60,529 rupl. 70 kop. 1) Päitfi sitä 2 kop. joka yllämainitusta ruplasta = 1,255 rupl., $2\frac{1}{2}$ kop. 2) Maarewisioniwero maksettiin rahassa ja elossa sen ehdoituksen mukaan, jonka entinen kuwernementin kanslia 15 p. Elof. 1783 oli antanut dirigeeraamaan senaattiin. — Wanhoista weroista oli jällellä: maakirjawero („jordeboksräntan“), jonka ruununtalonpojat maksoiwat talojensa ruukkaamisesta ikivanhan äätöksen mukaan wuodelta 1282 ja Rустаan säännön mukaan wuo-

1) Nämät summat koskewat tietysti koko Wiipurin maaherrakuntaa, josta Sangell kirjoittaa.

delta 1528. Weroja, joita maksettiin manttaalia myöten, ¹⁾ olivat: rakennusapu (linnain rakentamiseen) kunink. resolutionin mukaan vuodelta 1642 25 p. Helmik.; raamasrahat waltiopäiwäpäätöksen mukaan vuodelta 162? 17 p. Maalisk. (waltion welan maksamiseen); ja paitfi sitä kolmas werolaji, jota maksettiin waltiopäiwäpäätöksen mukaan vuodelta 1642 23 p. Helmik. Wero, jota maksettiin taloja myöten, oli: Salpeteri=apu kunink. resolutionin mukaan vuodelta 1582 (Tammik.); wero=elöjen hinta määrättiin dirig. fenaatin doklabin mukaan, joka oli wahvistettu 17 p. Tammik. 1784. 3) aateliset ratsupalwelusrahat kannettiin Rustaa Adolfin säännön mukaan vuodelta 1626 20 p. Toukok. ja kunink. säännön mukaan vuodelta 1686 5 p. Lokak. 4) werot myllhystä, kalastuspaifoista, kuparihamarista ja jääntötaloista kannettiin werollelastu=instruktionin mukaan vuodelta 1690 ja ukaasin mukaan suomenpuolifesta rewisionista w. 1765 1 p. Elof. 5) wuorourahat ja kontrahdin mukaiset wiinawoitonrahat kannettiin ukaasin mukaan vuodelta 1782 6 p. Toukok. wuokratuista ruunun kalastuspaifoista, niityistä ja saariloista; wuoden 1782 ukaasin mukaan (12 p. Elof.) kannettiin niitä myös Koiviston festikiewarista. 6) Procenttirahat kauppiamiesten pääomista kannettiin ukaasin mukaan w. 1775 17 p. Toukok. — Satunnaisiin ruunun tuloihin lukee Langell: tullitulot, jotka kannettiin tullitaksan mukaan vuodelta 1782, ja paitfi sitä ne tulot, jotka olivat määrättyt ukaasisa 17 p. Syysk. 1782, ukaasisa 3 p. Toukok. 1783 ja wanhenmissa ukaaseissa 17 p. Maalisk. 1775 sekä 15 p. Soulok. 1763.

Nyt käännyimme Wuolan kirkoista ja kirkollisista oloista puhumaan.

Wanhin kirkko uhotaan seisoneen Äyräpään ja Wuolan järwen välillä Wuolan kylän kohdasja (15 wirstaa nykyiseltä kirkolta); milloin se muutettiin, ei tiedetä, waan sitte seiso kirkko nykyisen ro-

1) 1 Manttaali oli Langell'in mukaan semmoinen tila, jossa oli 18 „Tonnestellen“ tahi 8 $\frac{1}{16}$ desätiniä peltomaata kaikista 4 lajista (1 Tonnestelle luettuna = 14,000 ruotsin □ kynnärää eli 11,666 $\frac{3}{4}$ □ arsfinaa) ja paitfi sitä 870 puutaa wuotista niittykaswua sekä metsiä yhtä sushaa. Manttaalin pinta oli luettuna = 1,130 desätiniä eli 10 $\frac{1}{16}$ □ wirstaa.

mastikartanon länsipuolella, pappilan nykyisellä pellolla, riihen likellä; siinä näkyi vielä perustuksen jäännöksiä ja haudat tuntuivat, vaikka kaikki on nurmeltu tai pellon saraksi muutettu. Siihen paloi viimeinen kirkko, jota oli kohennettu 1735 (?). W. 1745 rakennettiin sitte matala, ahdas, yksinkertainen ristikirkko puusta somalle kummulle Kirkkojärven rannalla, misä nykyinenkin temppele seiso „honnain keskellä“. W. 1745 rakennettu kirkko oli maalattu sisältä; se tuli kohta liian pieneksi, kun väenluku karttui. W. 1760 siinä ei vielä ollut kunnollisia penkkiä. W. 1806 oli se jo parannuksen tarpeessa ja 1822 hyvin rappiolla, vaikka sitä edellisenä vuonna oli kohennettu. Kellojalat sanottiin 1822 vähän myöhemmin rakennetuiksi, kuin itse kirkko; ne kohennettiin w. 1822. W. 1828 tuumittiin jo rakentaa uusi kirkko. Muutamit tahtoivat järkiään rakentaa puusta, „ennenkuin metsät tyhkönä hamiäisivät“; toiset tahtoivat kerätä waroja kivi-kirkkoa warten. Päätös oli, että odoteltaisiin, kunnes „wapauswuodet“ kuluisivat 4 vuotta eteenpäin, jotta kerkeäisi saada parempaa tollua wastaisuudesta; sitte ruwettaisiin keräämään noin 5 ja 6 vuotta, niinkuin Galitzinin hovinhoitaja oli tahtonut, että järkiään tehtäisiin. (Wuodet 1826—1836 kutsutaan lahjoitus-mailla „wapauswuosiksi“). W. 1832 oli neljä vuotta kulunut; sentähden tuumittiin taas kirkon rakentamista, vaikka useimmat talonpojat olivat kowasti köyhtyneet edellisinä katuwuosina; asia lykättiin 6 vuotta eteenpäin, koska wapauswuodet silloin olisivat ihan lopussa ja frelsioikeus pääsisi tähteen maltaan. Wanhan kirkon lattia, laki ja parwet olivat jo niin kehnot, että rutisi jumalan palveluksen aikana; seinillä oli pöngöt, sillä alimmat hirret olivat ihan mädänneet. Uusi kirkko rakennettaisiin kivistä (harmaista kivistä ja tiilistä). Heinjokelaiset ilmoittivat, etteivät enää niin paljon, kuin Wuolalaiset, maksaisi Wuolan kirkkoon, koska heillä oli oma kirkko rakennettawana ja koska he waan $\frac{2}{3}$ vuotta käiwät Wuolan kirkossa; joka kolmas sunnuntai tuli pappi heidän omaan kirkkoon. Jo 1745 puytywät Heinjokelaiset kinkereisjä, ettei heidän tarwitsisi rakentaa emäkirkkoa, koska he jo yksinänsä olivat rakentaneet kappelikirkon. Sitä ei myönnetty, waan Wuolalaisten piti myös auttaa kohentamaan Heinjoen kirkkoa, kun tarwis tuli. — W. 1832 Heinäkuussa päätettiin, että Wuolan wanha kirkko shynättäisiin. Tuomiokapituli sekä läänin hallitus suostuivat siihen, että rakentaminen lykättäisiin wastaiseksi. W. 1838 Heinäk.

luopuivat Heinjokelaiset kaikesta penkki-oikeudesta Muolan kirkossa sillä ehdolla, etteivät enää turvitfisi ottaa osaa sen rakentamisessa, koska Muolalaiset eivät ensinkään auttaneet Heinojen kirkon rakentamiseen w. 1770. Muolan vanha kirkko shynättäisiin ja kustannusehdoitus uudelle kirkolle valmistettaisiin kewäällä 1839; arkitektina oli Lesfig. Kuvernööri antoi päätöksen uuden kirkon rakentamisesta 12 p. Kesäk. 1839. W. 1840 ruwettiin keräämään rahoja. Elokuussa 1840 päätettiin panna komitea toimeen, joka kirkonrakennusta warten keräisi rahaa, hankkisi rakennusainetta j. n. e. Katto laitettaisiin raudasta (w. 1832 ja 1838 oli jo päätetty, että kirkko olisi kivistä). W. 1843 päätettiin ottaa rakennusmestari; kustannukset ja ajot suoritettaisiin manttaalia myöten, päivätyöt samuittain. Odotettiin waan riitinkiä ja kustannusehdoituksia. Toukokuussa sam. vuonna tulikin keisarin wahwistama riitinki ja kustannusehdoitus. Samana vuonna hajotettiin rakennuskomitea, waan uusi pantiin toimeen Tammikuussa 1847. W. 1849 oli kerätty paljon aineita ja rahoja mutta kiwikirkkoa warten Muolassa. Koko kirkkotyö taukosi syyskuussa 1850, waan alkoi uudestaan kewäällä 1851. W. 1852 oli se walmis; vanha kirkko purettiin; se oli seisonut 107 vuotta. Heinjokelaiset käywt juttua, koska waativat korwausta siitä, että ottiwat osaa Muolan uuden kirkon rakentamiseen; asia on nyt homioikeudessa. Kun nykhyiset papit kuolewat tahi muuttawat pois, pääsee Heinojoki itsenäiseksi pitäjäksi.

Muolan sakastin winnillä löythy wanhan saarnastuolin jäänöfsiä. Yhdessä kuwelaudasfa on seuraawa kirjoitus: Befalningsman Peter Anderson Hammer, Maria Andersdotter Lillia hamer denna perebifstol förärat anno 1663. Sakastisfa on wielä pöydällä wanha punainen werkawaate, jossa on wuosiluku 1736. Wainitulla winnillä on kaksi raskasta kynttilän jalkaa, joisfa on kirjoitus: „E. S. Wägers enkja anno 1755“ ja kaksi suurta maalausta, toinen Catharina II:sen kuwa, toinen kreimi Tshernisheffin.

Kirkkomaan aituus laitettiin kivistä ja turpeista w. 1821, kun kirkkomaan oli laajennettu. Entisinä aikoina sai jokainen kaiwaa ruumiin maahan. W. 1848 sai pitäjän tuwan lämmittäjä katfastelun haudankaiwamisen yli. Ennen haudattiin kirkkoonkin, koska w. 1735 määrättiin eri-makset ruumiille, kuta lifemmäksi alttaria niitä haudattiin (20, 30, 40 ja 120 kop.). W. 1851 otettiin wainainen hau-

dankaimaja, jolle palkkasi määrättiin 1 kappa ruista täyfishaswuisesta ruumiista ja $\frac{1}{2}$ wiittätoista vuotta nuoremasta. Tämä määräns waiututti paljon kirkkomaan siwollisuuteen. Nykyisinä aikoina olisi vielä sanomista siitä, että kauppa käydään Jumalanpalveluksen aikana kirkonmaällä. Läheisissä pappilan torpissa myödään olutta, mettä j. n. e. ja läheisissä kujaisissa löytyy aina sipuli-, kauriska- ja katajaolut-kuormia j. n. e. — W. 1772 oli Rhyrylän taarasti Alexei Semenowitsch omin luwin asettanut kapakan pappilan maalle, misjä oli ollut papisesken puustelli (lähellä kirkkoa). Toisessa pappilan maan kohdassa oli toinen kapakka ja kaupapuoti, josta Jumalanpalvelus häirittiin. Asia lykättiin tuomiorowastilta kuvern. hallitukselle.

Jumalan huone ei suinkaan aina maaseuduilla ole niin puhdas sisästäkään, kuin pitäisi; siitä on usein muistutettu. Niinpähän ken. kuvern. Zakrewsky ja kapitulit siitä muistuttivat w. 1829 ja tuomiorowasti jo 1763.

Wanhin kirkonkello, joka on wähempi suuruudeltaan, on walettu Tukholmassa w. 1682. Mareunasassa on seuraawa kirjotus: „Gloria in excelsis Deo me fundebat Holmiæ Michel Bader“. Märeunasassa on: „Soli Deo Gloria anno 1682“. Myöhemmin on hankittu toinen suurempi kello Wenäältä, waan 1822 oli tuo 1682 walettu kello suurin Muolasassa; toinen vielä pienempi löytyi myös. Punnusjoesja kuuluu vielä olewan yksi kirkonkello, joka sinne lastettiin suurina jota-aikoina. — Kelloja soitetaan täällä wenään muodin mukaan, kieltä waan liikuttamalla. Ennen sai soittoa ken waan tahtoi, mutta w. 1835 otettiin wakinainen kellonsoittaja, koska kellot siten paremmin jäilywät. W. 1745 määrättiin luffarille ja suntiolle yhteen $1\frac{1}{2}$ kappa eloa siitä waimasta, ku heillä oli soiton kanssa ruumiille.

Wuoden 1811 lopussa määrättiin, että nämät feudut kuuluisi-
wat Porwoon piispan alle. W. 1812 1 p. Maalisk. taukoiswat fitte
wanhat wirkafunnat Wiipurin läänissä ja uudet alkoiswat waiutus-
taan. Seuraawat wirkafunnat ja wirkamiehet luopuimat pois: kuwer-
nöriwirka, warakuvernöri, kuwernementin hallitus, kameralihowi, Colle-
gium allgemeiner Fürsorge, guwernementin profuröri, aatelimarschalkki,
kouludirektori, Staatshalter, kamreerit ja sihteerit prowincial-kansliassa,
kreisrentmeister ja landtmeister, Wiipurin tuomiokapituli j. n. e.

W. 1812 5 p. Syysk. lähetti romasti Schroeder Wiipurisja tuomio-
kapitulille Porwoosja kertomuksen papispuustelleista, papistuloista j. n. e.
Wiipurin kontrahdisja ja 30 p. Syysk. sam. w. vastasi hän organif.
komitean kysymykseen asukkaitten siwehdestä, tawoista, taloudesta j. n. e.

W. 1811 23 p. Joulu. vanhaja lukua piti Porwoon piispa
Mopaeus ensikerta kinkerin Muolasja. Kappalainen sekä apulainen
oliwat sängen heikot opin puolesta, warsinin jälkimäinen, joka ei
ensinkään osannut haastaa latinaa. Pitäjän kokouksia oli siihen asti
pidetty harwoin. Luetteluita ei ollenkaan löythynt poismuuttaneista
ja pitäjään tulleistä, „koska niitä oli ollut niin wähän“. Wiipurin
kapitulin säännön mukaan 7 p. Maalisk. 1804 ei äpäwälasten äitiä
absolwerattu; he maksowat waan 50 kop. sakkoa ja admitterattiin
sittte. Riturgiasja ei ollut tapahtunut mitään sanottawaa muutosta.
Wenäläiset eiwät tahtoneet maksaa papeille aprakkaa maataloistaan ja
kauppaneuwos Dschin ei kahdeksaan wuoteen ollut maksanut papeille
mitään; piispa lykkäsi asian maalliseen oikeuteen. — Nämät tiedot
waan johteeksi. — Sumalanpalweluksesta wirkamme nyt wähäisen.
So wuoden 1763 kinkereisjä oli puhe niistä wallattomuuksista ja
sitätä epäjärjestyksestä, jotka wallitsiwat Sumalanpalwelusessa. Wuoden
1771 kinkerisjä määrättiin, että ewankeliumin saarnaa kuulusteltaisiin
kansalta niinä pyhinä, kun katekismussaarnaa ei pidetty. Wuoden 1797
kinkerisjä ilmoittiwat papit, että keisarillisina juhlina usein ei pidetty
saarnaa, senkuin rukousta waan, koska ihmisiä ei tullut kirkkoon. —
Ennen oli otettu 1 rupla ruumisjaarnoista, sittenmin 2; sitä katsot-
tiinfin kohtuulliseksi wuoden 1723 säännön mukaan. W. 1811 sanot-
tiin, että katekismusjaarnoja pidettiin 6 Muolasja, 2 Heinjoella wuo-
desja; samoin w. 1840; waan ennen vuotta 1779 ei Heinjoella
pidetty mitään katekismusjaarnoja. Kippikirkkoa oli joka sunnuntai,
paitfi rospuutan aikana ei. Wähintäkin 3 wiiikkoa jälkeen wiimekuu-
loitusta wihittiin nuoret parisunnat kirkosja.

Kirkkoraadin pöytäkirjat antawat monta tietoa pitäjäläisten
siweysoloista; 1820-luvulla wedettiin sen eteen usein walituksia tör-
keistä eripuraisuuksista, tappeluista ja haukkumisista perheen jäsenien
kesken, pienten lasten tutehuttamisesta (kuolijaksi makaamisesta); ilke-
ästä juoppoudesta j. n. e.; se todistaa, että elämä sekä kotona että
kotiseinien ulkopuolella oli sängen willi ja raaka. Runnioitusta wan-
hempia, appia ja anoppia kohtaan ei ollut paljon olemasja.

Uskollisuutta avioliitossa ei moitu kiitellä. Kylänwanhimmilla on ollut melkollisuutena walwoa tapojen puhtautta kylisään. W. 1797 oli jo joka kyläsä kylänwanhin, joka myöskin luki rukouksia kyläkunnalleen, walvoi perheitten keskenäistä sopua ja joka perheen jäsenten keskenäistä elämää, piti tarfalla filmällä arweluttawia naisia ja ilmoitti huomauksiaan papille, kehoitti kansaa uskollisuuteen halitusta kohtaan j. n. e. Se kehoittiwat myös kansaa lukemaan aamu- ja ehtoo-rukouksia; siitä oli Muolasja ollut paljon punhaa melkein joka tuomiokapitulini kinkerissä. Jo 1752 walittiwat papit, etteivät talonpojat tahtoneet noudattaa pappien käskyjä aamu- ja ilta-rukouksista. Se wäittiwät sitä waan pappien keksimäksi säännöksi. W. 1757 määräsi sitte tuomiorowasti, että luotettawia kunnan miehiä pantaisiin walwomaan sitä, että isännät aina lukiswät aamu- ja ehtoo-rukousta keisarinkin edestä ja 1760 jäädettiin, että ne isännät, jotka vielä oliswät siinä suhtein lewäperäiset, suljettaiisiin Herran ehtoollisesta. Mainittakoon vielä muutamia esimerkkejä menneen vuosifadan tawoista. W. 1740 ilmoitettiin tuomiorowastille eräästä pariskunnasta; mies oli tawoit-
tanut naista kirweellä ja weitsellä, koska nainen, miehen luulon mukaan, oli harjoittanut haureutta; nainen tunnusti waan, että hän herran hywän ajan oli istunut läwäwässä naineen taarastin kanssa, maitoa juoden. Rappia ei häneltä ollut syntynyt, waan mies muis-
tutti, ettei yhteisellä maantiellä koskaan kaswa heiniä ja että Mälkölän siat kylä syöwät lapsia, jos niille annetaan. Sama raaka mies oli paastosunnuntaina humalassa huutanut kirkossa; kun saarnaaja käski wiedä hänet mustaan kammariin, räähki hän vielä enemmän ja kiro-
si. — Luwaton lihallinen yhteys mainitaan tapahtuneen 1752. W. 1811 eli vielä yksi pariskunta wihkimättä yhdesä. — Kirkonmiehet saivat wanhuudesta 6 rupl. pantossa wuodessa. W. 1814 7 p. Maalisk. annettiin kapitulini kiertokirje, että kylänwanhimpia, ruotimestaria ja kirkonmiehiä asetettaisiin ja wuodesta 1851 oliwat kirkonmiehet alituiset jäsenet köyhäinhoidon hallituksessa. W. 1822 13 p. Elof. antoi maaherra Klinkowstöm kirjeensä rakennus- ja kylä-järjestyksen asetamisesta; se hywäksyttiin Muolan pitäjänkokouksessa 10 p. Marrask. 1822, koska se soweltui kuninkaalliseen kirjeeseen 21 p. Helmik. 1742. W. 1833 asetettiin täällä kylänwanhimpien sijaan oltermannia eli katkastelumiehiä (järjestystä ja siwoa warten); jofainen sai määrätyn piirin.

Lukutaito oli w. 1735 sellainen, että miespuoli osasi paremmin, kuin naispuoli, nuoremmat paremmin, kuin vanhemmat. Nuoret miehet osasivat katkismuksen ulkoa ja lukivat hyvin sisästä, waan naiset eivät osanneet kumpakaan, eivätkä hymärtäneet, mitä ulkoa osasivat. Niitten, jotka eivät opettaneet lapsiaan kotona, piti lähettää ne luffarille. W. 1752 sanottiin wanhoja aivan heikoiksi lukemisessa ja hymärtämisessä. Silloin oli äsken ruwettu noudattamaan Badmanin katkismusta. W. 1763 oli tawaaminen useimmilla kethno. Koska pitäjäläiset eivät tahtoneet ottaa koulumestaria, niin jätettiin lasten oppettaminen 1763 wastakin luffarin huostaan (kirkolain XXIV luvun XI ja XXXI pykälän mukaan). W. 1806 olivat nuoret heikommat lukemisessa, kuin tähsikasuiset ja vanhemmat olivat vastahakoiset lähettämään heidät opetettawiksi. W. 1811 janoi Mopaeus, että lukeminen muuten sujui jotenkin, waan lapset lukivat kethnosti sisästä. W. 1840 määrättiin kinkerissä, että koulumestarin piti kiertää ympäri pitäjää ja että ne lapset, jotka eivät ennen 12 vuoden ikää olleet oppineet lukemaan sisästä, lähetettäisiin luffarille. Ymmärrys oli useimmilla heikko. Jo wiimewuosisadan festiwaiheilla sattui toisinaan, että miehet oltuaan Wenään puolella työssä noin 7 vuotta, tulivat kotiin ihan taitamattomina; niin yksi mies 1745, joka oli ollut Peterhoffissa kowassa ruunun työssä. Hän ei 7 wuoteen ollut käynyt ripilläkään. Rahtireisut eivät suinkaan edistytäkään lukutaitoa. W. 1862 (1863) toimitti kappalainen Illberg, että pitäjän makasiinista myytiin 300 tyynyriä eloa; rahat lainattiin sitte ympäri pitäjää; korforahat kerättäisiin pitäjäkoulun asettamista warten. Ryyrylän herra Nasaroff lahjoitti 1,000 ruplaa; Galitzin ja Ristseppälän herra owat luvanneet paljon, waan eivät maksaneet. Nyt on kansakoulukasassa jo 7,253 markkaa. Kouluhuonetta waan on waiilla. Tuo summa oli alusta määrätty opettajan palkoittamiseen.

Kylänlukuja mainitaan kinkeripöytäkirjoissa ensikerran vuonna 1797; niitä pidettiin vuosittain ympäri koko pitäjää. W. 1840 oli 30 lukukuntaa; siihen asti oli waan 1 pappi käynyt kylänluwilla, senperästä 2 ja aifa-ihmisten piti ahferaa tulla saapuwille; rahtireisut olivat heitä estelleet; usein meniwätkin useaksi wuodeksi Wenäälle ilman papinkirjaa.

Rippikoulua pidettiin w. 1797 kerran wuodessa (syksyllä 3 wiikkoa). Jo 1752 sääsi kapituli, että eri luettelu rippilapsista asetet-

taisiin. W. 1806 pidettiin rippikoulua 2 kertaa vuodesa, miikko kowäillä, 2 miikkoa syysyllä, waan 1840 2 miikkoa sekä kowäillä että syysyllä, erikseen pojille ja tytöille, ja w. 1862 samoin. Eri laiskurienkoulua pidettiin paitsi sitä niille, jotka jo olivat iästyneet eivätkä vielä ripille päässeet. — W. 1797 kirjoitettiin rippiwäkeä lauuantaina; rippi tapahtui sunnuntai-aamulla. W. 1840 määrättiin, ettei enää saisi kirjoittaa rippiwäkeä sunnuntai-aamuilla. W. 1771 oli jo määrätty, että rippiwäen tutkistelu tapahtuisi lauuantaina konsistoriumin säännön mukaan.

Kirkonkassassa oli w. 1735 16 rupl. 46 kop.; siihen karttui rahaa haawiloilla, multarahoista, paarivaate-makjusta ja hautaamisesta kirkossa. Silloin löytyi 2 kirkkowäartiä („Inspectores“) ja 8 kirkonwaiwaista, jotka saivat elaketta kirkolta ja seurakunnalta; niitä oli seuraawina aikoina noin 6 tahi 7. W. 1763 säädettiin, että aina vuoden lopussa piti lukea kirkonkassan räkningit seurakunnalle. Samaa säädettiin 1806, koska sitä ei siihen asti ollut noudatettu. Kirkon tilikirjoissa ei löytnyt mitään vuosilta 1799—1803.

Rippirahaa maksoivat läksijäimet w. 1745 2 kop.; sen jälkeen kaikki 1 kop. — W. 1840 kannettiin kylänluwuisa 9 kop. pankossa joka ripillä kähwästä hengestä ja paitsi sitä oli wiini-elo kirkkowiiniä warten säädetty, waan w. 1811 ei tiedetty mitään wiini-elo-veroista; jokainen maksoi, kun ripille meni, 3 kop. Wiiniä ja oblaateja hankki rowasti miten hankkikin. Wasta w. 1839 luettiin wiini-elot wiini-kassaan. W. 1804 11 p. Tammi-k. tuli kunink. kirje, jonka mukaan sai ottaa rahaa (Muolassa ruukattiin 6 kop. pankossa) kaisilta pitäjäläisiltä, jos ei wiini-elot (täällä 2 tynnyriä rukiita, 2 otraa) piisajsi wiinin hankkimiseen. Joka ripille tulewasta ei saatu ottaa.

Koska kirkon tulot olivat vähäiset, määrättiin 1745, että, kun ruumiita haudattiin, suuremmasta kellosta maksettaisiin 4, vähemmästä 2 kop.

Köyhien hoidosta ja kassasta panemme tähän vähäisen. Organif. komitean kysymyksiin $\frac{17}{9}$ p. Toukok. 1812 wastasi Muolan rowasti, että kuuloituksia oli ilmestynyt köyhäinhuoneen rakentamisesta kirkon lähelle, waan ei läksijäinten ja löyhäin ihmisten ahdistamisesta. W. 1813 $\frac{9}{11}$ p. Souluk. antoi Steinheil sääntönsä kerjäämisestä, lasten- ja työ-huoneitten rakentamisesta; hän muistutti yleisön mieleen kunink. kirjeet 15 p. Kesäk. 1773 ja 26 p. Souluk. 1619; kunink.

wastausten papiston walitukseen 10 p. Maalisk. 1719; kiertokirjeen 20 p. Maalisk. 1733, maaherrain instruktionin 4 p. Marrask. 1734, asetusten kerjäämisen tauottamisesta 1 p. Lokak. 1741, vastausten talonpoikien walitukseen 16 p. Maalisk. 1739, kunink. säännön hospitaleista ja lastenhuoneista 11 p. Souluk. 1796, kunink. kirjeen säästetyistä pastoraleista 18 p. Marrask. 1783 ja kunink. julistukset 1 p. Syysk. 1766, 4 p. Toukok. 1785 ja 5 p. Souluk. 1788.

Swan Patašheff julisti Kuusan howista w. 1802, ettei kukaan hänen alamaisista saisi mennä kerjäämään vieraille läänille, waan piti heidän tulla Kuusan howiin elaketta saamaan. — Koska kerjäläisiä yhä waan karttui eiwättä asetukset waikuttaneet mitään, niin säädettiin 11 p. Huhtik. 1803, ettei kerjäläisiä maalta saanut tulla kaupunkiin. — Wuonna 1797 sanottiin kinkerissä, että köyhäin kasjan rahat jaettiin vuosittain pois, jonkatähden tilintekoa niistä ei tarwittu.

Heinjoella oli oma köyhien hoito. W. 1815 eiwät köyhät täällä vielä olleet jaettuina ruotihin; pitäjäläisiä hlytettiin sentähden noudattamaan asetuksia köyhistä ja laillisessa ajassa ilmoittamaan pitäjään muuttaneista hengistä, jota tähän asti oli laiminlyöty. W. 1796 10 p. Souluk. sääsi kiertokirje kuvernööri Tšerbatowin käskystä, että papit ilmoittaisiwat kaikki mieraat tulokkaat nimismiehelle. W. 1820 28 p. Maalisk. sääsi maaherra Walleen, että joka vuoden alussa pidettäisiin kokousta köyhäinhoidosta (heidän lukuisuudesta ja elakkeesta). W. 1821 1 p. Tammiik. pantiin sitte kaikkien köyhien nimet paperille; heidät jaettiin 3 luokkaan (ne, jotka saiwat tähdellistä elaketta, $\frac{2}{3}$ ja waan puolta). Katkastelumiehiä löytyi jo joka kylässä köyhäinhoitoa warten. Torpparit ja käsityöläiset hankkisiwat waan waatekappaleita ruotiköyhille; muihin köyhäis maksuihin heidän ei huolinut ottaa osaa. Omien pitäjäläisten sekä ulkopitäjäläisten kerjäämistä sekä Mustalaisien kuleksimista päätettiin tauottaa. W. 1822 oli köyhäruotien luku 42 Wuolasja, 11 Heinjoella. W. 1847 oli Wuolasja 44 ruotia, Heinjoella 9. W. 1847 31 p. Tammiik. hyväksyttiin täällä uusi köyhäishoidon sääntö (köyhäismaksuista). Sama sääntö hyväksyttiin Heinjoellakin, waikka se oli erityisenä köyhäishoitokuntana.

Wuonna 1800 sanottiin, että Wuolan rowastin tulot oliwat 1,335 rupl. 63 kop. (jos kaikki aprafat muutettiin rahoiksi). Organif. komitean kysymykseen $\frac{1}{2}$ p. Toukok. 1812 wastasi Wuolan rowasti, että rowasti- ja kappalaispuustellia löytyi. Pitäjäläiset toimit-

tiivat kaikki suuremmat rakennukset. Nowasti sai tertialisissa (edellisten tihuntisääntöjen mukaan) 68 tynn. (puoleksi rukiita, puoleksi ohria), joita enimmiten kannettiin rahoissa 1); 1 lehmän ruumisrahana joka talosta, misä niitä oli yli 6; köyhemmät antoivat lampaan, waikka 6 lehmää olikin; vielä köyhemmät wähän rahaa (32 tahti 64 kop.); wihkimisestä annettiin 16 kop. ja pari lintaita (eli 35 kop.). Waimojen kirkkoon ottamisesta annettiin 8 kop. Karjajhmmenekset olivat eloihi ja muiksi tarpeiksi muutetut. Nowasti sai joka talosta aprakkaa: 5 kappaa rukiita, 5 otraa, 5 kauraa ja warakkaammilta paitfi sitä fewättylwöksi 5 kapp. otraa, 5 kauraa; 2 leipää, lihaa, woinaulan joka lehmältä, herneitä eli papuja, willanaulan joka talosta, pella-wia, yhden päivätyön, 4 kop. pääsiäisrahaa joka talolta. Torpparit ja läfsijäimet y. m. tefiwät päivätoita ja maksoivat woita. — Kappalainen sai joka talosta: 5 kappaa rukiita, 5 otraa, 5 kauraa, 2 leipää, woinaulan joka lehmältä, lihaa, herneitä eli papuja, willanaulan, pella-wia ja yhden päivätyön. Torpparit, läfsijäimet y. m. maksoivat woita ja tefiwät päivätyön. Kappalainen sai ruumisrahat lapsista, jotka olivat 7 vuotta nuoremmat ja paitfi sitä 4 kop. kihlauksista ja maksun ristimisestä. — Luffarille annettiin 5 kappaa eloa joka kofonaisesta talosta wanhan tawan mukaan (eikä 3 kop. sawulta). Luffarin wirkaan pantiin seuraawien asetusten mukaan: kunink. reglementit 29 p. Lokaf. 1752 ja 14 p. Heinäk. 1773 sekä kunink. wastaus talonpoikien kaaritukfiin 29 p. Marrask. 1786. Luffarin palkka maksettaijfiin kunink. asetuksen mukaan, joka oli annettu 8 p. Helmif. 1681; niin ilmoitti maaherra 14 p. Toukok. 1834, kun luffari oli palkastaan walittanut. Wuoden 1760 kinkerisjä ilmoitettiin, ettei luffari saanut mitään ristimisestä, kirkkoon-otosta, häistä ja hautauksista, niinkuin muissa pitäjisjä, koska Wuolalaiset muuten maksoivat luffarille runsaammin. W. 1812 sanottiin, että luffariksi pyrkiwiltä „myöhempinä aikoina“ oli waadittu taitawuutta firurgiasja. W. 1828 18 p. Toukok. päätettiin kofouksessa, että luffarin tulot muutettaijfiin. W. 1829 12 p. Heinäk. sopiwat Wuolalaiset papispalkoista seuraawaisesti: Nowasti sai deputat'ia (64 t. 2½ kapp. eloa) ruununwoudilta Rymen kihlakunnasja; seurakunnalta 35 t. 15½ kapp. rukiita, 39 t. 14½ f. otria, 38 t. 14½ f. kauraa, jotka maafirjan

1) Difeestäan 62 tynn. 1½ kapp.; 6 tynn. oli firkon wiini-eloa.

mukaan jaettiin talojen vanhoja manttaalia myöten; 2 leipää joka talosta muutettiin 2 ruiskapaksi, jotka summasa nousewat 13 tynnyriin 17 kappaan. Pellawat ja hamput, joita siihen saakka oli maksettu muutama sitoma joka talosta, suoritettiin nyt yhteensä 1 tynnyrillä 14½ kapalla otraa, 1 tynnyrillä 14½ kapalla ruista ja 2 tynn. 15½ kap. kauraa. Lihaköntin sijaan joka talosta maksettaisiin 1 kappa ruutiita ja ½ f. kauraa; elomakset jaettaisiin vanhoja manttaalia myöten. Kapat herneitä eli papuja joka talolta luettaisiin yhteen ja jaettaisiin manttaalille. Joka talosta annettiin 1 \mathcal{R} kaloja ja 1 \mathcal{R} wiloja niinkuin ennenkin. Joka lehmästä 1 \mathcal{R} woita; joka talosta 1 päiwätyö ja torpparilta, läfsijäimiltä sekä käsityöläisiltä joka ruokakunnasta 4 jalkapäiwää rowastin ruoassa. Joka päiwä woitiin suorittaa 1 ruiskapalla. Pääsiäisrahaa 1½ kop. joka ripille käyneestä hengestä. Ne, joilla oli vähemmin, kuin 6 lehmää, antoivat ruumisrahaa 84 kop. Muista täyfsikaswuisista talon ihmisistä maksettiin ruumisrahaa 42 kop., waan torppareista, läfsijäimistä ja käsityöläisistä 21 kop.; 11—15 ikäisistä lapsista 11 kop. — Morsianten kuuloituksesta 11 kop., wiikimisestä 14 kop., kirkkoon-otosta 10 kop. hop. Veroitettu mylly, jolla on 15 ruplaa wuotista ruununweroa, maksoi kuin 1 manttaali. — Kappalainen sai eloa kuin rowastikin; 2 leipää; lihaköntin, pellawaa, hamppua joka talosta, eloiksi muutetuina; papu- eli herne-kapat jaettaisiin manttaalia myöten; willedanulan joka talosta; joka lehmästä 1 \mathcal{R} woita; joka talosta 1 päiwätöön; joka ruokakunta torpparia, läfsijäimiä ja käsityöläisiä suorittaisi 2 jalkapäiwää kappalaisen ruoassa. Lasten ristimisestä 6 kop.; ruumisrahaa — 11 ikäisistä lapsista 11 kop. Myllyt maksoiwat kuin rowastille. Pitäjälle lähdestä sai pappi 25 kop. hop. paitsi kyhbin; köyhien ei huolinut maksaa. Kalastus oli vähäpätöinen; sentähden ei maksettu kalatihuuntia. — W. 1842 18 p. Synsk. oli kokous, jonka tuom. kapit. 1 ja 15 p. Kesäk. ja kubernööri 8 p. Kesäk. ja 8. p. Elof. oli säätänyt, koska Heinjoen asukkaat oliwat anoneet kapitulilta saada wakinaisen papin. Muutamamat ehdoittelimat, että kaikki kylät jäisiwät yhdeksi seurakunnaksi, jolle pantaisiin 2 kappalaista; siihen suostuiwat Heinjokelaiset. Wäkiluku Wuolassa oli silloin 6,917; Heinjoella 1,904. Wuoden 1829 sowitz papismaksuista tarkasteltiin nyt Heinjokelaisiltakin 2 p. Lokak. 1842. Heinjokeen luettiin seuraawat kylät: Heikurila, Koprala, Kurwila, Kämärä, Kääntymä, Lahdenperä, Wähäpero, Pih-

Kala, Hilpula, Pirilä, Nistjeppälä, Nättölä, Savastila, Tuokkola, Wampala. Nämät maksaisivat vuosittain toiselle kappalaiselle joka vanhasta manttaalista: 6 sylvä sekanaisia polttopuita (joka halko 3 waakkaa pittä), 60 Rk luhtaheniä, 12 kupoa ruisolkia (joka kupo 1 kynnärä läpimitaten); laidunta sai kappalainen talonpoikien laitumilla ja kalastusoikeutta heidän järvisä (waan ei nuotalla).

W. 1843 22 p. Kesäk. annettiin keisarill. resolutioni papistulojen suorittamisesta Nuolan seurakunnassa ja 14 p. Tammit. 1844 päätettiin tarkemmin, miten noille 2 kappalaiselle maksettaisiin; koko seurakunta jaettiin kahteen kappalaiskuntaan, kumpainenkin maksaen yhdelle kappalaiselle. — Wointanto on hywin epätasaisesti jaettu kappalaisten kesken, jotta Heinjoen pappi kantaa woita suuresta osasta emäseurakuntaakin, vaikka se osa seurakuntaa aina käyttää emäkirkon pappeja.

Suntion palkka on kappa ruista joka talosta, olkoon suurempi tahi vähempi. — Koulumestari sai 1820-luvulla vuosittain kappan ruista joka talosta.

Papispuustellista liitämme tähän muntamia historiallisia tietoja. Djala luettiin vanhaksi kappalaispuustelliksi maaherra Conr. Gyllenstjernan kirjeen mukaan 18 p. Heinäk. 1672. Se sai vuoden 1681 kommissionissa lisäksi $\frac{1}{2}$ weronm. Passilassa ¹⁾).

Kaksi manttaalia Kirkkojärwellä mainitaan Nuolan papispuustellin alla ensikerta vuoden 1679 maafirjasja.

Nyt seuraa luettelu Nuolan papeista.

Kirkkoherrat:

Henrik Mækerland pappi Eurepe'ssä, teli, sairaana ollessaan, runsaan testamentin, joka on todistettu oikeaksi 1445. Siinä lahjoetaan Raantalin luostarille (600 markkaa ja 19 markkaa Nuotin Tukholman rahaa), harmaitten welsjen luostarille ja Glaran luostarille Tukholmassa, Tukholman kaupunkikirkolle („byokirkio“) ja spitalille, Lundbyn kirkolle, eräälle pyhän Johanneksen kumalle („bilaethe“) Eurepe'ssä, Fransiskanein luostarille ja spitalle Wiipurissa, Turun

¹⁾ Lisäyksenä Walljärwen pitäjän kertomukseen woisi tässä mainita, että Wallj. kappalaispuustellille annettiin w. 1698 lisäksi $\frac{1}{2}$ weronm., $\frac{1}{2}$ mantt., 1 talo (maaherra And. Vindehjelmin resolut. 28 p. Maalisk. 1698).

piispalle, ruskea nuttu ketunnahan punhilla („bruna kjortiln med ræff-ffins benlingha“) Eurepen kappalaiselle Torbhille, Holmger pojalle („swen“); kaitille welassa olewille Eurepesa ja Karjalassa annetaan welat lahjaksi, jos köyhiä owat; Kivennawan, Uuden kirkon, Eurepen ja Wiipurin kirkoille, mustien weljien luostarille Wiipurissa ja sielukuorille Tukholmassa annetaan vähemmät welat anteeksi. Seuraawat kalut oli hän saanut edeltäjältänsä: I hewoisen, VI lehmää, II tynnyr. olutta, X „diffar“ (?), III wiikatetta, II „waar ardher“ (?), III pannia maltaita ja I kattilan („kaetil“). (Katsjo Arwidsonin „Handlingar“ III 63—68 ja Alianderin „paimenmuistoa“).

Henricus Nicolai 1545—1564.

Mårten Henrici, aegrepensis, edellisen poika, kirkkoherra Helgefors'issa, toimitti täällä papin wirkaa isän eläisä wuodesta 1562 saakka ja sai piispa Erik Herkepaei kutsumuskirjan Nuolan kirkkoherruuteen sekä Majesteetin wahwistuksen 13 p. Heinäk. 1573 ynnä Peippolan talon Ruusan kylässä, josta toki piti maksaa weroa. Hän näyttää olleen lewotonta luonnetta, koska hän Wiipurin kaupungissa sakoitettiin (1580) 20 markalla siitä, että hän wäitti erään Wiipurin raatimiehen walapatturiksi eikä mahtanut sitä todistaa. Muista wirheistä pantiin hän wiralta pois ja sai jälkeisen 1583, waan häntä nuhdeltiin vielä ja sakoitettiin sekä tuomittiin wankeuteen, koska hän oli herjannut sitä kuninkaan kirjettä, mikä määräsi hänen jälkeisensä Nuolan kirkkoherraksi, „markaankirjeeksi“, juonut wiinaa kirkossa, rikkonut kotorauhaa woudinkirjurin Heikki Matinpojan luona, ei tehnyt tiliä siitä puolesta, joka ruumisrahoista oli tulewa kirkolle ja oli tehnyt wäkiwaltaa jälkeiselleen. W. 1585 koetti hän pyhyntökirjeellä kuninkaalle saada wirkansa takaisin; se on seuraawaa sisältöä¹⁾: Armollisin kuningas! Minä köyhä palwelija rukoilen nöyrimmästi kuninkaallista majesteettia, että kunink. majest. suopeasti tätä halpaa anomuskirjaani hyväksyisi. Minä köyhä palwelija olen ollut ansaitsematon kirkonpalwelija Helgefors'in kirkossa Eurepä'ssä 23 wuotta, niinkuin Erik kuninkaan kirje, annettu anno 1565 sekä teidän majesteettinne kirje, joka on annettu anno 1573 sekä Wiipurin piispan mag. Eriki Herkepaei kirjoitus osoittawat, että minun olisi pitänyt saada nautita ja pitää yllämainittua seurakuntaa isäni kuo-

¹⁾ Katsjo Arwidsonin „Handlingar“ X 204—207.

leman jälkeen samoin, kuin teidän Majesteettinne rakas herra isä, kaikkein autuaallisin Rüstaa kuningas soi ja jätti ennen mainitun seurakunnan isäwainajalleni, Henricus Nicolai, koko hänen elinkaudeksi j. n. e. Mutta, armollisin kuningas, nyt olen minä köyhä palvelija 2 vuotta takaperin kadottanut tuon papispaikan ja se on tapahtunut pahojen myrkyllisten ja ilkeitten ihmisten toimesta sekä walheesta, joiden parwessa yhä on nimitetty Bengt Arwidsson Kätsfalmessa; he owat, näet, petollisesti walittaneet ja walehdelleet Rankaan herralle, Henrik Klauvpojalle, että minä olisin juonut wiinaa kirkossa sillailkaa kuin „tidegården“ pidetään, jota he eiwät koskaan funnialla ja todella woi todistaa. Sitä wasten on minulla muassa rehelliisten ja hyvien miesten todistus ja wahvistettu tunnustus, jotka tätä owat tutkineet, nimittäin Matti Laurinpoika, Wiipurin linnan käskynhaltija, Hannu Bertelinpoika, joka on käskynhaltija Eurepä'n kihlakunnassa ja Saakko Bertelinpoika, käskynhaltija Raporjan läänissä Inkerinmaalla. Edellä mainittuin hyvien herrain tunnustuksesta nähdään, miten minä köyhä palvelija olen käyttäinnyt wastamainitussa papiswirassa.

Paitfi sitä olen koko nuoruuden aikani oleskellut mainitusfa seurakunnassa, jonka asema on ihan rajalla, missä Tuomas Tepponen asuu; siellä olen usein, wihollisten ryöstäessä ja polttaessa, kadottanut kaikki omaisuuteni ¹⁾, jota olin säästännyt ja jolla olisin woinut elää wanhuuden päiwinä. Sotawäki on myöskin aina paljon festinnyt ja kähnyt luonani, kun sota-aika kesti, jonkatähden minä nöyrimmästi rukoilen, että teidän kunink. majesteettinne Jesuksen Kristuksen nimen tähden ja teidän kunink. suosion sekä armon tähden olisi minulle awullinen, jotta jälleen saisin seurakuntani, koska minua siellä on käytetty kaikki nuoruuden päiwäni. Mutta jos minun nyt wanhoilla päiwilläni täytyy luopua leiwästä ja toinen nuorukainen, joka on ollut oppilaani (nimeltä Henricus Johannis Karhuin), astuu sisään ja ottaa leiwän minulta, niin tietää Sumala korkeudessa, kuinka oikein minulle tehdään.

Armollisin kuningas! Minulla on samassa pitäjässä ollut $\frac{1}{4}$ weroa maata (nimeltä Peippola Kuusan kylässä) ja Wiipurin pitä-

¹⁾ Herra Wärten, kirkkoherra Muolasfa, sai 17 p. Heinäk. 1573 Peipolan tilan wapaaksi. Hän maksoi waan wuotijesti sääntöweroa („stadgaskatt“) 4 panna ruista 4 panna maltaita ja 1 lampaan. Senaat. arkisto.

jäsä $\frac{1}{4}$ weroa (nimeltä Watikini), jota maata köyhän waimoni wanhemmat wanhuudesta owat wiljelleet ja josta he owat maksaneet werot; mutta nyt sodan aikana on sotawäki köyhittänyt samaa $\frac{1}{2}$ weronmaata, jotta se on melkein autio, jos en minä saa mitään apua. Sentähden täytyy minun rukoilla, että saisin jotakuta wapautta ja helpoitusta mainitulla maalla, kunnes vähäisen warmistuisin, niin paljon ja niin kauaksi, kuin majesteetti sallii. Sitte tahdon kyllä kaiken woimani mukaan suorittaa teidän majest:lle werot ja ulosteot, jotka siitä owat maksettawat. Tahi pidän minä wakinaisen miehen ja hewoisen waltakunnan wiholdisia vastaan tuolla rajalla Tuomas Tepposen lipun alla, jos majest. sitä sallii.

Armollisin kuningas! Minä köyhä palwelija olen kaukaa ja olen wiipynyt ja oleskellut täällä wiifi wiifkoa, jottei ole mitään, millä pääsisin kotiin; antakaa sentähden armollinen, laupias vastaus j. n. e.

Martinus Henrici.

Martinus Henrici sai jonkun ajan kuluttua wirkanja jälleen, sillä 1593 oli hän taas pastorina Muolasja ja siitä lähtien wuoteen 1608 asti.

Henricus Johannis Karhu oli pastorina silläikaa, kun Martinus Henrici oli wiralta pois 1583—1691.

Paulus Johannis 1610—1612.

Andreas Thomae Bentzelius, ennen kappalainen täällä, kirkkoherrana 1612—1618; sai 1616 10 p. Tammiik. kunink. kirjeellä 6 tynn. eloa palkan parantamiseksi.

Gregorius Henrici Karhu, ennen kappalaisena täällä, kirkkoherrana 1622—1658. Ylämainitun poika.

Ericus Matthiae 1660—1661.

Andreas Johannis Forsman 1663—1671; kuoli 1671.

Arwid Forstadius, teologian lehtori Wiipurisja; Wuola hänen annexina 1669—1679.

Aaron Koselius 1682—1724.

Anders Johan Cajander, ennen kappalainen täällä; kirkkoherrana 1724—1742. Kuoli 18 p. Huhtik. 1742.

Mårten Platzman. Saki tätä paikkaa, kappalaisena Pyhäjärwellä ollessaan, Justit. collegiumisja, ennenkuin konfistoriumi kerkesi julistaa paikan awonaiseksi ja sai collegiumilta suosiolauseen;

mutta Wiipurin konsistoriumi, jonka mielestä Platzmanilla ei ollut semmoisia ansioita ja tietoja, kuin kilpahakijoilla, ei pannutkaan häntä waaliin. Siitä syystä sääsi collegium, että Narwan kaupungin konsistoriumi tutkisteli Platzmanin tietoja, joka tapahtui 14 p. Kesäk. 1743 ja Consist. Narwense julisti, että hänellä in exegesi, theologia thetica et polemica et historia ecclesiastica oli semmoisia tietoja, että häntä voi pitää selwänä pappina. Koska lahjoitusherra, freimi Tschernischeff paitti sitä anoi Platzmanin kirkkoherraksi Muolasassa, niin nimitti Just. collegium hänet siksi 21 p. Kesäk. 1743; Wiipurin konsistoriumi sai nuhteita. Platzman kuoli 9 p. Lokak. 1770.

Johan Petri Strählman pääsi kirkkoherraksi täällä 7 p. Syyskuuta 1772, rowastiksi 1773, tuli Wiipurin tuomiorowastiksi 1792.

Michael Wirenus, ennen kappalaisena täällä, kirkkoherra 1793, nimitettiin rowastiksi 1796. Kuoli 1801.

Alexander Sundblad, ennen kappalaisena täällä, kirkkoherra 1802, nimitettiin rowastiksi 1812. Kuoli 25 p. Lokak. 1815.

Jakob Alexander Strählman pääsi kirkkoherraksi 5 p. Toukok. 1819 ja muutti pois 1820.

Johan Wilhelm Strählman tuli kirkkoherraksi 11 p. Helmik. 1822, rowastiksi 1830. Kuoli 18 p. Maalisk. 1834.

Fredrik Johan Strählman tuli kirkkoherraksi 31 p. Lokak. 1835, rowastiksi 1845. Kuoli 28 p. Syysk. 1846.

Nils Wilhelm Åberg tuli Muolan kirkkoherraksi 26 p. Tammi. 1848. Kuoli 22 p. Kesäk. 1858.

Johan Matthias Hackzell nimitettiin kirkkoherraksi Muolaan 1859, tuli paikalle 1862. Kontrahtirowasti nuodesta 1862 saakka.

Kappalaiset:

Thord mainitaan Mæderlandin testamentissa 1445.

Axillus Henrici 1593—1601; lähetettiin w. 1598 Käkiälmen lääniniin, johon oli karannut paljon Suomen talonpoikia. Hänen toimeksi pantiin houkutella heidät takaisin Ruotsin waltakuntaan.

Andreas Thomae Bentzelius 1607—1608.

Gregorius Henrici 1614.

Andreas Matthiae Koldi 1638.

Claudius Samuelis Molander 1648—1663.

Georgius Jacobi 1665. Oli 1675 kuolleena.

Johan Thoranius 1677—1682.

Peter Fabritius 1682—1694.

Johan Kōhianus 1697. Kuoli 1702.

Henrik Paulinus kappalainen täällä 7 p. Heinäk. 1702.

Ennes („Biografiska minnen af Carl XII:s krigare“, ensim. osa, siv. 692) sanoo: Paulus, — —, pastori „Mälasta“ Suomen maassa, oleskeli wankina Wladimirissa, josta hänet laskettiin kotiin w. 1714.

Anders Cajander vuoteen 1724.

Urenius 1732 ja Weßman 1737 taisivat olla wiran toimittajia. Nicolaus Weßman sai 1740 kinkerissä nuhteita juoppoudesta ja laiskoudesta.

Johan Hoffrén muutettiin Kivennawalta tänne ilman omaa hakemusta 1739 wanhän kirkkoherran awuksi. Määrättiin Parikkalaan 1743.

Henrik Johan Cajander 1745—1759.

Karl Anders Neglid 1760; kuoli 1778; sai kiuuloisuuden tähden apulaisen 1776.

Alexander Sundblad 1780—1802.

Gustaf Adolf Hornborg 1803—1821, jolloin hän kuoli 6 p. Kesäk.

Karl Alexander Sundblad tuli kappalaiseksi 22 p. Toukok. 1822. Kuoli 28 p. Elof. 1823.

Anders Kenwall tuli kappalaiseksi 11 p. Elof. 1824. Panttiin irstaisuudesta howioikouden tuomion kautta pois wiralta 14 p. Lokak. 1841.

Henrik Axel Berner 31 p. Heinäk. 1844—1849.

Daniel Kristjan Hirn 20 p. Maalisk. 1850—1856.

Obert Theodor Illberg tuli kappalaiseksi 29 p. Heinäk. 1857.

Seuraamia wenään pappeja Rhyrylässä luetellaan: w. 1765 ja 1775 Wasilei Tarasiew; w. 1780 Wasilei Swanow; myöhemmin Michaël Marionoff; Swan Dremetsky; Mikolai Floroffsky, joka tuli tänne 1850.

Kerettiläisistä lainaamme tähän muutamia tietoja Aflanderin mainiosta teoksesta. Kontu-nimiset welskiset (Kivennawalta) Iewitti-

wät 1830-luvun lopulla oppiaan Muolaankin (Lehtokylään, Ylämaa-
han, Wuotjärvelle, Sattulaan ja Dinalaan). Walfjärweläinen M.
Siwonen hankki myös itselleen oppilaita Lehtokylästä. Wilppi Kirja-
wainen (synt. 1825) oli mainio kerettiläinen Muolassa, joka matkus-
teli Inferinmaallakin ja sepitteli hengellisiä wirsiä (weisuja). Hän
oli 1844 kerran „ulkona itsestänsä“ Walfjärwen kirkossa ja tuomit-
tiin julkiseen kirkkosakkoon. Hän rupesti sittemmin wihaamaan ja hyl-
käämään Ronnun oppia. Mikko Paawonpoika Koisti (synt. 1826)
ja Tuomas Ataminpoika Poutiainen (synt. 1820) luopuivat myös-
kin viimein kerettiläisten seuroista, joissa heitä oli pidetty arwossa.
Hein saivat sakkoa luvattomista yhtymyksistä. Pietari Helganpoika
Ulmainen (Mäntyharjun pitäjämästä) on suutarina ja torpparina oles-
kellut Muolassa. Hän jatkoi Kontu-weljesten toimia täällä (1855),
kun nuot eiwät enää julkisesti julenneet sitä tehdä. Nimismies ajoi
hänet pois pitäjämästä (1856), waan sittemmin on hän tullut takaisin.
Kirkkoherra W. Åberg karkoitti Kontu-weljekset Muolasta 1850; sitte
wasta 1855 saivat kerettiläiset Ulmaisjen johtajaksi. Dinalasta oli
kerettiläisyys jo häwinnyt w. 1856 ja muissa kylissä alkoi se sitte
wäheta.

Ennen annettiin papeille monenlaisia toimia, jotka eiwät juuri
papiwirmaan kuuluneet, waan sittekin heille uskottiin, koska he par-
haiten woivat waiwuttaa talonpoikien mielialaan. Niin rokonpanokin.
W. 1798 asetettiin Wiipuriin rokonpano-huone, johon jokainen sai
tuoda lapsia (wähintään 3 vuoden ikäisinä). W. 1804 julistiwat
konfistoriumi, sotakubernööri Meijendorff, Suomen puolinen kubernem.
hallitus ja siwiilikubernööri Orraeus kehoituksia rokonpanon edistyt-
misestä. Rowasti Wolter Pyhäjärwellä oli osoittanut jaloa isänmaan-
rakkautta siinä astassa. Hywä olisi ollut, jos joku olisi ryhtynyt kirje-
waihtoon keisarill. ekonomianseuran kanssa Pietarisssa. W. 1805 an-
toi Suomen lääkehallituskin (finl. medic. förwaltn.) oswiittoja rokon-
panon toimittamisesta. W. 1805 11 p. Resäf. sääsi Suomen siwiili-
kubernööri, waltaneuwas Emin, että papit 2 kertaa wuodessa lähet-
täisiwät luettelon Suomen lääkehallitukselle niistä, joihin papit, sun-
tiot ja koulumestarit oliwät panneet rokkoa. W. 1810 pantaisiin
komiteoita toimeen rokonpanon lewittämistä warten; niihin walittiin
pappejakin ja heille annettaisiin tarpeellisia tietoja. Komiteoita ase-

tettiin kuvernementti- ja „Kreis“-kaupunkeihin; niitten vaikutus alkaisi 1 p. Tammit. 1812. Kuvernööri oli komitean päämies kuvern. kaupungissa; „kreis“-aatelin esimies Kreis-kaupungissa. Joka komiteaan koeteltiin saada joku lääkäri. Ransa oli ensin ollut vastahakoinen rokonpanolle, waan taipui sitte. W. 1814 pantiin Nuolasja (Tammit. — Kesät.) rokkoa 140 henkeen. W. 1828 11 p. Marrask. tuli fenaatista kapitulin kautta kehoitus papeille edistyttämään rokonpanoa. Samasta asiasta oli keisari antanut säännön 17 p. Helmik. 1825. W. 1830 waativat keisari ja konsistoriumi papeilta selitystä, koska piirilääkäri Hornborg oli shyttänyt Nuolan, Koiviston, Uuden kirkon ja koko Wiipurin ja Haminan piirin pappeja huolimattomuudesta rokonpanon lewittämisessä, jonkatähden talonpojat oliwatkin wasta-hakoiset.

Ennenkuin peräti jätämme kirkolliset olot, mainitsemme vielä erittäin Heinjoen kirkollisista seikoista. W. 1728 kutsutaan Heinjokea jo kappeliksi. W. 1740 mahtoi kumminkin Heinjoella jo olla oma temppele, sillä sen vuoden kinkeripöytäkirjassa puhutaan eri-hautaus-paikoista Heinjoen kirkossa (ne maksoivat aika-ihmisille 32 ja 20 kop., lapsille 16 ja 10 kop.) ja w. 1735 oli jo eri kinkeri Heinjoella (Helmikuussa). Wuoden 1763 kinkerissä sanottiin, että Heinjoen ainoa kirkonmies, jonka huostasja kirkko, kirkon kassa ja waiwaisrahat oliwat, vuosittain saisi kirkonkassasta 6 rikkiä riikinrahassa.

W. 1770 rakennettiin Heinjoelle ristikirkko puusta, jota sisältä maalattiin; se kohennettiin 1821. Aituuks kivistä hautausmaan ympärillä rakennettiin myöskin 1821. Kellojalat seisowat erikseen. Tämä kirkko seisoo Lahdenperän freskimaalla Wuoksen lahden lähellä (Lahden nimi on Kaltawesi). Se rukoushuone, joka ennen vuotta 1770 löytyi Heinjoella, seisoi wäihäisellä Kirkkosaarella, $\frac{1}{2}$ wirstan päässä nykyiseltä kirkolta. — Wuoden 1771 kinkerissä Heinjoella puyhi eräs talonpoika muutamia etuja, koska kirkko seisoi hänen maalla, waan muut selittiwät, että kirkko seisoi kylän yhteisellä maalla. Hautauspaikoille uudesja kirkossa pantiin 1771 samat hinnat kuin emäkirkossa w. 1735. Heinjokelaiset wäittiwät silloin (1771), että Kaukulan, Paakkolan ja Wuosalmen kylät myöskin wauhuudesta kuuluwat heidän kirkkokuntaan, jonkatähden heidän pitäisi rakentaa Heinjoen kirkkoa, waikka nyt oliwat wetägneet emäkirkon alle. Muutamat siitä seudusta kotoisiin wäit-

tivät vastaan. Vanha mies wakuutti, että Paakkolan asukkaat wähintäkin ennen oliwat rakentaneet kirkkoa Heinjoelle ja että he rospuutan aikana hautasivat ruumiinsa Heinjoen kirkkomaahan. Jos ei heitä otettu lukuun, oli Heinjoella waan 30 taloa. Asia lykättiin maallisen oikeuden ratkaistawaksi. — W. 1835 päätettiin kokouksessa hankkia uusi kirkonkello Heinjoelle, koska wanha oli halennut.

Kun Heinjoelle oli rakennettu rukoushuone, pitivät Muolan papit stellä Jumalanpalvelusta joka kolmas sunnuntai. Ensikinkerisä, jotka täällä pidettiin, mainitaan tavallisesti jonkun Teologian opistolaisen („studiosus“) (Platzman, Cajander, Rajalén j. n. e.) saarnanneen. Heinjokelaiset saivat walita kappalaisen Muolaan, koska konsistoriumi vuoden 1745 kinkerisä kyshi, ketä halusivat. He walitsivat silloin Henr. Joh. Cajanderin (Teol. oppilas), „koska hän oli entisen kirkkoherran poika ja hänen äiti sekä siskot oliwat köyhii“. Häntä huusivat sitte Muolalaisetkin. Vuoden 1771 kinkerisä walittiwat Heinjokelaiset, että Jumalanpalvelusta niin harwoin pidettiin heidän kirkossa. Se tapahtui siitä, että kirkkoherra oli niin kiuuloinen. He pyysiwät myöskin että Muolan pappi olisi heidän luona koko joulujuhlan, heluntai-ajan ja pari rukouspäiwääkin ja ylimalkain useammin, kuin ennen. Tuomiorowasti myönsi ja kehoitti pappeja tarkasti sinne joutumaan. Vuoden 1779 kinkerisä ilmoitettiin, että Paawali Jäppin oli luenut postillasta ja pitänyt rukouksia niinä sunnuntaina, jolloin emäkirkolta ei tullut pappia. Tuomiorowasti ehdoitteli sentähden, että hänelle annettaisiin ruiskappa joka ruokakunnasta sillä ehdolla, että hän myöskin opettaisi lapsia lukemaan, koska he tawasivat kehnosti; siihen suostuttiin. Emäkirkon papit oliwatkun nyt useammin olleet Heinjoella. W. 1797 sanottiin, että Heinjoella oli oma koulumestari, joka, pappien poisollessa, toimitti Jumalanpalvelusta. Vielä vuonna 1840 pidettiin Heinjoella waan 2 kattismussaarnaa woodesa, waan ahtisaarvoja täydeltään. Sinä vuonna pahaksui myöskin piispa sitä, että Heinjoen kirkon tienoilla ei ollut mitään kortteeria, ei pitäjän tupaakaan papille, kun hän joka kolmas sunnuntai tuli 36 wirs-tan päästä. Hän sanoi myöskin, että koulumestarin Mikonpäiwästä Wapunpäiwään saakka piti kylissä opetella lapsia; koska työtä siis karttui, lisättiin palkkaakin. (Silloin oli Heinjoella 33 taloa). Kortteerin rakennuksesta oli sitte kyshymystä ja siitä muistuteltiinkin, waan 5 p. Souluf. 1841 päättiwät Heinjokelaiset, ettei rakennettaisi mitään

suojaa papille, waan hyrryä maksettaiſiin wuoſittain 1 kappu rukiita ja 1 otria joka kokonaiſeſta taloſta, kunnes Wuolan kappalainen kuoliſi, jolloin Heinjokelaiſet aiſoimat anoa oman papin. Kaukila, Raſkola, Mätkölä, Pöllätkälä, Paakkola ja Wuosalmi ſilloin myös erotettaſiin emäkirkolta. Papiſpuuſtelli rakennettaſiin kapteini Grotenfeldtin maalle (Rättölän ja Piſkalan kyläſä) $2\frac{1}{2}$ wirſtan päähän kirkolta. Grotenf. ei waatinut mitään lunuſtuſta. Lokakuuſſa 1841 pantiin kappalainen Kenwall wiralta ja ſitte pyhyſiwät Heinjokelaiſet oman wakinaifſen papin (Grotenfeldt ja Lindberg oliwat aſian-ajajina). W. 1843 julitſtettiin Heinjoki kappelikſi. W. 1842 rakeniſiwat Heinjokelaiſet papiſpuuſtellin. — Kappalaiſina omat täällä olleet: Dawid Ellund; tuli kappalaiſekſi 31 p. Heinäk. 1844. Kuoli 1863. Karl Adolf Streng, kappalainen wuodeſta 1864.

Lukutaitoa kiitetään ylimalkain hywäſki jo enſikintereisäkin. W. 1752 mainitaan Badmanin katkismuſta käytettyä. Siihen ſaakka oli waan Lutheruſſen käytetty. W. 1771 ei Heinjoella vielä ollut luffaria eikä kouluſteſtaria, jonkatähden wanhemmat opettiwat itſe. W. 1845 otettiin Heinjoelle laulaja $\frac{2}{3}$ wuoden ſunnuntaista; joka ſawulta makſettiin hänelle $\frac{1}{4}$ kappaa ruuſta ja 1 kop. hopeaſſa joka ripillä käyneſtä torppariſta, mökſiläiſeſtä ja läſſijäimeſtä. (Wakinaifſen pappi oli jo nimitetty).

Heinjoen kirkonkaſſaſſa oli w. 1735 1 rupl. 20 kop. Sittemin joutui kaſſa rappiolle, waan 1745 oli ſinä 20 rupl. 90 kop. Ylſi „kirkonkerjäläinen“ mainitaan, joka eli ſeurakunnan kuſtannukſella. W. 1779 oli 2 kirkonwaiwaista.

W. 1797 oli Heinjoella jo oma köyhien kaſſa ja waiwaiſhoito. W. 1821 6 p. Tammiſ. päättiwät Heinjokelaiſet melkein ſamaa waiwaiſten hoidoſta, kuin Wuolalaiſet 1 p. Tammiſ. ſ. w.

W. 1855 rakennettiin noin 100 ſylen päähän pohjoſeen Heinjoen kirkolta maneeſi Heinjoen ruotukomppanialle harjoitushuoneekſi.

Poppujakſona täſſä pitäjänkertomuſſeſſa ſeuraa nyt tietoja läänitykſiſtä ja lahjoitukſiſta Ruotſin ja Wenäjän wallan aikoina. Wiidennentoista ſataluwun keſtiwaiheilta ja loppupuolelta olen ſaanut ſelkoa ſeuraawista läänitykſiſtä.

Tuomas Teppoifella oli kirjeen mukaan wuodeſta 1599 8 p. Lokak. 3 weronm., 4 ſawua, 7 jouſta. Hänellä oli ſitte 1605

Harffuolasja 2 weronm. läänityksenä. „Koska hän aina mielellään oli antanut käyttää itseään vihollista vastaan“, oli hän jo Pontuksen kirjeen mukaan (7 p. Helmik. 1581) ja kunink. kirjeen mukaan (21 p. Syysk. 1589) saanut $\frac{1}{4}$ weronm. paitfi sitä, kuin hänellä jo ennempänä oli. Kaarlo herttua antoi sitte Tuomas Teppoiselle 1 weronm., 2 saw., 3 jouta (5 p. Heinäk. 1594 ja 30 p. Elof. 1593); 18 p. Syysk. 1594 sai Teppoinen mieluisaksi ajaksi Kaarlo herttualta 2 weronm., 2 saw., 4 jouta. — Tuomas ja Matti Teppoinen olivat elinajakseen (7 p. Heinäk. 1573 ja 21 p. Syysk. 1589) saaneet 1 weronm., 2 saw., 2 jouta. Tuomas Teppoisella oli paitfi sitä (kirjeen mukaan vuodelta 1589 21 p. Syysk.) mieluisaksi ajaksi eläntukseksi 6 puntaa ruista. W. 1580 asuivat Tuomas ja Matti Teppoinen Sauholasja (Waltjärwellä). Katsumestari („Ryttmästare“) Tuomas Teppoisen leski Anna omisti kirjeen mukaan vuodelta 1614 3 p. Kesäk. wapaina werosta $1\frac{1}{2}$ weronm., 3 saw., 1 talon Wuolasja.

Peer Persinen sai 1580 26 p. Tammiik. Herman Flemingiltä wapaitfi 1 weronm., 1 saw., 1 joutsen, „koska hän oli antanut käyttää itseään vihollista vastaan“. Hän asui 1580 Dsjärwellä.

Caupi Peikolaisella oli mieluisaksi ajaksi 1 weronm., 1 saw., 2 jouta (kirjeitten mukaan 7 p. Heinäk. 1573 ja 20 p. Syysk. 1589). W. 1573 8 p. Heinäk. annettiin mieluisaksi ajaksi Nils Peikolaiselle ja hänen welsjille, Caupi ja Lasse Peikolain („joka ammuttiin Koporjan linnalla anno 1569“) 3 weronm., 5 saw., 5 jouta. W. 1580 eliwät welsjeset Peikolain Sauholasja.

Peer Perinen sai (2 p. Heinäk. 1583 ja 20 p. Syysk. 1589) mieluisaksi ajaksi $\frac{2}{3}$ weronm., 1 saw., 1 joutsen. Herman Fleming antoi kuninkaan suostumuksella eräälle Wuolan talonpojalle, nimeltä Perenen, wapaitfi $\frac{2}{3}$ weronm., 1 saw., 1 joutsen, „koska hän uskollisesti oli palwellut vihollista vastaan ja oli Koporjan alla tullut ammutuksi käteen, jottei enää woi tehdä työtä“. Kirje tästä on vuodelta 1579 24 p. Helmik. Wapaa talonpoika Perenen asui w. 1580 „Kurmis“-kyläsja.

Matts Mattssonin leskellä, Karin, oli elinajaksi (kirjeen mukaan vuodelta 1569 7 p. Elof.) Wuolan (Sauholan?) kyläsja $2\frac{1}{2}$ weronmaata, 2 saw., 4 jouta. Hän kuoli 1581.

Wanhalle rhyttärielle, Jöran Mattsson, oli 30 p. Kesäk. 1574 annettu 9 puntaa ruista Wuolan ja Kiwennawan luffarin tu-

loista. W. 1569 ja 1578 sanotaan, että Luffari Muolasfa Jöran Mattsson elinajakseen (30 p. Kesäk. 1574) oli saanut koko luffariweron Muolasfa ja puolen luffariwerosta Kivennawalla (9 puntaa ruista), „koska hän (1569) oli lähettänyt miehenä ja hewoisensa Tiimin maalle wihollista vastaan“. W. 1569 oli luffariweron ruista („Klofarenteräg“) 1 lästi, 1 punta j. n. e., maltaita 4 puntaa.

Kouwa Kirstin'illa (Jakob Hendrichsonin leskellä) oli 1569 täällä lampuotia 12 sawulla, 21 joutsella.

Elas Flemingillä oli ikuisena frelsinä Muolasfa $1\frac{1}{2}$ weronm., 3 saw., 6 jouta. Kirje oli annettu ensi torstaina jälkeen Matheuksen päiwää 1534. W. 1615 oli hänellä 5 frelsitalonpoikaa. W. 1622 oli hänen nimellä 6 lampuotia Rattulasfa.

Elas Åkesonilla oli w. 1575 frelsinä Muolasfa $9\frac{1}{2}$ weronm., 20 saw., jotka hän oli saanut lupaa ostaakseen. Kirjeen kautta wuodelta 1573 20 p. Heinäk. tuli $2\frac{1}{2}$ weronm. hänen oikeaksi frelsiksi. W. 1622 oli hänellä 19 lampuotia Kufasfa, Pardilasfa, Olkoilasfa ja Sormoilasfa. W. 1615 oli hänellä 18 frelsitalonpoikaa.

Wouti Wiipurisfa Anders Nilsson oli ennen vuotta 1575 saanut oikeuden ostaa frelsiksi Muolasfa ja Uudella kirkolla 15 weronm., 26 sawua; w. 1569 oli hänellä Muolasfa frelsisawuja 7, joutsia 14. Hänen nimellä oli 1622 17 lampuotia Raurolasfa, Ysänpääsfä, Mälajermellä ja Hofwilasfa, waan 1605 sanotaan, että hänen puolisolla oli 12 frelsilampuotia. — Pärstiläsfa ja Kämäräsfa oli 2 taloa ja Sormolasfa 1 talo, jotka annettiin And. Nilssonille w. 1569; ne olivat Erik Bojen wanhaa frelsyä ja perutettiin w. 1686.

Engibricht Nilsson, „Nydztälsch“, joka oli ollut wanfina Wenäällä, sai Eurepän kihlakunnasta kanta 3 tynn. ruista, 3 t. maltaita. Kunink. kirje tästä oli annettu 14 p. Tammit. 1575.

Seuraawalla vuosifadalla karttuivat läänitykset suuremmiksi; se oli aatelisukujen ja sotilasheimojen kultainen aika.

Knaappiryhittärien ratsumestari Lindwe(bh) Claasson (Elafusson) omisti frelsiwapaudella ikuisena omaisuutena $1\frac{1}{2}$ weronm., 5 saw. Muolan pitäjäsfa (Lawoilan ja Pihkalan kyläsfa). Kirje oli annettu 5 p. Kesäk. 1614 ¹⁾. Hänellä oli w. 1615 Muo-

¹⁾ Wuoden 1615 tilikirja. — Tiedot Claassonin läänityksistä owat wähdän sekawat.

lan kartano („Måålagård“); se maksoi weroa („räntade“) 9 panna eloa. Hänellä oli sam. vuonna 5 lampuotia Muolasssa. W. 1620 oli nuorella L. Claassonilla frelsin alla $\frac{1}{2}$ weronm. Xiipiälän kylässä ja $\frac{3}{4}$ weronm. Laswoilasssa (yhteensä 4 taloa). W. 1630 mainitaan, että hänen perillisillä oli Norköpingin ehdoilla $\frac{7}{8}$ weronm., 4 taloa. W. 1633 oli tämä kaikki säterinä. — W. 1614 4 p. Kesäk. olivat Muolan tila („gods“) Eurepen pitäjässä ynnä sen alle kuuluwa Kildion ulkomaan sekä Moila ja Laswoila edelleen annetut L. Claassonille. Hän oli jo saanut ne Kaarlo yhdeksänneltä. W. 1641 oli Lindwe Claassonin perillisillä (kirjeen mukaan vuodelta 1614 4 p. Kesäk.) Norköpingin frelsinä $1\frac{1}{4}$ weronm., 4 tal. W. 1648 oli heillä $\frac{1}{2}$ weronm. Mialäsä Muolan kartanon alla (säterinä), $\frac{3}{4}$ weronm. frelsimaata Laswoilasssa. W. 1652 oli heillä Mialäsä 1 mantt., 1 talo, Laswoilasssa $1\frac{1}{2}$ mantt., 3 taloa. Koko Muolasssa oli heillä yhteensä $1\frac{1}{4}$ weronm., $2\frac{1}{2}$ mantt., 4 taloa, (säterinä $\frac{1}{2}$ weronm.).

Ryhittäri Hendrik Stråhlman (eewesti Hornin alla) sai 7 p. Kesäk. 1614 ratsupalweluksestaan frelsiksi 2 weronm., 2 saw. Moilan kylässä.

Ratsumestarin todistuksen mukaan (20 p. Elof. 1610) oli ryhittäri Bertill Hanssonilla (Hans Mundtin lipun alla) Muolasssa 1 weronm., 2 saw., joista hän teki palvelusta.

„Banhan uskollisen palveluksensa tähden“ sai ryhittäri Sigfred Föransson (Anders Mundtin lipun alla) 12 p. Toukok. 1613 2 weronm. $4\frac{1}{2}$ sawua. Hän teki vielä 1615 ratsupalwelusta Nousselasta (Waltjärwellä).

Sotafanslian kirjuri („fältkansli-skrifwer“) Bertill Föransson sai 4 p. Kesäk. 1614 wapaimi $2\frac{1}{2}$ weronm., $3\frac{1}{2}$ saw. Muolasssa, koska hän oli antanut käyttää itsensä Wenäjällä ja teki ratsupalwelusta (Häikurilasssa). Paimi sitä sanotaan 1620, että kamarineuwos Bodjim Berndes oli antanut hänelle samat (?) tilat wapaimi, koska hän oli määrätty tarkastelemaan Elfsborgin lunnaan weroa Wiipurin läänissä (3 weronm., 6 saw.).

Peder Pålsson'in leski omisti (kirjeen mukaan vuodelta 1614 7 p. Kesäk.) Moilan kylässä $1\frac{1}{2}$ weronm., 2 saw. frelsimaana ja teki ratsupalwelusta. Mainitaan myöskin, että Peder Pålssonin leskellä (Anna) sekä mestari („mester“) Pålswelin tyttärellä (Anna) oli wapauden ja frelsin alla elinajaksi $1\frac{1}{2}$ weronm., 3 saw. 2 tal. (kirjeen mu-

taan vuodelta 1617 (?) 7 p. Kesäk.). W. 1605 sanotaan, että mestari Pávelin waimolla (Anna) oli Molassa 2 weronm., 2 saw. wapaina, koska hän piti hewoista ja miestä Suomen aatelilipun alla. Kirjeen mukaan vuodelta 1607 13 p. Elof. oli mestari Pávelin waimolla elinajaksi 2 weronm., 2 saw.

Hans Stråhlman (erään Suomen lipullisen päällikkö) sai 5 p. Kesäk. 1615 läänitykseksi 1 weronm., 2 saw. Molan kylässä (Muolassa) ja Uudella kirkolla. Kirjeen mukaan vuodelta 1623 16 p. Marrask. oli hänellä („opå fitt kaptenskap“) 1 weronm., 2 tal. wapaina (misä?).

Toonn Ulwyd („fältarklimästare“) sai 7 p. Kesäk. 1614 mieuisaksi ajaksi $\frac{1}{2}$ weronm., 1 sawun Tappernemen kylässä läänitykseksi.

Koska Jöran Hemmingsson oli ollut wankina Wenäällä, oli hänellä kolmen vuoden wapautta $\frac{1}{2}$ weronmaalle, 1 sawulle Molan kylässä; kirje oli annettu 4 p. Kesäk. 1614.

Hans „Krögier“illä“ oli vuoden 1615 tilikirjan mukaan läänitys Molan kylässä.

Hans Bertelson-wainaan waimolla (Margareta) oli wapaa tila (1 weronm., 2 saw.) Rendimelen kylässä. Kuning ja Sigfrid Sigfridsson olivat antaneet siitä kirjeen 14 p. Elof. 1603 ja komissarius sekä kamarineuwos Hans Åkeson 14 p. Souluk. 1606.

Munsterkirjuri Hans Hansson Bram sai 10 p. Heinäk. 1602 $\frac{1}{2}$ weronm., 1 saw. wapaaksi Mannisnemessä.

Wuoden 1648 maakirjassa mainitaan vanhana frelsinä se, jonka Reinholdt Wrangel oli ostanut Henrich Flämingiltä (Kuusassa ¹⁾) $4\frac{3}{4}$ weronm., joista $\frac{1}{2}$ + $\frac{6}{4}$ säterinä, $1\frac{3}{8}$ weronm. wapauspeninkulman sisällä). W. 1637 sanotaan: Hindrich Fleemingsh on antanut rakentaa sen säterin wanhalle frelsitalalleen, joka nyt on

¹⁾ Sagus („Finska adelns gods och ätter“ siww. 539 ja 540) antaa Kuusasta seuraawia tietoja: „Kusfaby luultawasti sama tila, kuin Kusas, joka ennen kuului Turun tuomiokirkon alle. Kirjeellä (24 p. Huhtik. 1348) lahjoitti kuningas Mauno Erikinoika Turun kirkolle frelsiwapauden mainittuun sekä muihin tiloihin. Jesper Matteson Arus'illa oli 1618 2, rouwa Sigred Totk'illa 2 (Kusaby i Ysk'Jerf), Johan Måns'on'illa 8 mantt. Kuusaa kylässä. W. 1650 oli Reinhold Wrangelilla 8 ja Johan Wittenbergillä 3 taloa wanhaa frelsiä Kuusassa. Henrich Fichtenberg, joka tuli aatelismieheksi 1658, kirjoitti itsensä Kuusaa kartanon herraksi“.

joutunut eewesti Keinh. Wrangellin omaffi: Kuusan kartano (4 $\frac{3}{4}$ weronn., 11 taloa). W. 1637 luettiin Kuusan kartanon alle: Kuusan kyläsä 4 weronn., Parkilasfa 1 weronn., Oulolasfa $\frac{1}{2}$ weronn., Sormolasfa 2 $\frac{1}{4}$ weronn. — W. 1651 luetellaan hänen wanhat frelfitilat Kuusan kyläsä (Kuusan säterin alla); yhteensä 8 taloa 3 $\frac{3}{8}$ weronn. — W. 1652 oli Wrangelilla Kuusassa 3 mantt., 3 weronn., 7 taloa; Sormolasfa $\frac{3}{8}$ mantt., $\frac{3}{8}$ weronn., 1 talo. Wrangelin tilat Kuusassa ja Sormolasfa joutuivat hänen perillisiltä majuri Fechtenbergin omiffi (ennen vuotta 1665).

Kreivi Suhana Wittenberg'illä oli 1648 wanhana frelfinä Kuusassa 1 $\frac{3}{8}$ weronn.; w. 1651 sanotaan tällä tilalla olleen 3 taloa. Hänen perillisillä oli 1652 frelfinä Kuusassa 1 mantt., 1 weronn., 2 tal.; Sormolasfa $\frac{3}{8}$ mantt., $\frac{3}{8}$ weronn., 1 talo. Summa: 1 $\frac{3}{8}$ mantt., 1 $\frac{3}{8}$ weronn., 3 taloa. Tilat Sormolasfa peruutettiin 1685 Suh. Wittenbergin perillisiltä. Manttaali Kuusassa joutui kaupan tahti waihdon kautta Märten Brasen haltuun ja peruutettiin myöskin w. 1685.

Henrich Olofsjon-wainaan frelsimaaahan, joka oli ostettu Henrich Flemingiltä ja Anders Skalm'ilta, kuului w. 1648 1 $\frac{3}{4}$ weronn. Parkilasfa, 3 $\frac{3}{8}$ weronn. Oskjärwellä (2 $\frac{5}{8}$ weronn. Oskjärwellä oli säterinä).

Ernest Creutz omisti w. 1648 Pukolasfa 4 $\frac{1}{2}$ weronn. (3 säterinä), jotka hän oli ituiselffi omaisuudekffi ostanut Carl Lindelöf'iltä.

Claudio Tott (w. 1652 Clas Tott) omisti w. 1648 Sormolasfa 1 $\frac{1}{4}$ mantt., 1 $\frac{1}{4}$ weronn., 2 taloa; w. 1637 sanotaan, että Ake Tott Sormolasfa omisti 1 $\frac{1}{4}$ weronn., josta suoritettiin tihunti sekä puolta wähempi wero („gärd“), kuin perintötillalliset maksoivat. W. 1685 peruutettiin Clas Tott'in wanha frelfi (1 $\frac{1}{4}$ m.) Sormolasfa.

Johan Månsjon omisti w. 1648 Lattulasfa 1 $\frac{1}{2}$ mantt., 1 $\frac{1}{2}$ weronn., 6 taloa (frelfinä). W. 1661 näemme, että hänen tilat oliwat Erik Lilliefföldhin omina. Wuoden 1694 maakirjassa wirtetään, ettei löytnyht mitään kirjallista todistusta, miten Lattula oli joutunut Johan Månsjon'in ja Rosenhanen waltaan ja kuka tilan ensin oli myhnyt. Rosenstjernan perilliset panttasivat Lattulan Anders Hästeffo'lle.

Carl Lindelöf omisti w. 1648 Kämäräläsfa $\frac{1}{4}$ weronn. frelfinä. W. 1637 sanotaan, että hänellä oli $\frac{1}{4}$ weronn. frelsimaaata

Häfwilasfa ¹⁾ (samoilla ehdoilla, kuin Åke Tott'illa Sormolasfa; katso edelliseen sivuun). Kämärälän tilus oli 1650 Erik Boyen omana.

Bror Anderson'illa oli 1647 Ruusasfa $1\frac{3}{8}$ weronm. frelsjä. W. 1637 kuului hänen frelsimaahan 1 weronm. Ruusasfa, $\frac{3}{8}$ weronm. Sormulasfa.

Erik Boye omisti 1649 Parkilasfa $1\frac{3}{4}$ weronm., Dsjärwellä (säterinä) $1 + \frac{1}{2} + \frac{3}{4} + \frac{3}{8}$ weronm. — W. 1650 omisti Erik Boye Parkilasfa $1\frac{3}{4}$ weronm., Kämäräläsä $\frac{1}{4}$ weronm., Dsjärwellä $2\frac{5}{8}$ weronm. säterinä, Mälajersfwellä 1 weronm., Pufolasfa $4\frac{1}{2}$ weronm. (Tämä Pufolan tila oli ennen ollut Ernst Creutzin omana). W. 1651 sanotaan, että Boye'lla Dsjärwen säterin alla oli $5\frac{7}{8}$ weronm., 12 taloa. Toisen frelsitilan oli hän vaihtanut Lorenz Creutz'in kanssa (Pufolasfa 4 weronm., 5 taloa, Kämäräläsä $\frac{1}{4}$ weronm., 1 talo). (Pufola oli säterinä). W. 1652 oli Boye'lla tiloja Dsjärwellä, Pärssiläsä, Parkilasfa, Sormolasfa sekä Huhmarniemen niitty, jonka hän oli vaihtanut itselleen Ernst Creutziltä. Säteri oli Boye'lla Wiholasfa (4 mantt., 5 taloa). Carl Lindelöf'iltä oli Boye vaihtanut Kämäräläsä $\frac{1}{4}$ mantt., 1 tal. Siihen Erik Boy'en frelsimaahan, joka oli ostettu Henrik Fleming'iltä ja Anders Skalm'ilta, kuului Dsjärwellä $3\frac{5}{8}$ mantt., $3\frac{5}{8}$ weronmaata, 6 taloa; Pärssiläsä $\frac{1}{2}$ mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Parkilasfa $1\frac{1}{2}$ weronm., $1\frac{1}{2}$ mantt., 4 taloa; Sormolasfa $\frac{1}{4}$ mantt., $\frac{1}{4}$ weronm., 1 talo. Summa $5\frac{7}{8}$ mantt., $5\frac{7}{8}$ weronm., 12 taloa (w. 1652). — W. 1655 mainitaan Boye'n tilojen parnessa Nygård eli Dsjärwi. Pufolan säterin alle kuului silloin Wiholasfa 4 weronm., 5 taloa; Kämäräläsä $\frac{1}{4}$ weronm., 1 talo.

Anders Lindersson (Pennartsfon) omisti 1650 Wiholasfa 1 weronm. Kirjeen mukaan vuodelta 1614 4 p. Kesät. oli hänellä Mäläläsä $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Lawolasfa $\frac{3}{4}$ weronm., 3 taloa. Siihen frelsimaahan, jonka hän oli perinyt Anders Nilsson'ilta, kuului 1 mantt., 1 weronm., 3 taloa Wiholasfa. Nuot tilat Mäläläsä ja Lawolasfa (joista kirje oli annettu Pennartsfonin perillisille w. 1649 4 p. Kesät.) olivat w. 1676 Anders Hästfson huostassa; niin myös 3 taloa Wiholasfa.

Mårten Rosenstjerna oli ostanut tiluksia ruunulta. Hänen

¹⁾ W. 1637 mainitaan päällekirjoituksella „Den på och Mälajersfwiskatt" Anders Skalmin frelsjä $\frac{3}{4}$ weronm. ja Carl Lindelöfin frelsjä Häfwila $\frac{1}{4}$ weronm.

perillisillä oli w. 1651 seuraavat frelsitilat Norrköpingin päätöksen ehdoilla: Pilpulasja ($\frac{1}{2}$ weronm., 2 taloa); Lahdenperäsä, Kurwilasja ja Toholasja autioita maita; Saustalasja ($\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo); Wampalasja ($2\frac{1}{3}$ weronm., 6 taloa); Piikalasja (1 weronm., 4 taloa); Nättöläsä, Piriläsä, Kristjeppäläsä, Kaufilasja; (Nahkolasja 1 weronm., 3 taloa); Mälföläsä, Pačolasja, Pölläkääläsä; Heidurilasja (1 weronm., 3 taloa); Wäsjalmella, Käpralasja, Sosialasja, Punnusniemesä, Peikolasja, Pasfilasja ($\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo); Kannilasja, Koiralasja, Mätäläsä, Kujasja, Wähäperosja ($\frac{1}{2}$ weronm., 2 taloa), Kangaspellolla ja paitfi sitä Walkjärwen kylisä. Märten Rosenstjernan perillisistä mainitaan seuraawat: Frantz Krusebjörn omisti w. 1652 ostettua frelsimaata Nahkolasja 2 mantt., 1 weronm., 3 taloa; Pačolasja $\frac{2}{3}$ mantt., $\frac{1}{3}$ weronm., 2 taloa; Pölläkääläsä $2\frac{1}{2}$ mantt., $1\frac{1}{4}$ weronm., 5 taloa; Heidurilasja 2 mantt., 1 weronm., 3 taloa; Wuosjalmella $3\frac{1}{2}$ mantt., $1\frac{3}{4}$ weronm., 4 tal.; Kopralasja 4 mantt., 2 weronm., 5 tal.; Sosialasja $1\frac{1}{2}$ mantt., $\frac{3}{4}$ weronm., 2 tal.; Punnusniemesä $11\frac{1}{4}$ mantt., $5\frac{5}{8}$ weronm., 12 taloa, Mätäläsä $2\frac{1}{3}$ mantt., $1\frac{1}{4}$ weronm., 7 taloa, (säteri oli Punnusniemesä). Paitfi sitä oli hänellä tiloja Walkjärwen kylisä; summa $47\frac{1}{11}$ mantt., $23\frac{1}{2}$ weronm., 70 taloa. Muut yllämainitut tilat olivat w. 1652 wielä Märten Rosenstjernan nimesä paitfi että Giertru Rosenstjerna omisti ostettua frelsjä Kangaspellolla $\frac{1}{6}$ mantt., 1 talon; Wähäperosja 1 mantt., 2 taloa ja Kämäräläsä $\frac{1}{3}$ mantt., 1 talon. — Märten Rosenstjernan nimellä oli Pilpulasja 1 mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 2 taloa; Lahdenperäsä $1\frac{1}{3}$ mantt., $\frac{2}{3}$ weronm., 2 tal.; Kurwilasja $1\frac{3}{4}$ mantt., $\frac{7}{8}$ weronm., 2 tal.; Täčolasja $1\frac{3}{4}$ mantt., $\frac{7}{8}$ weronm., 2 tal.; Sawastilasja 1 mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Wampalasja $4\frac{2}{3}$ mantt., $2\frac{1}{3}$ weronm., 6 tal.; Nättöläsä $\frac{2}{3}$ mantt., $\frac{1}{3}$ weronm., 1 talo; Piikalasja 2 mantt., 1 weronm., 4 tal.; Piriläsä $3\frac{5}{8}$ mantt., $1\frac{1}{2}$ weronm., 4 tal.; Kristjeppäläsä $2\frac{3}{4}$ mantt., $1\frac{3}{8}$ weronm., 4 tal.; Kaufilasja $5\frac{5}{12}$ mantt., $2\frac{1}{4}$ weronm., 5 taloa; Mälföläsä $4\frac{3}{4}$ mantt., $2\frac{3}{8}$ weronm., 6 taloa; Peikolasja $4\frac{1}{3}$ mantt., $2\frac{1}{8}$ weronm., 7 tal.; Pasfilasja 1 mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Kannilasja 1 mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Koiralasja 4 mantt., 2 weronm., 7 tal.; Kujasja 2 mantt., 1 weronm., 2 taloa. — W. 1655 oli Frans Krusebjörn saanut lisäki ne tilat Pilpulasja, Lahdenperäsä, Kurwilasja, Sawastilasja, Wampalasja, Kujasja ja Piikalasja, jotka yllä lueteltiin Märten Rosen-

stjernen nimen alla ja paitfi sitä Mälkölässä $\frac{7}{12}$ weronm., 2 taloa. — Neitsyt Beata Rosenstjerna omisti 1655 Padolasssa $\frac{1}{3}$ weronm., 2 taloa; Rättölässä $\frac{1}{3}$ weronm., 1 talon; Ristfeppälässä $1\frac{2}{3}$ weronm., 4 tal.; Kaukilassa $2\frac{2}{3}$ weronm., 4 taloa; Mälkölässä $1\frac{1}{2}$ weronm., 3 taloa. — Rouwa Giertrud Rosenstjerna omisti 1655 Kämärälässä $\frac{1}{6}$ weronm., 1 talon; Tokalassa $\frac{7}{8}$ weronm., 2 taloa; Kaukilassa $\frac{1}{4}$ weronm., 1 talon; Mälkölässä $\frac{1}{3}$ weronm., 1 talon.

Ratsumestari Hans Klid omisti (kirjeen mukaan muodelta 1650 27 p. Syysk.) Noröpingin päätöksen ehdoilla Westikalassa $1\frac{3}{4}$ weronm., $3\frac{1}{2}$ mantt., 3 tal. (säterinä); Harwolassa $1\frac{1}{2}$ mantt., $\frac{2}{3}$ weronm., 3 taloa; Veirilässä $\frac{1}{2}$ mantt., $\frac{1}{4}$ weronm., 2 taloa; Kurkelassa 1 mantt., $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talon; Sadalilassa 1 weronm., 3 taloa, 2 mantt. Paitfi sitä oli hänellä tiloja Walfjärwen kylissä; yhteensä $10\frac{1}{4}$ mantt., $5\frac{1}{2}$ weronm., 17 taloa ($1\frac{3}{4}$ weronm. säterinä); w. 1676 oli Hans Klidillä jälellä Westikalassa 3 taloa, Harwolassa 2 tal., Kurkelassa 1 talo, Veirilässä 1 talo, Sadalilassa $1\frac{1}{2}$ tal.; nämät olivat 1680 Frans Klid'in (pojan) hallussa; summa $3\frac{3}{4}$ weronm., $7\frac{1}{2}$ mantt., 12 taloa. W. 1685 peruutettiin luutnantti Frans Klid'in Norf. frefstistä 3 mantt. ($1\frac{1}{2}$ weronm.) Westikalassa, mutta hän teki edelleen ratsupalwelusta ja nautitsi säteriwapautta näillä tiloilla. W. 1683 peruutettiin Frans Klid'in $\frac{1}{4}$ mantt. Harwolassa. Kuninkaan kirjeitten kautta muodelta 1685 (11 p. Syysk. ja 6 p. Lokak.) sekä kamarikollegiumin immihsionilla (8 p. Lokak. 1685) annettiin $\frac{1}{6}$ mantt. Veirilässä ja $3\frac{1}{2}$ mantt. Westikalassa ratsumestari Sagerbryd'ille ja luutnantti Klid'ille heidän ja heidän rouvien elinajaksi. (Nämät tilat olivat 1685 peruutetut Hans Klid'in Norf. frefstistä). Konfirmationin mukaan muodelta 1685 8 p. Lokak. oli F. H. Klidillä ja lankomiehellä elinajaksi 1 talo Harwolassa, 1 Kurkelassa, 1 Veirilässä, 2 Sadalilassa ja 3 Rästialassa.

Kornetti, fittemmin ratsumestari Barendt Grön omisti kirjeen mukaan muodelta 1652 (23 p. Kesäk.) Norf. frefstiä Pärssilässä 3 mantt., $1\frac{1}{2}$ weronm., 4 taloa säterin alla. Immihsionin jälkeen 12 p. Tammit. 1669 sai hän lisäksi 1 weronm., 2 mantt., 2 taloa Pärssilässä. W. 1681 peruutettiin 2 mantt. Pärssilässä. W. 1683 20 p. Kesäk. sai Grön elinajakseen ne tilat, jotka hänelle oli lahjottu 1652 23 p. Kesäk. W. 1695 joutuivat ratsum. Berndt Grön'hjelman tilat Pärssilässä ruunun alle, koska hän oli

kuollut. (W. 1686 sanotaan: Lafwola $1\frac{1}{2}$ mantt. oli ratsum. Anders Hästskon läänitys; nyt kortteerimestari Gröönhjelmin perkaama).

Maaherra Johan Rosenhane sai 23 p. Maalisk. 1653 Norf. tiloja Tärivalassa $\frac{1}{4}$ weronn., Terfwolassa $\frac{7}{8}$ weronn., 2 tal.; Dinahalassa $4\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ weronn., 10 tal.; Tapriniemesä $1\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ weronn., 4 tal.; Perkojärswellä $3\frac{5}{12}$ weronn., 9 tal.; (taikki nämät oliwat jäterin alla); Pälliläsä $1\frac{1}{2}\frac{7}{4}$ weronn., 4 tal.; Vieriläsä $\frac{3}{4}$ weronn., 1 talon; Rätukyläsä $\frac{5}{8}$ weronn., 2 tal.; Myhkyriläsä $\frac{7}{12}$ weronn., 1 talon; Leinolassa 1 weronn., 2 tal. — Summa Muolassa $15\frac{2}{3}$ weronn., $31\frac{1}{3}$ mantt., 35 tal. — Ne tilat, jotka Erik Boye oli waihtanut Ernst Creutz'ilta (5 tal., 4 weronn. Wiholassa) oliwat 1676 Johan Rosenhanen omina. Hänen perillisten tiloja oli yhteensä (Terwolassa, Dinahalassa, Tapriniemesä, Perkojärswellä, Pälliläsä, Vieriläsä, Rätukyläsä ja Myhkyriläsä) w. 1680 12 weronn., 24 mantt., 28 tal. — W. 1685 peruutettiin $2\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ mantt. ($1\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ weronn.) Norfolassa Johan Rosenhanen perillisiltä, mutta ne annettiin sitte (kunink. resolutionin ja maaherran immissionin kautta 4 p. Syysk. 1685) kornetti Märten Hästsko'lle muitten tilojen korwaukseksi, jotka hän peruuttamisen kautta oli kadottanut; hän sai tehdä ratsupalwelusta niitten edestä; jäteriwapautta annettiin hänelle elinajaksi. Johan Rosenhanen perillisiltä peruutettiin 1685 Terwolassa 3 tal., Tapriniemesä 4 tal. ynnä heidän tilat Dinahalassa ja Perfjärswellä. Samana vuonna peruutettiin Rosenhanen tiloja Rätukyläsä ($\frac{5}{8}$ mantt.); Sattolassa ($\frac{1}{2} + \frac{1}{8}$ m.); Myhkyriläsä ($\frac{1}{3} + \frac{5}{8}$ mantt.). W. 1683 peruutettiin $\frac{5}{12}$ m. Pälliläsä; $\frac{1}{2}$ m. Veiriläsä.

Majuri Jonas Lejonram sai 18 p. Maalisk. 1653 Telfäläsä $1\frac{1}{8}$ weronn., 3 taloa; Päiwiläsä $\frac{5}{8}$ weronn., 1 talon; Zarilassa $2\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ weronn., 7 taloa; Mollassa $1\frac{1}{3}$ weronn., 2 tal.; Lejonramin perillisillä oli 1680 Telfäläsä, Zarilassa ja Mollassa $4\frac{3}{8}$ weronn., $8\frac{3}{4}$ mantt., $9\frac{1}{2}$ taloa. W. 1685 peruutettiin heiltä $2\frac{1}{4}$ mantt. Telfäläsä, $3\frac{5}{8}$ m. Zarilassa. W. 1683 peruutettiin heiltä $\frac{2}{3}$ m. Mollassa.

Mykmentin kortteerimestari Jeremias Rosenklinga sai 28 p. Helmik. 1653 Pylköläsä $\frac{1}{4}$ weronn., 1 talon; Harfwuolassa $1\frac{7}{12}$ weronn., 2 taloa; summa $1\frac{5}{8}$ weronn., $3\frac{2}{3}$ mantt., 3 taloa.

Ratteini Bertell Daumb sai 18 p. Kesäk. 1653 Heima-

lasja $1\frac{7}{8}$ weronm., 6 taloa; ne joutuivat sitte Anthony Burcharthin huostaan.

Lutnantti Georg Rithusen'illa oli Pihkalasja $\frac{2}{3}$ weronm., 2 taloa.

Nyenskansin pormestari Hindrich Piper sai 1653 27 p. Lokak. Karhulasja $1\frac{1}{2}$ weronm., 7 tal., 3 mantt.. Hänen tilat joutuivat kuninkaan suostumuskirjeen mukaan 9 p. Marrask. 1662 (8) luutnantti Carl Anderssonin huostaan. W. 1682 joutuivat samat tilat katteini Niels Bydellingin omiksi.

Regner Lehusen (Leijonhusen) omisti Rosenstjernan tiloista Kannilassja $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talon; Kangaspellolla $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talon; Wähäperossja $\frac{1}{2}$ weronm., 2 taloa.

Petter Villie'llä oli w. 1655 Rosenstjernan tiloista Pirilässjä $11\frac{1}{2}$ weronm., 4 taloa; Mälkölössjä $\frac{1}{2}$ weronm., 1 talo; Peitolassja $2\frac{1}{8}$ weronm., 7 taloa; Paasilassja $\frac{1}{2}$ weronm., 1 tal.; Koiralassja 2 weronm., 7 taloa.

Senraalimajuri Robert Lichton oli w. 1665 tuomion kautta Rosenstjernan ostetuista tiloista saanut osakseen Paakolassja 2 tal., Rättölössjä; 1 talon, Ristseppälössjä 4 taloa, Kaukilassja 4 tal., Mälkölössjä (1) 2 tal.; summa $6\frac{1}{3}$ weronm., $12\frac{2}{3}$ mantt., 12 tal. Kuninkaan kirjeen mukaan vuodelta 1668 25 p. Toukok. oli hän vaihtanut itselleen Hättolassja 1 tal.; w. 1676 sanotaan, että rouwa Gertrud oli omistanut seuraawat tilat, „jotka nyt omat R. Lichton'in hallussa“, Todolassja 2 tal., Kaukilassja 1 tal., Mälkölössjä 1 tal.; summa $1\frac{1}{2}$ weronm., $2\frac{1}{2}$ mantt., 4 tal. — Paitfi sitä oli Lichton'illa (w. 1680) Regner Lehusen'in osa ostetuista tiloista Kannilassja, Kangaspellolla ja Wähäperossja ($1\frac{1}{2}$ weronm., $2\frac{1}{6}$ mantt., 5 tal.). Hänellä oli myöskin Kaukalan kalastuspaiikka. Rouwa Gertrudin eli neuvos, freimi Lichtonin tila Todolassja peruutettiin 1691. W. 1692 peruutettiin Lichtonin tilat Rättölössjä, Ristseppälössjä, Kaukilassja, Mälkölössjä, Paakolassja, Kannilassja, Wähäperossja ja Kangaspellolla.

Majuri Märten Brafe (Braas) omisti w. 1676 Rättukylässjä $\frac{1}{2}$ weronm., 1 tal.; Hättolassja $\frac{1}{2}$ weronm., $1\frac{1}{2}$ mantt., 1 tal. — W. 1680 näkyy hänellä olleen jällellä ainoastaan Hättola ja 1 mantt. Rättukylässjä; w. 1681 peruutettiin häneltä 1 m., 2 tal. Rättukylässjä, mutta hän sai ne takaisin 11 p. Kesäk. 1683 elin-

ajaksi ¹⁾). Hattolasja sai hän 20 p. Heinäk. w. 1683 $\frac{1}{8} + \frac{1}{8}$ mantt. elinajaksi kormauksekki niistä tiloista, jotka hän oli hylännyt ruunulle Westmanlannissa ²⁾). Paitti sitä sai hän 11 p. Kesäk. 1683 omaksi sekä waimonsa elinajaksi $1\frac{5}{8}$ mantt., $\frac{1}{2}$ weronm. (häterinä) Hattolasja ja $\frac{1}{2}$ weronm. Rättohyläsä. Ne $1\frac{5}{8}$ mantt., jotka olivat Braselle lahjotut elinajaksi Hattulasja, antoi hänen leskiä takaisin ruunulle w. 1700.

Waltaneumos ja amirali Lorentz Creutz oli ennen vuotta 1676 ostanut Petter Villien ostetuista tiloista (Nork. frelsta) Pirilässä $1\frac{1}{2}$ weronm., 1 tal.; Mälkölässä $\frac{1}{4}$ weronm., 1 tal.; Päikolasja $1\frac{2}{3}$ weronm., 4 tal.; Kouralassa 7 tal., 2 weronm. Summa (w. 1680) $5\frac{5}{8}$ weronm., $11\frac{1}{4}$ mantt., 16 tal. Lorentz Creutz'in perillijillä oli 1680 seuraawat tilat, jotka hän oli ostanut Rosenstjernan perillijiltä: $30\frac{2}{3}$ weronm., $61\frac{1}{3}$ mantt., 91 taloa (Rahkolasja, Pilpulasja, Pöllätälässä, Koprallasja, Heikurilassa, Wosalmella, Sofia-lassa, Punnusniemessä, Mätälässä, Lahdenperässä, Kurwilassa, Wampalassa, Sawastilassa, Pihkalassa, Mälkölässä, Kuusassa ja Walljärwen kylissä). W. 1674 oli Creutz waihtanut ne tiloja wasten Uudella maalla ja Turun läänissä, mutta koko waihto peruutettiin ja 1680 sai Creutz nämät Wuolan tilat takaisin. Ne tilat Lahdenperässä ja Kurwilassa, jotka olivat kuuluneet Rosenstjernan ja sitte Creutzin frelsiin, peruutettiin sowitzin kautta kruunun kanssa (kamari-kollegiumin kirje 16 p. Elof. 1686). Samana vuonna joutuivat muutkin Creutz'in tilat ruunun alle.

Anthony Burghardt omisti w. 1676 ne tilat, jotka Erik Boye oli ostanut S. Flemingiltä ja A. Skalm'ilta (Jskjärwi 6 tal., Partila 4 tal., Pärtilä 1 tal., Sormola 1 tal. sekä sääntö-niitty). Hänellä oli Bertold Daumbin jälkeen (kirje annettu 22 p. Lokaf. 1652) Heimalassa $1\frac{1}{8}$ weronm., $2\frac{1}{4}$ mantt., 6 tal. — W. 1680 oli niillä tiloilla, jotka Burghardt oli ostanut Boyelta, yhteensä $5\frac{7}{8}$ weronm., $5\frac{7}{8}$ mantt., 12 taloa. Burghardt'illa oli myöskin ne tilat, jotka Boye oli ostanut Carl Lindelöf'iltä Kämärälässä ($\frac{1}{4}$ weronm., $\frac{1}{4}$ mantt., 1 tal.). W. 1685 peruutettiin 1 mantt. Jskjärvellä Erik

¹⁾ Brase oli saanut ne tilat 166(3) 5 p. Lokaf. ($1\frac{1}{4}$ weronm., $2\frac{1}{2}$ mantt.). — ²⁾ Hän sai konfirmationin 26 p. Toukok. 1684 ja maaherra Faldenbergin immisсионin 8 p. Eyyšk. 1684.

Bohelta eli Burchart'ilta. W. 1685 peruutettiin $2\frac{1}{2}$ mantt. Heimalasja Dumbilta eli Burchart'ilta. W. 1686 peruutettiin Piskjärvellä ja Pakilasja ne tilat (10 tal.), jotka olivat olleet Erik Bohen vanhaa frelsä. Ne tilat olivat 28 p. Elof. 1569 olleet lahjotut wouti Anders Nilssonille (erinomaisilla ehdoilla) mutta Hindr. Fleming ja And. Skalm jätti ne sitte raatimies Burchart'ille. Suhmariniemen niitty kuului myös viimeksi mainittuihin tiloihin.

Ratsumestari Anders Hästsko omisti w. 1680 isäwainansa (Anders Pinnartsonin) jälkeen (kunink. kirjeet 30 p. Kesäk. 1606 ja 4 p. Heinäk. 1649) Muolan kartanon, jota sittemmin kutsuttiin Mialäski (1 weronn., 2 mantt., 2 tal.). Laswolassa oli hänellä $\frac{3}{4}$ weronn., $1\frac{1}{2}$ mantt., 3 tal. ja paitti sitä Wiholasja 1 weronn., 1 mantt., 3 tal. — Rosenhanen perillisiltä oli hän 600 taalarilla ostanut Wiholasja 4 weronn., 4 mantt., 5 tal. (nämät tilukset olivat ennen olleet Bohen frelsimaita). Kauppariija oli tehty 11 p. Kesäk. 1677. Kunink. kirjeen mukaan wuodelta 1683 6 p. Kesäk. oli ratsumest. Hästsko'lla omaksi sekä waimonsa elinajaksi 3 tal. (1 m.) Wiholasja. Mitä hän oli ostanut 600 taalarilla, oli hänellä sitte kymmeneksi wuodeksi wuodesta 1683 lukein. Samassa kylässä (Wiholasja) oli hän ostanut 3 taloa welsjeltään (Joh. Hästsko) 240 taalarilla (kirja 14 p. Syysk. 1665); ne sai hän sitte myöskin 10 wuodeksi. Kunink. konfirmationin mukaan (21 p. Tammiik. 1680 ja 6 p. Kesäk. 1683) sai hän omaksi sekä waimonsa elinajaksi pitää $1\frac{1}{2}$ weronn., 3 mantt., 3 taloa ($1\frac{1}{2}$ mantt. jäterinä). Mialäski ja Muolasja (Källbiän ulkomaan kansja) oli And. Hästskolla ollut tiluksia elinajaksi; hänen piti warustaa ratsumiehiä niistä ja nautitsi jäteriwapautta (katso wuoden 1694 maakirjaa). W. 1691 15 p. Souluk. annettiin Hästsko'lle jäteriwapautta ratsupalwelustilallaan (Muolan kartano). Tätä Muolasja asuwaa Hästsko-jukua oli Anjalan liiton Hästsko (katso: „Drjö Maunu Sprengtporten'istä; esitellyt Drjö Koskinen“, siv. 17).

Katteini Nils Bydaling oli ostanut Karhulasja $1\frac{1}{2}$ weronn., 3 mantt., 7 tal. — Hän perusti („upptog“) $\frac{1}{3}$ mantt. Santtulasja; wapautta sekä perintöoikeutta suotiin hänelle 1681. Peruntamiskommissionin päätöksen mukaan oli Bydalingillä 10 wuodeksi (wuodesta 1683) Henr. Piperin entiset tilat Karhulasja. Ne peruutettiin 1690.

Majuri Fächtenbergin perilliset omistivat 1680 (Wran-gelilta ostetut) $3\frac{3}{4}$ weronm., $3\frac{3}{4}$ mantt., 8 tal. Kuufasja ja Sormo-lasja. — Kunink. peruuttamiskommissioni antoi 27 p. Toukok. 1685 majuri Fächtenbergin perillisten pitää 7 taloa Kuufasja (3 taloa säte-rinä). Kuufasja oli 5 taloa, jotka olivat olleet eewesti Ulf Sparren wanhaa frelsjä; hän oli myhnyt ne majuri Fächtenbergille, mutta w. 1691 peruutettiin ne ruunulle. Fächtenbergin perilliset warustivat niistä 2 ratsumiestä ratsumestari Nehbinderin komppaniassa. Yksi talo Sormolasja oli ollut Fächtenbergin perillisten wanhaa frelsjä (jonka he olivat ostaneet Ulf Sparrelta); se peruutettiin 1691 ja kuului sitte perillisten ratsupalmeluksen alle Kuufasja. — Korprali hewoiswäesjä Erik Fächtenbergh, joka warusti hewoisen ja miehen, nautitsi säteriwapautta warustustilallaan Kuufasja, maaherra Conrad Gyllenstjernan kirjeen mukaan 8 p. Helmik. 1668 ja kreivi Brahen kirjeen mukaan 15 p. Maalisk. 1639.

Katteini Petter Hollender oli wuoden 1681 kommissionissa waihtanut Norköpingin tiloja Wiipurin pitäjässä seuraaviin tiloihin Wuolasja (Nork. ehdoilla): $\frac{5}{12}$ mantt. Nistfeppäläsä, $\frac{1}{4} + \frac{1}{3}$ mantt. Kaukilasja, $\frac{1}{3}$ mantt. Mäsköläsä, $\frac{1}{2}$ mantt. Pölläkkäläsä, $\frac{1}{3}$ mantt. Nättukyläsä. Katteini luutnantti Petter Ställender (Hollender?) („rid-ber“) nautitsi säteriwapautta warustustilallaan Taprinieni maaherra Falckenbergin kirjeen mukaan wuodelta 1685 4 p. Syysk. —

Eewesti Zacharias Aminoffilla oli w. 1694 säteriwapaus 3 talolla Yskjärwellä.

Katteini jalkawäesjä Georg Boije'lla oli 1699 säteri-wapaus säteritilallaan (Yskjärwen kartano) sen kirjeen mukaan (1 p. Syysk. 1690), joka oli annettu eewesti J. Aminoffille, kun hän oli kartanon omistaja.

Wuoden 1706 werokirjasja luetellaan Wuolan pitäjässä 2 sot-talaispuustellia säteritilan oikeudella nimittäin Punnusniemi ja Ysk-järwi. Edellisellä oli wanhundesta $\frac{3}{4}$ weronm., $1\frac{1}{2}$ manttaalia; sii-hen kuului 2 taloa; silloinen omistaja oli Bengt Danielsson, majuri. Wuoden 1706 wero-kirjan mukaan oli sillä tilalla sittemmin $\frac{1}{2}$ we-ronm., 1 mantt.; se oli yhtenä talona, säterinä, ratsumestari Bac-man'ille puustelliksi annettu. Yskjärwellä oli wanhundesta $2\frac{1}{2}$ weronm., $2\frac{1}{2}$ mantt.; siihen kuului 3 taloa. Wuoden 1706 werokirjan mukaan

oli sillä sittemmin $1\frac{1}{2}$ weronm., $1\frac{1}{2}$ mantt.; se oli fitte 1 talona ja annettiin jalkawäen kateinille puustelliksi; säterioikeus suotiin sille kunink. kirjeellä 1 p. Syysk. 1690. Nykyisin on Punnusniemellä $\frac{1}{2}$ weronm., 1 manttaali; se on yhtenä talona N:o 4; Öskjärwellä on nykyisin $1\frac{1}{2}$ mantt.; se on yhtenä talona N:o 1. Nämät tilat kuuluvat molemmat Tschernischeff'in lahjoitukseen. Öskjärwen säterin kanssa yhdistettiin vuoden 1728 rewisionissa 3 muuta taloa kylässä Tschernischeffin omaksi käytännöksi. Koko tilalle pantiin fitte $1\frac{1}{4}$ weronm., $2\frac{1}{2}$ mantt. Kusthollia säterioikeudella oli vuoden 1706 maakirjan mukaan Muolasja seuraavia: Kläälä, jossa 1706 asui Eskel Kläin, Muolan hovi, johon kuului Kildian ulkoma; Taprinieni, jossa asui kateini Peter Holländer, Wesikkala, jossa asui kapteini Kursel ja Kuusa, jossa asui korprali Fichtenberg ¹⁾. Kaikki kuuluivat Badmanin komppaniaan. Kuusa sai säterioikeuden maaherra Carl Gyllenstjernan kirjeellä 18 p. Helmik. 1688. Schwaloffin lahjoitukseen kuuluvat Kuusa ja Muola; muut mainitut tilat Tschernischeffin lahjoitukseen. Ikiwanhana frelsimaana oli Pattulan kylä (6 taloa), waikka se nyt kuuluu Tschernischeffin lahjoitukseen. Se oli 1706 ratsumestari Anders Hästefo'lle pantattu Rosenhanen perillisiltä. Vuoden 1728 rewisionikirjan mukaan oli Muolan pitäjässä 31 werotilan omistajaa; niitä oli seuraawissa kylissä: Lahdenperässä 1, Nättölässä 1, Kistseppälässä 2, Mälkölässä 1, Wuosal-mella 3, Kuusasja 5, Korpalasja 4, Soittulasja 1, Saarilasja 1, Lehtokylässä 1, Heimolasja 1, Himalasja 1, Punnusniemellä 2, Päi-

¹⁾ Katso Aflanderin „Om donationerna i Wiborgs län“. — Muolan sakastin winnillä löytyy waakuna seuraawalla kirjoituksella: „Konigl. Maj. wår allernädigste Konungs fordom troman och major, den edle och wälborne herren Hindrich Fächtenberg till Kuusa gård, född år 1618 den 2 Mars. I Herranom affomnad den 13 Sept. 1673 och begrafwen den 28 Januari 1674. Gud förlåne honom och alla Christrona en frögdefull uppståndelse på then yttersta dagen“. — Toisesja waakunasja samalla winnillä on seuraawa kirjoitus: „Hans kongl. Maj:s wår allernädigste Konung och herres trotjenare och major af karelska infanterie den edle och wälborne herren her Wärten Brace ehr födt hit till werlden uti Groszlogau d. 27 Mars 1637 och saltgen i Herranom affomnad uti Stockholm d. 30 Sept. 1627“ (yksi numero epäselwä). Kolmannesja waakunasja on kirjoitus sakaksi ja hywin epäselwä: Nimi taitaa olla Afsofuk, syntynyt 1611, kuollut 1670.

Köläsä 1, Dinahalasja 1, Tapriniemesä 1, Pyyhköläsä 1, Pärköjärvellä 2, Pälliläsä 1.

Kohta sen jälkeen, kun Wiipurin kaupunki oli valloitettu, lahjoitti Pietari suuri ukaafilla 21 p. Heinäk. 1710 ensimmäiselle Wiipurin päällikölle, eemesti Grigori Petrowitsch Tschernisheffille 92 taloa Wuolan pitäjässä. Ne talot, jotka olivat vasemmalla puolella Wiipurista Kätiäljalmelle wiewää maantietä, perunettiin w. 1720 ja ainostaan ne 34 taloa, jotka olivat maantien oikealla puolella, jäiwät hänen huostaan. Mutta wuoden 1728 maakirjan mukaan oli kenraaliluutnantti ja kuvernööri Grigori Tschernisheffillä silloin wastaiseksi ajaksi $231\frac{5}{6}$ mantt., 432 taloa Wuolan ja Walfjärwen seurakunnissa, jotta weroitettiin $158\frac{1}{2}$ manttaalilta, $320\frac{1}{2}$ talolta. Näistä luettiin w. 1744 $80\frac{3}{4}$ mantt., 158 taloa Wuolaan; $77\frac{3}{4}$ mantt., 162 taloa Walfjärween. Päättää woi siis, että hän oli saanut uuden lahjoituskirjeen, warsinkin koska erityisuettelu Wiipurin maakunnalle wuodelta 1731 ilmoittaa, että Tschernisheff oli saanut lahjoituksensa „allodialiter eli ikuisesti omaisuudeksi“. Howi oli ensin Punnusniemellä ¹⁾, sitte Pälliläsä. Wuolasja oli 12 taloa ($5\frac{1}{2}$ mantt.) autioina, joita ei ole otettu edelliseen lukuun; niihin muutettiin wenään orjia (wuoden 1728 rewisionikirja). W. 1745 23 p. Heinäk. testamentiksi mainittu Tschernisheff lahjoitusmaansa wanhimmalle pojalleen, todelliselle salaneuwokselle ja senaatorille Peter Tschernisheffille, jonka kuoltua lahjoitus 1773 jäi hänen leskelle Catharina Andrejewna Uschakow'ille ja lapsille. Kun perintö sitte äidin kuoltua jaettiin 1780, sai priwatieeri ruhtinas Wladimir Borisowitsch Galitzin'in puoliso, waltarouwa Natalia Petrowna Galitzin, syntynyt Tschernisheff, osakseen lahjoitusmaan Wuolasja ($76\frac{1}{4}$ mantt., 154 taloa). Natalia oli Grigori Tschernisheffin pojan tytär. Kun Natalia kuoli 1837, peri poika, kenraali, kuvernööri Moskowasja j. n. e. ruhtinas Dmitri Wladimirowitsch Galitzin howin kyliseen ja hänen kuoltua 1844 on se ollut nykyisen omistajan kenraali Boris Galitzin'in omana, joka on poika edelliselle.

Grigori Tschernisheff'in alueella löytyi autioita taloja Parkilan, Pärkilän ja Kangaspellon kylissä. Kyyrylään, joka silloin oli wilsjelemättä, ilman asujaimia ja rakennuksia, muutti mainittu kreivi

¹⁾ Punnuksen howiksi kutsutaan vielä erästä autioa paikkaa Punnuksen kylässä.

12 pariskuntaa orjia wenäältä; niin myös muihin mainittuihin kyliin suuren maantien varrella. Rhyrylässä, Kangaspellolla, Parffilassa ja Suwenojalla oli 1862 noin 1000 henkeä pelkkiä Wenäläisiä. Nämät Wenäläiset, joiden maa w. 1728 weroitettiin $5\frac{1}{2}$ manttaalilta, 12 talolta, yhdistyivät yhdeksi kreikannskoiseksi seurakunnaksi. Kirkko rakennettiin Rhyrylään („Krasnoje selo“) 1803. W. 1801 28 p. Syysk. myytiin nämät wenäläisten uudisasunnot todelliselle waltaneuwokselle Swan Swanowitsch Bogojewffij, joka rakennutti komean herraskartanon Rhyrylään. Hänpä muutti pois näiltä tienoilta, kun poika oli kaatunut vuoden 1814 sotaan ja hänen wäwönsä kenraali Perin myi tilan artilleri-departementille, joka lasi sen Systerbäkin kiviääritehtaan alle. —

Ylipäällikkö Wiipurisfa, kenraalimajuri Swan Maximowitsch Schuwaloff sai senaatin ukaasilla 17 p. Maalisk. 1726 wastaiseksi käntännöksi Muolan pitäjässä 77 weromantt., 138 taloa, jotka 1728 weroitettiin $38\frac{1}{2}$ manttaalilta, 94 talolta, joista $27\frac{1}{2}$ mantt., 70 tal. luettiin Muolaan; $10\frac{3}{4}$ mantt., 24 tal. Walfjärwelle. Howi oli Kuusassa ¹⁾. Schuwaloff kuoli 12 p. Elof. 1735. Waltarouwa, freiwinna Catharina Petrowna Schuwaloff'in (syntynyt Soltikoff) pyynnöstä julisti keisar. Catharina II senaatin ukaasilla $\frac{1}{2}$ p. Tammit. 1796, että kaikki Schuwaloff'in lahjoitusmaat olivat mainitun freiwinnan ja hänen lasten ikuisena perintö-omaisuutena. Keisarill. maakunnan hallitus („Ståthållar-regeringen“) julisti samaa 15 p. Helmit. 1796. Perilliset möiwät omaisuuden 28 p. Toukok. 1803 kauppaneuwos Dschin'ille. (So 1800 sanotaan, että Catharina Schuwaloffin entinen maa oli Pietarin porwarin Alexander Wasiljewitsch Dschin'in omana). Häneltä ja hänen perillisiltä ostivat vuosina 1837—1840: kollegianneuwos ja ritari Alex. Masalin $20\frac{3}{4}$ taloa ($9\frac{1}{2}$ mantt.) ynnä Kuusan howin; hän kuoli 1859 ja maan peri wäwö insenööri-katteini ja ritari Konstantin Mrawinsfch; kolleg. assessori ja ritari Peter Kruskopf 9 taloa ($2\frac{1}{2}$ mantt.) ynnä Mälkölän howin; hän kuoli 1858; hänen perillisillä on vielä sama maa; Peter Kruskopf osti myöskin Wuosalmen kylän ynnä Wendelän howin (Wuosalmella

¹⁾ Yhteen aikaan Kawantholmisfa Antrean pitäjässä. W. 1799 piti kaikkien Schuwaloffin kylien, paitsi Kuusa ja Määttälä, suorittaa ropottinsa Kawantholmiin (herra Ankar'ille).

7 tal., $1\frac{7}{4}$ mantt.); w. 1860 myytiin tämä tila ruht. Gortschakoff'ille. Kollegianasjessori Reinhold Grotensfeldt osti 8 taloa ($4\frac{5}{8}$ mantt.); howin nimi on Kistseppälä. Maamittaustirehtööri J. W. Wilh. Lindberg osti w. 1837 3 taloa ($\frac{5}{8}$ mantt.) Seiturilan kylässä. Ratteini Adolf Ancker osti w. 1837 Sipilän N:o 1, jonka hän 1858 möi kauppias Stenius'elle; tämän kuoltua möivät perilliset sen 1860 telegrafinsenöörille Hempe. (Muu Sipilän kylä on wapaata ostomaata). Wallesmanni Herz osti w. 1837 Rämärän N:o 1 (1 talo, $\frac{1}{8}$ mantt.); hänen kuoltua möivät perilliset sen insenöörifatteini Lämshin'ille. Kuunuwouti Joh. Ur. Söderhjelm osti w. 1837 Rämärän N:o 2, waan möi sen kohta porwari Wasili Ufchanoff'ille, jonka leski nai Gerasim Glubjoff'in. Restifiemari Wedemej Maksimoff Pjusheff osti Wähäperon N:o 1 (1 talo, $\frac{1}{8}$ mantt.). Talonpojat ostivat w. 1837 Kaukulan, Rähkolan, Kääntymän, Tuokolan, Lahdenperän, Kurwilan, Sawastilan ja Wampalan frelsikylät wapaiksi ja antoiwat jalkaa maat keskenään. Afriander sanoo, että talonpojat yhteensä ostivat $191\frac{3}{8}$ taloa ($71\frac{3}{4}$ mantt.); $\frac{9}{16}$ Wampalan ensimmäisestä numerosta ($\frac{3}{8}$ mantt.) osti sittemmin ruunuwouti Söderhjelm; hänen kuoltua 1860 on se ollut perillisten omana; Hyhtiäinen on sen sitte ostanut ja luwannut maksaa welan hypoteekkiyhtiöön. $\frac{1}{32}$ Kurwilan ensimmäisestä numerosta osti manseli Henriette Borenius.

Lahjoitusoloista woimme vielä lisätä muutamia tietoja. W. 1812 $\frac{6}{8}$ p. Huhtik. tuli Porwoon kapitulilta kiertokirje, jossa pappeja kehoitetaan pitämään lahjoitusmaitten talonpoikia lewollisuudessa ja nöyryydessä sekä hyllyttämään heitä maksamaan vuosien 1728 ja 1743 revisionien mukaan, kunnes hallitus-konselji kerkeäisi toimittaa uutta werolleskua; sitä warten tutkisteli komitea joka maatilän luonnosta. Hallitus arwasi pappien kunnollisuutta sitä myöten, kuin heidän seurakuntaan kuuluvat lahjoitustalonpojat käyttiivät. Paroni Rustaa Armsfeldt oli myös talonpojilta kuullut kaipauksia, että papit raastoimat liian suuria tuloja. — Tähän kiertokirjeeseen wastasi Wuolan rowasti 28 p. Loukol. 1812, että Wuolan talonpojat aina oliwat osoittaneet nöyrinä ja tottelewaisina ja woimainja mukaan koettaneet suorittaa kaikki welvollisuutensa korkealle ruunulle sekä herroilleen siihen määrään, kuin uskonto ja selwä järki sitä sallimat, waan kun herrat oliwat rikkoneet Jumalan sanaa vastaan ja omin mielin käskeneet

ropottiin, reisulle, hirsien wetämiseen sawettain rakentamista warten j. n. e., niin olivat talonpojat kaarittaneet asianomaisille; juttua käytiin semmoisista seikoista senaatisa (w. 1812). Kuchtinatar Galitzin'in talonpojilla ei ollut syytä walitukseen, koska hän oli hyvän luontoinen; hänen alle kuuluiin suurempi osa pitäjää; rikasikat waan olivat toisinaan tehneet wääräyhtiä. — Papit eiwät täällä olleet raastaneet kohtuuttomia tuloja; olipa köyhiä restinieikkoja 5, 6 ja 20-kin muodelta. Ryöstöä ei käytetty, waikka sitä oli uhattu. — W. 1795 30 p. Lokak. julisti kuvernem. hallitus, että ne ruununtalonpojat, jotka kärsiwät wääräyhtiä ruunun palvelijoilta, tulisiwat keis. Kosennia Palata'an ja ekonomian tirehtöörille, joilta saisiwat turvaa ja wiittausta sopimaan lain kohtaan. Kosennia palata'lla oli tekemistä rewisionin ja päärahain kanssa. — Kaarittaa ylimyksille oli kyllä sallittu; w. 1795 25 p. Marrask. ilmoitti esim. konsistoriumi „Ståthållar“-hallituksen käskystä, että kaikki ruununtalonpojat ja muut maamiehet ruunun palvelijoilta ja alhaisemmilta oikeuksilta saisiwat wedota kameralihowiin ja ekonomiantirehtööriin. Mutta toisinaan tuli aiwan toisellaisiakin sääntöjä. Konsistoriumin kautta lähetettiin keisar. ukaasi (13 p. Toukok. 1799) ettei saisi waiwata hallitusta sufemattomilla, tarpeettomilla, mielijohteisien perustautuilla eikä suinkaan järjestyksen ja lain kanssa yhteen sopiwilla rukouksilla; jo ennenkin oli ankarasti koetettu estellä semmoisia rikoksia; jos ei muu auttanut, niin piti panna ukaasit wuoksilta 1714, 1718 ja 1765 waiwuttamaan. — Yllämainitut tiedot koskewat lahjoitusoloihin ylimalkain. Galitzin'in alueesen koskewat erityisesti seuraawat muistoonpanot: Kuvernööri Carl von Ginzell¹⁾ oli kuullut walituksia talonpojilta Galitzinin allodiannaalla Muolasassa, etteiwät he olleet saaneet mitään rokonaa muona-, heinä- ja transporttikuletuksestaan wiime ruotsin sodan aikana. Tutkistelu näistä waatimuksesta tapahtuusi Pälliläsä 16 p. Toukok. 1793. W. 1796 määrättiin, ettei kukaan Galitzinin alueelta saanut mennä palvelukseen wieraisin pitäjiin ilman howilaisten lupaa, sillä muuten olisi syntynyt epäjärjestyksiä päärahain kannossa. W. 1800 oli Muolalaisilla niin mokoman hyvä rahansaalis Raiwolassa, että Pällilän howinhoitaja ylltytti talonpoikia sinne menemään, kun weroja piti suorittaa. Wuosina 1795 ja 1796 tutkisteli „oberlandsgericht“in jäsen, majuri von

1) W. 1793 seurasi Kuvernöörinwiraassa Tscherbатов Ginzell'in jälkeen.

Sewerland Pälliläsä kassinkertaisesta heinärahojen maksamisesta pro annis 1790, 1791 ja 1792. Taarastit, Wniburnikit ja howinhoitaja Lindeman olivat kiristäneet kassinkertaista maksua. W. 1810 piti Galitzin'in talonpoikien wiedä rewisionheinänsä Pietariin.

W. 1828 Maaliskuussa pyysivät muutamat Galitzin'in talonpojat kokousta keskustellakseen tilojensa wapaiksi ostamisesta. Kaikki talonpojat olivat kauppaan suostuwaiset, jos hinta olisi 250,000 ruplaa pankossa, jos maksua saisi suorittaa vähittäin 20 tai 24 vuoden kuluessa, jonka ajan koko maa olisi panttina maksusta tai jos maa järleään saisi jättää ruunulle pantiksi sitä wasten että ruunu lainaisi talonpojille rahaa hinnan suorittamiseen; 4 asianajajaa walittiin. Muutamilla ei ollenkaan ollut metsää; heitä piti auttaa miten parhaiten voitiin, jos kauppa waan tuli toineen (he saisivat puita samasta hinnasta kuin ennenkin j. n. e.). W. 1828 $\frac{1}{2}$ p. Huhtik. ilmoitti ruhtinatar Galitzin, että hän möisi lääninsä 270,000 ruplaan pankossa, jos hinta paikalla suoritettiin; kauppaan kuulumatta jäivät kaikki restit, eläimet ja kaikki ne elot sekä ajokalut, jotka eivät maaruuktiin kuuluneet. Ostajien piti maksaa kaikki kustannukset itse kauppaan warten. Tähän ehdoitukseen oli suostuminen tai ei; muita ehdoituksia ei sallittu. Talonpojat suostuivat kokouksessa 27 p. Huhtik. 1828; kauppa oli tehtävä 15 p. Jouluk.; 8 p. Kesäk. asetettiin komitea, johon kuului 10 miestä ja puheenjohtaja. Heidän piti ajaa kauppa ja 6 p. Heinäk. hyväksyttiin kokouksessa ne määräykset, jotka komitea oli keksinyt. Kylät olivat jaetut komitean jäsenille, jotta nämä pitäisivät huolta niitten asioista. Marraskuun keskivaiheilla olivat eri osat koko summasta maksettawat. Jos kauppa sitte peräytyisi, niin saisivat talonpojat rahansa takaisin vuoden 1829 kuluessa. Komitean piti kaikissa tapauksissa hankkia summa täydeksi ja sitte 5 vuoden kuluessa kerätä rahat niiltä ostajilta, jotka vielä olivat restiniekat maansa ostamisesta. Ne, jotka eivät 5 vuoden kuluessa maksaneet yhtiölle hintaa maastaan, kadottaisivat tilansa, joita komitea (yhtiö) sitte saisi käyttää miten paraskaitsi katsoi. — Miten asiat sitte lienemät kääntyneet, mutta Maalisk. 1829 wastasivat talonpojat Galitzin'in howinhoitajalle, etteivät tahtoneet ostaa maitaan werotiloiksi. — W. 1829 Huhtik. pyysivät Galitzin'in talonpojat ruhtinattareltaan, että pääsisivät wapaiksi reisuista (reisu-päiwätöistä), jotka heidän wäittöksen mukaan olivat howinhoitaja Lindemanin kessimiä; hän oli muka ensin

säättänyt semmoisia waan yhdeksi vuodeksi; talonpojat väittivät, että reisut niinkuin myöskin heinäpuudan maksaminen joka waka tihunnilta olivat wastoin lakia (rewisionia). Ne suostuivat toki wapaehtoisesti wiemään Pietariin semmoisia syötäviä aineita (wictualia) kuin ruhtinatar tahtoi wietää sinne. Ruhtinatar wäitti, että reisut olivat welwollisuutena lain, asetusten ja wanhan tawan mukaan.

W. 1831 koetti Galitzin'in howinhoitaja Kjöllersfeldt pakoittaa erään osan läfsijäimiä ropottiin howiin. Maaherra antoi päätöksen astasfa. — W. 1838 4 p. Kesäk. olivat kaikki Pällilän frelshowin alle (se oli ruhtinas Dmitri Wolodimirowitsch Galitzin'in omana) kuuluvat talonpojat kutsutut Pällilään keskustelemaan niistä maksuista, joita heidän piti suorittaa niistä tiloista, joilla he asuivat; silloin tuli suuri joukko ihmisiä saapuwille. Talonpoikia kehoitettiin kontrah-tia tekemään tilojensa wastaisesta omistamisesta, waan he kielsivät. Ruhtinas itse julisti silloin, että jokainen talonmies, ku wastakin laillisessa kunnossa pitää huoneet ja kaikki taloon kuuluvat maatilukset (pellot ja niityt) eikä ilman erityistä lupaa kaada mitään kaskea, hirttä omaksi tarpeeksi tahti myymistä warten, saapi häiritsemättä wastaiseksi pysyä tilallaan sillä ehdoin, että howiin joka $\frac{1}{12}$ manttaalista maksetaan 20 ruplaa pankossa ja paitsi sitä kutsuttaisfa suoritetaan sekä hewois- että jalka-työtä vuoden 1728 rewisionikirjan mukaan. Wuosittain pitää myöskin jokaisen kokonaisen talon asukkaitten wuoroit-tain tehdä 2 kaupunkireisua. Jos talonpojat laiminhyöwät päiwiiän tahti reisujaan, waikka heidät on kutsuttu, niin täytyy heidän rahassa maksaa kustannukset niistä. Jos jotakuta taas ei olekaan kutsuttu, niin hän on ihan wapautettu niistä rasituksesta siksi vuodeksi eikä niistä woi waatia mitään korwausta rahassa. Ei kukaan lampuoti saisi ilman ruhtinaan tahti hänen howinhoitajan suostumusta jakaa taloja pienemmiksi tahti niihin asettaa torpparia ja läfsijäimiä. Ruhtinas oli päättänyt, että se lisäys, jonka hän nyt oli pannut talonpoikien entisiin weroihin, ensi seitsemän vuotta käytettäisiin maksuiksi niille maamittareille, jotka saisiwat mitata, jakaa ja rateerata kaikki Pällilän alle kuuluvat maat, jotta siten saataisiin luotettawampi perustus sille weronlaskulle, jonka ruhtinas fitten mieli määrätä talonpojille. — Tämä dokumentti luettiin Wuolan jaarnastuolilta 10 p. Heinäk. 1838. Allekirjoittanut oli Joh. Ure. Söderhjelm, ruunuwouti, 4 p. Kesäk. Sama Söderhjelm sai seuraawan wulmahdin:

Allekirjoittaneet jätämme ruunuwouti Johan Söderhjelm'ille hoidon welskitilastamme Pällilä ja kaikista siihen kuuluvista kylistä Muolan pitäjässä ja on Söderhjelm'illä oikeus waatia talonpojilta wuotinen meiltä nyt määrätty wero sekä sitä ylöskantaa ja jos hänen tarpeelliseksi katsoo, muuttaa talonpojat talosta taloon tahti heidät tarfoittaa tyhkönään ja kaikissa Suomen maan oikeuksissa itse tahti wulmahdin kautta kaikissa suhtein walwoa meidän puolta. Pietarisfa 31 p. Maalisk. 1845.

Minulle welsjeltäni, lyhykeladjutanti Hänen keisar. Majesteetin luona, kaartikatteeni, ruhtinas Wladimir Galitzin'ilta annetun ja 26 Helmik. 1845 Moskowan siviilitribunalin ensimmäisessä departementissa todistetun wulmahdin mukaan, omasta ja mainitun welsjeni puolesta

Boris Galitzin, ruhtinas,

kammarijunkkari ja titulärwaati.

Tämä wulmahdi julistettiin Muolan kirkossa 27 p. Huhtik. 1845. Siihen nojautuen, ilmoitti Söderhjelm kaikille Galitzin'in lampuodeille heidän werot ja muut wewollisuudet siksi wuodeksi ja seuraawiksiin — julistuksella wuodelta 1845 3 p. Toukok. Maksu-määräykset olivat seuraawat:

Hanttulan kylä joka $\frac{1}{2}$ manttaalilta (wakalta) 10 rupl. hop.; tekee 3 hewois-, 6 jalkapäiwää ja koko kylä yhteensä 4 kaupunkireisua.

Harwolan kylä wakantilalta 10 rupl. hop.; 3 hewois-, 6 jalkapäiwää; koko kylä 6 kaupunkireisua.

Hattulan kylä wakalta 8 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaup. reis.

Heikkilän kylä wakalta 8 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaup. reisua.

Heimolan kylä wakalta 8 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 4 kaupunkireisua.

Himalan kylä wakalta 10 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 4 kaupunkireisua.

Hotokka — Jonas Maidell; koska hänellä on niin paljon suojia ja hän tarwitsee paljon puita, maksaa hän joka wakalta 40 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; muut kylän asukkaat 20 r. hop.; tekewät päiwät kuin muutkin ja tekewät Maidellin kanssa 1 kaupunkireisun.

- Saarila joka wafalta 8 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 9 kaupunkireisua.
- Stola wafalta 8 rupl. 50 kop. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaupunkireisua.
- Tääskeläis wafalta 5 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.
- Kallais wafalta 9 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 4 kaupunkireisua.
- Kannila wafalta 14 r. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 4 kaupunkireisua.
- Karhula wafalta 10 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaupunkireisua.
- Koirala wafalta 9 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 6 kaupunkireisua.
- Kurkela wafalta 8 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 1 kaupunkireisun.
- Kuusja ¹⁾ wafalta 9 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 5 kaupunkireisua.
- Kämärä wafalta 10 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; ei mitään reisua.
- Lattula wafalta 7 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 1 kaupunkireisun.
- Laawola wafalta 6 rupl. hop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaupunkireisua.
- Lehtokylä wafalta 8 rupl. 50 kop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 6 kaupunkireisua.
- Leirilä wafalta 7 rupl. 50 kop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaupunkireisua.
- Wähäpero wafalta 10 ruplaa; 3 hew., 6 jalkap.; ei mitään reisua.
- Myhkyrilä wafalta 7 rupl.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 5 kaupunkireisua.
- Norkkola wafalta 5 rupl. 50 kop.; 3 hew., 6 jalkap.; koko kylä 1 kaupunkireisun.
- Dinala $\frac{5}{4}$ manttaalista (Jonas Maidell) 50 rupl. hop.; 7 hew., 16 jalkap. koko talolta.
- „ $\frac{1}{8}$ manttaalista (Pietiläisen leski) 30 rupl. hop.; 6 hew., 12 jalkap. koko talolta.

¹⁾ Mäkuusja kuuluu Kuusjan hovin alle, waan Makuusja Pällilään.

- Dinala $\frac{1}{2}$ manttaalilta muut kyläläiset 6 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.;
yhteen 5 kaupunkireisua.
- Drola wafalta 5 rupl. 50 kop. hop.; 2 hev., 4 jalkap.
- Drawala wafalta 4 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.
- Paakeli wafalta 10 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko talo 1 kaupunki-
reisun.
- Pasjila wafalta 14 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko talo 1 kaupunki-
reisun.
- Peikola wafalta 14 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; yhteensä 4 kaupunki-
reisua.
- Peipola wafalta 20 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; yhteensä 1 kaupunki-
reisun.
- Pertjärwi wafalta 6 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä 10 kau-
punkireisua.
- Pihkala joka wakanmaalta 3 rupl.; 2 hev., 6 jalkap.
- Punnus joka wakanmaalta 15 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä
16 kaupunkireisua.
- Pällilä joka wakanmaalta 8 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.; koko
kylä 6 kaupunkireisua.
- Pyykkölä joka wakanmaalta 5 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.;
koko kylä 2 kaupunkireisua.
- Retokylä joka wakanmaalta 6 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.;
koko kylä 2 kaupunkireisua.
- Sakkalila joka wakanmaalta 11 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.;
koko talo 1 kaupunkireisun.
- Saawola wafalta 3 rupl. 50 kop.
- Selola wafalta 2 rupl. hop.
- Sokiala wafalta 15 rupl. hop.; 3 hev., 6 jalkap.; koko talo 1
kaupunkireisun.
- Soitto la wafalta 12 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä 3 kaupunki-
reisua.
- Sormula wafalta 12 rupl.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä 9 kaupunki-
reisua.
- Taperniemi wafalta 5 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä
7 kaupunkireisua.
- Telkkälä wafalta 11 rupl. 50 kop.; 3 hev., 6 jalkap.; koko kylä
10 kaupunkireisua.

Termola wakalta 5 rupl. 50 kop.; 3 hew., 6 jalkap.; koto kylä 3 kaupunkireisua.

Turulila wakalta 6 rupl.; 3 hew., 6 jalkap.; koto talo 1 kaupunkireisun.

Wesikkala wakalta 12 rupl.; 3 hew., 6 jalkap.; koto kylä 6 kaupunkireisua.

Wihola wakalta 5 rupl. 50 kop.; 3 hew., 6 jalkap.; koto kylä 8 kaupunkireisua.

„Ken ei tähän weronforoitukseseen suostu, muuttakoon 8 päivää tämän kuuloituksen julistamisen jälkeen pois taloltaan, siitä howiin ilmoitettuaan“.

Söderhjelm antoi 21 p. Elof. 1846 toisen julistuksen, koska hän oli tutkinut kaikkia maamittarin paperia ja niistä saanut tarpeellisia tietoja sekä muuten oli oppinut tuntemaan eri-tiluksien etuja sekä laatua.

Galitzin-ruhtinasten määrähsten ja wahvistusten mukaan pantiin taloille seuraawat werot:

Hanttulan kylä joka $\frac{1}{2}$ manttaalilta	10 rupl. kop.
Harmola	11 " "
Hattula	8 rupl. 50 kop.
Heikkilä	7 " 50 "
Heimola	8 rupl.
Himala	10 " "
Hotokka Jonas Maibell	40 " "
" Rämö ja Seppänen kumpainenkin	30 " "
Jaarila joka $\frac{1}{2}$ manttaalilta	8 " "
Mola	9 " "
Kallais N:o 1 ja 2 joka wakalta	9 " "
" N:o 3	6 " "
Kannila joka wakalta	14 " "
Karhula	14 " "
Koirala	8 rupl. 50 kop.
Kurkela	8 " "
Kuusja	9 " "
Rämärä	12 " "
Rattula	7 " "
Laawola	6 rupl. 50 kop.

Lehtokylä joka wafalta	8 rupl. 50 kop.
Leirilä	7 "
Wähäperö	12 "
Myyhkylä	6 rupl. 50 kop.
Korkola	6 "
Dinala Jonas Maidell	50 "
" Pietilaisen leski	35 "
" Muut kylässä wafalta	6 "
Orwala wafalta	4 "
Paakeli	8 rupl. 50 kop.
Pasila	14 "
Peikola	13 "
Peipola	20 "
Pertjärwi	6 "
Pihkala	3 "
Punnus	15 "
Pällilä	8 "
Pyhkölä	6 rupl. 50 kop.
Ketokylä	6 "
Sakkalila	11 rupl. 50 kop.
Saamola	3 " 50 "
Selola	2 "
Sokiala	15 "
Soittula	14 "
Sormula	12 "
Taperniemi	6 "
Telkkälä	11 rupl. 50 kop.
Termola	6 " 50 "
Turulila	6 " 50 "
Wesikkala	11 "
Wihola	6 "

Päivät ja kaupunkireisut jäivät entiselleen muille taloille paitsi Kallais N:o 3, joka wapautettiin päivistä sekä reisuista.

Karhulan kylä sai takaisin niityn Wuotjärwen ojan warrella, joka ennen oli aunettu Heikkilän, Leirilän ja Pällilän kyläläisille; nämät olivat laiminshöneet sen aituuttamista ja ruokkimista.

Wielä w. 1864 tuumivat Galitzin'in talonpojat ostaa itsensä wapaiksi; mutta ruhtinaan asianajaja määräsi hinnan liian korkeaksi.

Wuosien 1863—1864 waltiopäiwiiin läksi monta Wuolan miestä kuuntelemaan; he walittiwat myöskin fenr. kuvernöörille Pällilän howin-
hoitajan julmasta menettelystä. Seuraus oli, että ruhtinas Galitzin, läänin kuvernööri, maasihiteeri j. n. e. saapuivat Pällilään; ne, joilla oli vähemmin sanomista, pääsivät ylempien herrain puheille, waan niitä, joilla olisi ollut tärkeää walitusta, oli jo ennen uhattu ja hirtoitetty, jotta pysyivät puhumatta. Ruhtinas päätti, että syh oli talonpoikien; „Pällilän hoitaja oli muka hänen paras howinhoitaja“. — Pietarisfa on Galitzin'in yleinen howinhoitaja, eräs ranskalainen, jonka alle eri howien hoitajat kuuluvat; itse oleskelee ruhtinas ulkomailla (Pariisissa, Nizzasfa j. n. e.).

Esimerkkinä hoitajan menettelytawasta mainittakoon tässä seuraawaa. Hän saapi Wuoksen lisälietteiltä monta fataa kuormallista heiniä; talonpoikien täytyy wetää ne Pietariin. Jos matkalla puudankin werta karisee, katoa, täytyy kulettajan rangastukseksi wetää toinen kerta kuormallinen Pietariin.

Ennen sattui myöskin, että talonpojan piti maksaa häwinnyt heinäwerta. Jos ylimalkain joku, päiwiiään ropotilla suorittaessaan, tekee vähintäkin wirhettä, pannaan järkiään puoli päiwä lisään. Kun suota raiwattiin Sarkolan perällä, sai joka mies urakakseen kaiwaa 25 sylvtä ojaa joka päiwä; kantoloita ja kiviä oli paljon; „illalla oltiin oikein pyörrehyissä“. Lettiä ja pampppua saawat ropottimiehet kyllä tuntea. Eipähän luulisi, että femmoista Suomesfa enää käy laatuun. Hoitaja itse on orjan säädystä kohonnut nykyiseen mahtawuuteen.

Ughinilaisten läänistä woin waan antaa seuraawia lähempiä tietoja. W. 1795 oli kreiwinna Catharina Petrowna Schuwaloff, syntynyt Tschernisheff, antanut osansa Wuolan lahjoitusmaasta arenille kollegian neuwokselle Iwan Pirsko; heidän kesken syntyi sitte riita kontrahdistista; niin kauaksi, kuin riitaa kesti, piti talonpoikien osoittaa Pirsko'lle kaikellaista kuuliaisuutta ja maksaa niinkuin ennenkin; niin sääsi Wiip. alhaisempi maa-oikeus 15 p. Souluk. W. 1796 eiwät taarastit saaneet ylöskantaa päärahoja, waan isännät itse maksoiwat niitä Kuusasfa. — Samana vuonna ylöskannettiin Schuwa-

loffin läänistä heiniä ruunun hewoisten tarpeeksi. Rouwa Gressin'illä ja waltarouwa Schosfalowna'lla oli 1799 osia tästä pitäjästä (Mäkuusa, Mälkölä, Rättölä j. n. e.). W. 1793 piti Schuwaloffin talonpoikien walita 2 taarastia keskuudestaan, joiden oli kerääminen lahjoitusweroa. — W. 1805 oli joku riita maksuista Olchin'in ja hänen, Kuusan alle kuuluvien, talonpoikain välillä; sitä jatkettiin laamanni-oikeudessa w. 1806. Kauppaneuvos Olchin'in perilliset hylkantoivat liiallisia weroja („öfwerflödsräntor“), waan talonpoikien toimesta täytyi heidän maksaa ne takaisin 1832. — Kuusan alustalaiset tuumiwat ostaa maansa wapaaksi 3, 4 vuotta takaperin, waan kauppa ei tullut toimeen.

Porwoosja syksyllä 1869.

J. W. Salenius.

Luettelu niistä oudommista sanoista, jotka löytyvät tässä
pitäjänkertomuksessa.

Aprakka = maksu tai tulo elosja.

Kaarittaa = valittaa.

Kaaritus = valitus.

Kaurista = ruotsinkielinen sana „prenida“.

Kirpitsa = tiilikivi.

Kohentaa = parantaa („reparera“).

Lana = lumireki („snöplog“).

Lenkkilöitä = monikon partitiivo sanasta lenkki, joka merkitsee samaa,
kuin ruotsinkielinen sana „slagdänga“.

Mahtaa = taitaa.

Parisniekka = mies, joka ostaa taloilta vähissä määrin wafikkoja
n. m. s. ja sitte myydessään kaikki kaupunkiin saapi paritsaa
(woittoa).

Porttiniikka = portilla varustettu.

Kokona = kytiraha.

Kopotti = päivättyö.

Kätinkerjuu = riewunferääminen.

Kifasikka = puukhollari, puotimies, howin kirjuri.

Sawotta (sawetta) = waaprikka, tehdas, ruukki.

Tokaan = kuitenkaan.

Tupakaiset = kuulotus-juhla, koska sulhanen semmoisessa tilaisuudessa
tarjoo kaikille monenlaisia tupakkia.

Taarasti = woutti, päällismies.

Uhoon, uhota = kertoa, jutella.

Wiitta = willainen liivi eli röijy naisilla ja pitkä waippa miehillä.

Djennus:

Wuosi 1805 ensimmäijellä siwulla ei ole luotettawa; sen perään on sentähden pantawa kysymysmerkki.

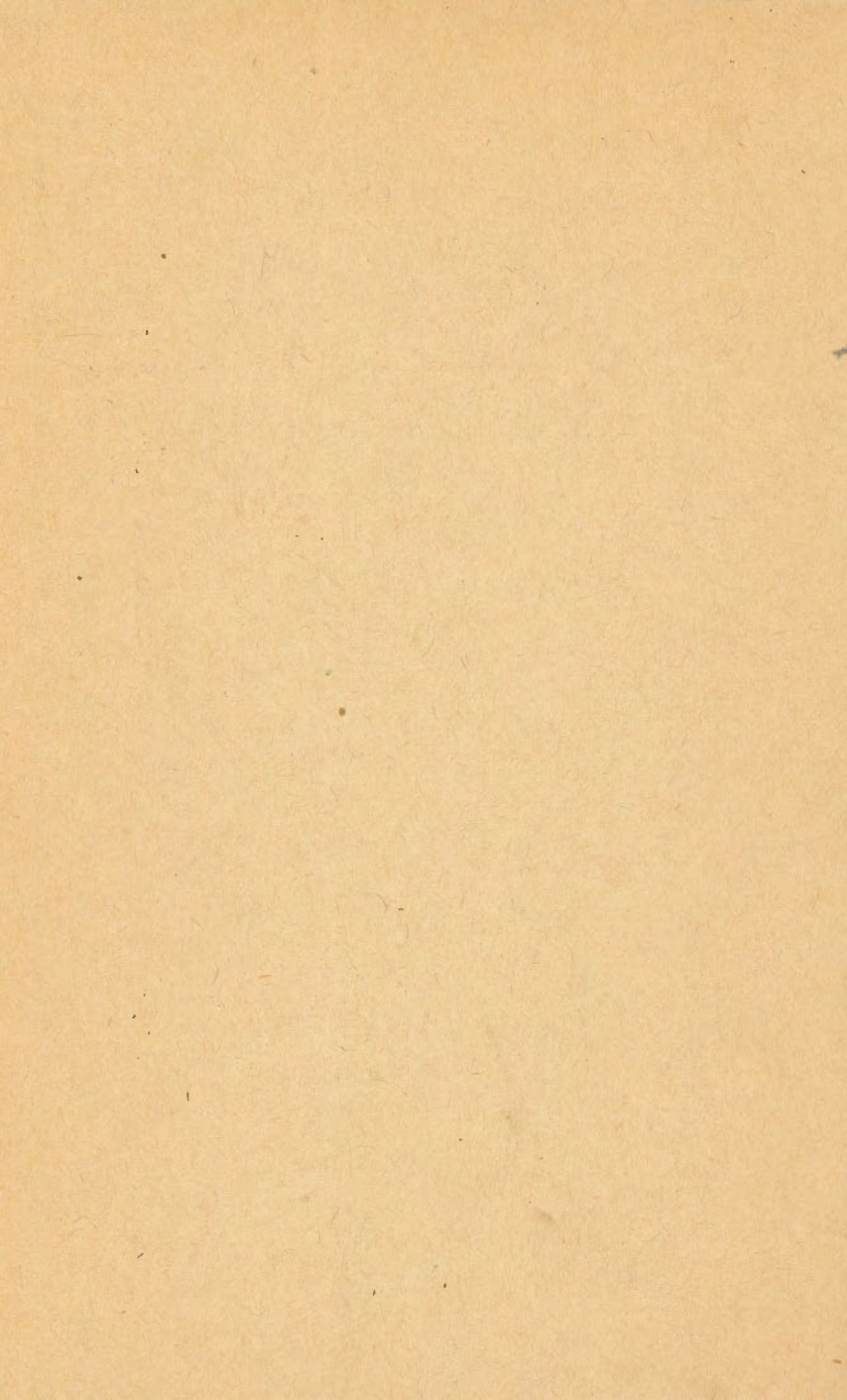
Kaksi sammaltunutta kiveä Muolan kirkkomaalla. Katso siv. 33. Ne ovat tässä kuvasa asetetut lähemmäksi toifiansa, kuin varsinaisesti ovat fillä ne ovat kummallakin puolella sitä polkua, joka pohjoisesta portista vie kirkon ovelle.

MUOLAN OLI PYHÄRISTIN

PITÄJÄN KARTTA

1871.

B. i.
Helveticus
SKS

Tom
47:3
(1871)

